

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ESKİÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

100517

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ANTİK KAYNAKLARDA
KARIA BÖLGESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

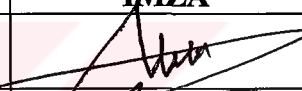
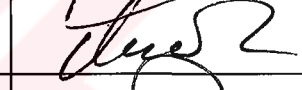

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Mehmet ÖZSAİT
Düzeltilmiş Tez

Hazırlayan
Ayla YÜKSEL
9725011580

İSTANBUL, 2001

TEZ ONAYI

TARİH Anabilim Dalında 9725011580 numaralı AYLAYÜKSEL 'in hazırladığı "ANTİK KAYNAKLARDA KARİA BÖLGESİ" konulu YÜKSEK LİSANS / DOKTORA TEZİ ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 10.Maddesi uyarınca 29.06.2001 CUMA günü saat 14.00 da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin~~KABULÜ~~.....'ne* OYBİRLİĞİ /OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ(*)	İMZA
PROF.DR.MEHMET ÖZSAİT	Kabulü	
PROF.DR.ALİ İHSAN GENCER	Kabul	
PROF.DR.OĞUZ TEKİN	Kabulü	
DOÇ.DR.VEDAT ÇELGİN	Kabulü	
YRD.DOÇ.DR.AHMET ERTEK	kabulü	

ÖZ

Antik kaynaklarda, Karia, adlı bu çalışmada Eskiçağ'da Anadolu'nun önemli antik bölgelerinden biri olan Karia bölgesi ile ilgili Antik kaynaklar taranarak konuyla ilgili bilgiler toparlanmış, kronolojik bir sıraya göre düzenlenmiş ve çevirileri yapılmıştır.

Bölgenin tarihi coğrafyası, tarihçesi, kentleri ile ilgili bilgiler antik kaynaklarda değinildiği oranda sunulmaya çalışılmıştır. Bölge zengin kültürel ve tarihsel dokuya sahip olmakla birlikte, Anadolu'da en yoğun araştırma ve kazıların yapıldığı bölgelerden biridir.

ABSTRACT

In this study named "Karia in the Antique Sources", the information on the has been gathered up by scanning the antique sources related to the Karia region that is one of the important antique regions in the Anatolia of the antique times and arranged in chronological order and translated.

It has been tried to present the historical geography, history and cities of the region to the extent that referred in the antique sources.

The region, having a rich cultural and historical texture, is one of the regions where the most of the researches and excavations are made.

ÖNSÖZ

Çalışmamızın konusunu teşkil eden “Antik kaynaklarda Karia bölgesi” ile çalışmayı oluşturmaktaki amacımız, tarih yazımında çok önemli bir yer tutan “İkinci Elden” kaynakların içerisindeki konuyla ilgili bilgileri toparlayıp ve modern yayınlarla destekleyip sunmaktır.

Karia Bölgesi çok sayıda önemli antik yerleşmelere sahip bir bölgedir. Bölgenin tarihçesi, tarihi, coğrafyası, kentleri konumuzun kapsamını oluşturmaktadır.

Araştırma safhasında bölgeyle ilgili önemli miktarda antik ve modern yayınlar elde etmiş bulunmaktayız. Bölgenin sınırlarıyla ilgili antik kaynaklar arasında belirsizlik olması araştırmamızı biraz güçleştirmiştir.

Bana bu konuya vererek yönlendiren ve her konuda destek olan hocam Prof. Dr. Mehmet ÖZSAIT’e teşekkürlerimi bir borç sayarım.

Ayrıca bana destek ve anlayışlarından dolayı Prof.Dr. Oğuz TEKİN, Doç.Dr. Vedat ÇELGİN, Yrd.Doç.Dr. Ahmet ERTEK’e, Dr.Özdemir KOÇAK, Araş.Gör. Hamdi ŞAHİN’e tezi oluşturmamdaki desteklerinden dolayı teşekkürlerimi sunarım.

İSTANBUL, Haziran, 2001

İÇİNDEKİLER

ÖZ-ABSTRACT	III
ÖNSÖZ.....	IV
HARİTALAR LİSTESİ	VII
HARİTALAR	VIII-IX
KISALTMALAR	X
I. GİRİŞ	1
A- Karia Bölgesi'nin Fizikî ve Tarihî Coğrafyası	3
B- Karia Bölgesi'nin Tarihçesi	6
C- Karia Bölgesi'nin Kültür ve Uygarlığı	18
II. KARIA'LILARIN KÖKENİ VE GÖÇLERİ	25
A- Kökeni	25
B- Göçleri	34
III. KARIA BÖLGESİ'NİN TARİHİ VE FİZİKİ COĞRAFYASI	41
A- Sınırları	41
B- Dağlar	49
1. Daedala Dağı	49
2. Grion Dağı	50
3. Latmos Dağı	51
4. Mesogis Dağı	53
C- Nehirler ve Akarsular	55
1. Glaukos	55
2. Harpasos	56
3. Indos	57
4. Kalbis Nehri	58
5. Marsyas	59
6. Maiandros	63
D- Bitki Örtüsü	75
E- Kentler	77
1. Akharaka	77
2. Alabanda	78
3. Alinda	84
4. Amyzon	85
5. Aphodisias	86
6. Bargasa	87
7. Bargylia	88
8. Euromos	90

9. Halikarnassos	91
10. Heraklea Latmos	108
11. Iasos.....	109
12. Kalynda.....	115
13. Karyanda.....	118
14. Kaunos.....	119
15. Keramos.....	130
16. Khalketor	131
17. Knidos.....	132
18. Labranda	148
19. Mylasa.....	149
20. Myndos	155
21. Nysa.....	158
22. Orthosia	162
23. Pedasa	163
24. Physkos.....	166
25. Rhodos Peraiasi	167
26. Syangela (Theangela)	175
27. Stratonikeia	176
28. Tralleis.....	180
IV. LYDİA KRALLIĞI DÖNEMİNDE KARİA	183
V. PERS HAKİMİYETİ DÖNEMİNDE KARİA	188
VI. HELLENİSTİK DÖNEMDE KARİA	214
VII. ROMA DÖNEMİNDE KARİA.....	233
VIII. DİN VE DİL.....	235
A- Din.....	235
B- Dil.....	239
IX. SOSYAL YAŞAM.....	245
BİBLİYOGRAFYA	251
A- HELLEN, ROMA VE BİZANS KAYNAKLARI.....	251
B- MODERN YAYINLAR.....	260
SONSÖZ	271

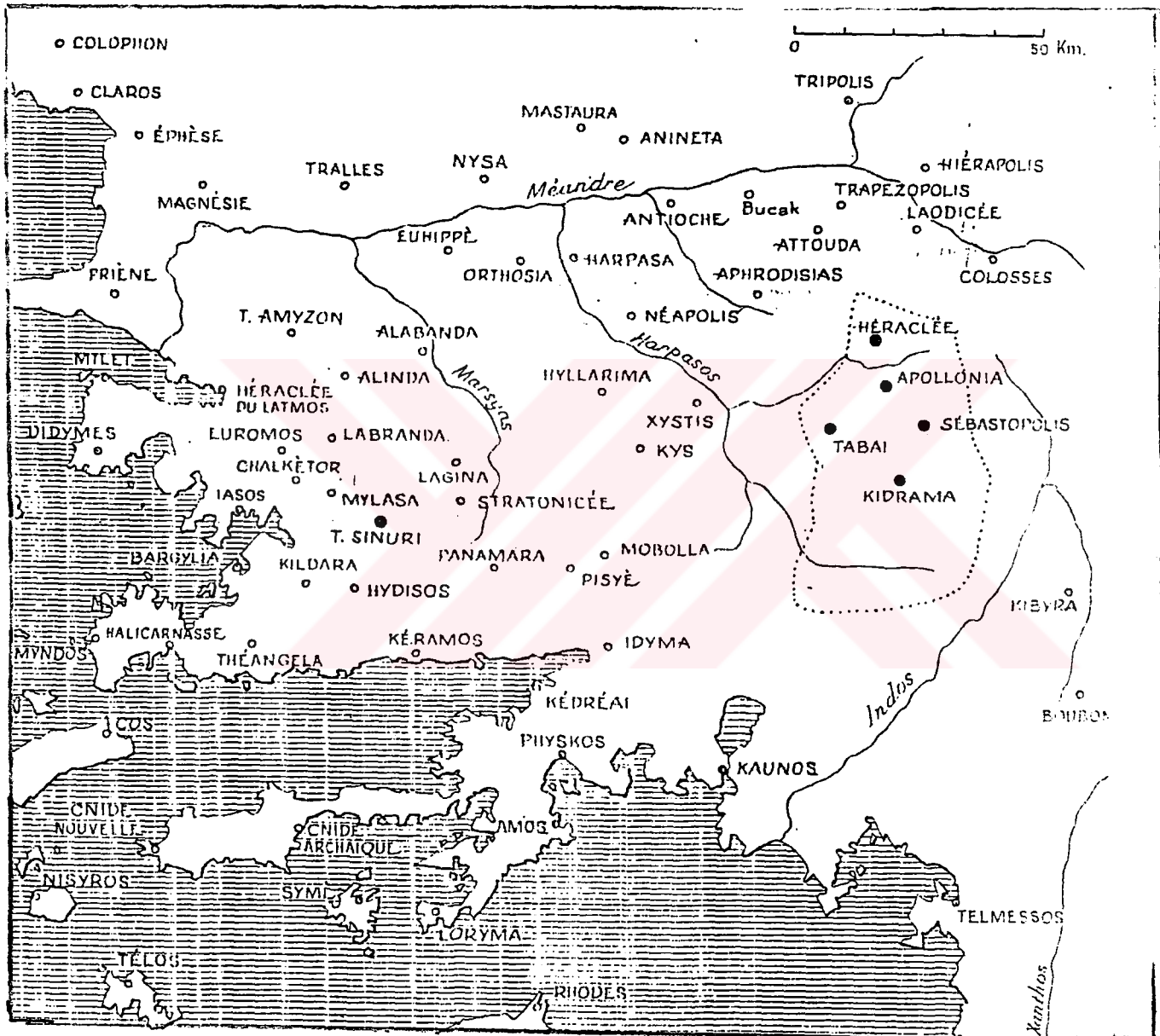
HARİTALAR LİSTESİ

HARİTA I: Karia Bölgesi. (Louise-J. Robert, La Carie II. Le Plateau de Tabai et ses environs, Paris, s.452)

HARİTA II: Karia Bölgesi (Aşkıldil-Turan Akarca, Milas Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi, İstanbul Matbaası, İstanbul, 1954, s.54).

HARİTA I

KISALTMALAR

AMS.-	Asia Minor Studien
An.St.-	Anatolian Studies
AA.-	Archäologischer Anzeiger
AST.-	T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü Araştırma Sonuçları Toplantısı
BAR.-	British Institute of Archaeologie at Ankara
BCH.-	Bulletin de Conospondance de Hellenie Ecole, Française d' Athene
CAH.-	Cambridge Ancient History
İst Mitt.-	İstanbul Mitteilungen
JdAI.-	Jahrbuch des Deutschen Archologischen Instituts.
JHS.-	The Journal of Hellenic Studies
JRS.-	The Journal of Hellenic Studies
KP.-	Der Kleine Pauly, Lexion der Antika
TAD.-	Türk Arkeoloji Dergisi
TTKongr.-	Türk Tarihi Kongresi
TÜBİTAK.-	Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
ZPE.-	Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik

*I. GİRİŞ

Araştırma konumuz Eskiçağ Anadolu'sunda yoğun olarak yerleşime sahne olarak yerleşime sahne olan bölgelerden biri olan Karia Bölgesi'nin, sosyo-kültürel, tarihi, coğrafi dokusunun antik kaynaklara nasıl yansımış olduğu ile ilgili detaylı bilgiler sunmaktadır.

Karialılar eski Yunan inancına göre Ege adalarında (Girit) yaşayan ve sonra Asya anakarasına göç eden bir topluluktur. İlgili bölümde detaylı bilgi vereceğimiz üzere, o zamanlar Leleg olarak adlandırılan Karialılar aslında kendilerini Anadolu'nun otokton halklarından biri sayarlardı. Zeus Kairos tapımının Karia'ya özgü yerel bir tapım olmasının bu savlarının kanıtı olarak gösterirlerdi.

Genel hatlarıyla bölgenin sınırları Maiandros (B. Menderes) Irmağı ve Indos (Dalaman) Çayı ve Köyceğiz Gölü olarak sınırlandırılmaktadır. Anadolu'daki antik bölgelerin bazılarının kesin olarak sınırlandırılmaması, antik kaynaklardaki bu konu ile ilgili tutarsızlıklar araştırmamızda bizim de problemler yaşamamıza neden olmuştur. Karia bölgesi merkezi bir krallığın oluşmadığı bölgelerimizden biridir. Tarihi dönemlerde bu nedenden dolayı bazı kentlerin başka bölgeler içinde gösterilmesi tarihi coğrafya sınırlarını belirlememize engel teşkil etmiştir. Antik kaynaklara dayalı modern eserler ve antik kaynaklar baz olarak alınarak, bölgenin kentleri, tarihi ve fiziki coğrafyası, tarihçesi, sosyo-kültürel yaşamı detaylı alt başlıklar altında, bölge ile ilgili bilgiler titizlikle incelenip tasnif edilerek ilgili bölümler oluşturulmuştur. Amacımız Karia Bölgesi ile ilgili bilgileri Antik Kaynaklarda sunulduğu kadarıyla bire bir çevirilerle ortaya koymaktadır.

Konumuzun ana temasını II.elden kaynaklar olarak nitelendiren Antik Kaynaklar oluşturmasına rağmen, bölgede yapılan araştırmalar ışığında yayınlanmış modern eserlerin de desteğiyle Giriş bölümünde bölgemizin panoramasını belirleyerek asıl konumuzu daha ileriki bölümlerde detaylı olarak sunacağız.

Okuyucuya kolaylık sağlaması açısından bölüm sonlarında bölüm için bibliyografya hazırlanmıştır.

Antik kaynaklarla ilgili bölümlerde antik kaynaklarda bahsedilen unsurlar konusuna göre detaylı olarak alt başlıklarla ortaya konulmuş, konuyla ilgili fiziki ve coğrafi bilgiler içeren haritalardan da kapsamlı olarak yararlanılmıştır.

A- Karia Bölgesi'nin Fizikî ve Tarihî Coğrafyası

Karia Bölgesi'nin sınırları genel hatlarıyla kuzeyde Maiandros (B.Menderes) Nehri, güneyde Köyceğiz Gölü¹ olarak belirlenmekte, bugünkü Muğla ili bölgenin tamamına yakın kısmını oluşturmakta ise de daha kapsamlı doğru bir tanımlama, Güneybatı Anadolu'nun, batıda ve güneyde Ege Deniz'iyle, kuzeyde Maiandros Irmağıyla, kuzeydoğuda Salbakos (Babadağ) ile doğuda Kızılhisar, Acıpayam Ovasıyla, güneydoğuda Indos (Dalaman) Çayı ile sınırlanan bölümüdür.²

Ancak antik kaynaklarda bu konu kesin olarak verilmemekle birlikte kaynaklar arasında tutarsızlık olduğundan dolayı, farklı görüşler de ileri sürülmektedir. Sınırın Maiandros Nehri değil de Mesogis³ (Cevizli) Dağı olduğu da düşünülmektedir. Nitekim Maiandros'un ötesinde de Karia'ya ait şehirler bulunmaktadır. Karia Bölgesi. Lydia ve İonia'nın güneyinde Küçük Asya'nın batı sahilindedir. İonia'nın batı kesiminde sahil kendini uzun, dar, bölümlenmiş yarım adalar ve bir sürü depolanmış ada ve adacıklarla çizer.⁴

Phrygia'nın Kadmos bölgesinden doğru doğru Daedala ve Glaukos Nehri Lykia'dan ayrılır. Batıdan doğuya yaklaşık uzunluğu yirmi mildir, kuzeyden güneye ise yaklaşık eni yirmidört mildir, böylece bütün yüzölçümü en azından dört yüz seksen mildir.⁵

Eski Karia, Lykia'nın batı kısmı ve Phrygia'nın küçük parçaları ve Kibyrtis birbirlerine bağlı dağlık ve tepelik içinde küçük düzlükler bulduran bir arazidir, sadece süregelen büyük bir nekropol alanı Maiandros'a refakat etmektedir⁶.

¹ George Bean, *Eskiçağ'da Menderes'in Ötesi*, Çev. Pınar Kurtoğlu Arion Kitabevi, İstanbul, 2000, s.9.

² Aşkıldil - Turan Akarca, *Milas Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi*, İstanbul Matbaası, İstanbul 1954. s.54; Galus Plinius Secundus, *Naturalis Historia*, V.29; brd. Böl. II.A.,s.44-45; Ruge.

³ Ruge, Karia, *RE XI/1* J.B. Metzlersche Verlagsbuchandlung, Stuttgart, 1921, s.1943.

⁴ Strabon, *Geographika*, Trsl. William Hinemann Ltd., London, XIII, 4, 12.

⁵ A. Forbigger, *Hanbuch der alten Geographie*, Leipzig 1844, s.205.

⁶ Ruge, a.g.e., 1943.

Karia'nın nehirleri, yukarıda da adı Maiandros (sınır nehri) dışında Kalbis ve Glaukos ve bunların kolları olan anlamsız kıyı nehircikleridir. Maiandros'un kolları şunlardır. Kuzeyden Paktyes doğar ve Ionia'ya çıkar ve kısa bir gidişten sonra güneyde Magnesia'nın altından Maiandros'a dökülür, Mykale (Samsun) Dağı'nın ayağından ve Priene yanından akıp giden Gaeson ya da Gaesus, kıyı şeridinin güney kısmında pek önemsiz sayılmayan bir nehir, Idrias yöresinden (Stratonikea) yakınlarında ortaya çıkar. Koseiniai ve Albana'da yanından çıkarak Tralleis (Aydın)'in karşısından Maiandros'a dökülür. Harpasos (Harpa su-Akçay) kuzeydoğuda, Harpasa'nın yanından akar ve Nysa karşısında Maiandros'a dökülür. Orsimus da daha doğuda Antiokheia'da Maiandros'a ulaşır. Kalbis'in kollarının Khaus ve Klauralis olduğu sanılmaktadır. Bunların ikisi de Phrygia'nın Kadmos bölgesinden iner. Glaukos ya da belki de Lysis ve Kabulatos'un kaynaklarının da bölgede olması düşünülmektedir.⁷

Şimdiki Dandala Suyu (Morsynos)'nun bir çok anlamlı yan kolları, Akçay (Harpasos) ve daha küçükleri dağlık bölgenin içinden güneydoğudan kuzeybatıya doğru gider ve derin vadilere yönlendirilmiş çizgiler biçiminde kesintiye uğrar. Öyle ki trafiği özellikle deniz kıyısı yerine Maiandros yönlendirilmiş olur. Sadece güneydoğuda daha büyükçe iki nehir oluşmaya başlar. Güney kıyılarına erişir. İndos'un akıntı sistemi şimdiki Khonas - Dau'ya kadar kuzeye tırmanır. Onun dışında sadece bölümlenmenin büyük derecesini ince zikzaklı yarımadalara ulaşan kısa nehirler kıyıya yönelmiştir.⁸ bunlara Sporaden'in ada çelengi kuzeyde Samos (Sisam) ve Ikaria (Nikaria) güneyde Rhodos'a kadar. Yarımadaların uçlarını bir çizgiyle birleştirilirse, bu çizgi Maiandros ağzından güneye Miletos yarımadalarında işaretlenir. Halikarnassos (Bodrum), lasos'un körfeziyle ve çok daha derine inen Keramik körfezi arasından gider. Oradan bu çizgi keskin bir biçimde doğuya döner, Dor körfezinden zikzak biçimindeki yarımada Trakheia'nın ucuna ve dağlıkların ön kısmı Ankon ve Telmik Körfez'ine uzanır.

⁷ Jeanne-Louis Robert, *La Carie U. Le Plateau de Tabai et ses environs* Paris. 1954, s.25; Forbigger 1844: 210 vd.

⁸ Ruge, a.g.e., 1943 vd.

Bütün sahilin nehir ağızlarının koyların arka planında dağlık alan ve liman bulunduran fakat iç trafiği olan ve az bulunan düzlüklerin dışında daha önemsizdir. Buna rağmen bu köşenin etrafından Aga ile deniz merkezi olan ve Dor şehirlerinde durakları bulunan ilkçağ büyük deniz yolu geçer. Buna karşılık Maiandros'un ova ağzı kuzeydeki Maiandros vadisinin önemli karayolunun sonuydu, bu sebepten İonia'ya ait ticaret şehirleri bulunurdu.⁹

Karia büyük ölçüde düzlemseldir. Bundan ötürü verimlidir. Özellikle hububat, şarap, incir ve yağ üreten bir ülkedir. Torosların uzantılarıyla dağlık sınırlar çizen bir ülke. Güneybatı sınırında Phrygia görülür, başka bir kolu olan Albakos adıyla ortaya çıkar. Kuzey Karia'ya karşı batısında Miletos yakınlarında Latmos adı altında son bulur.¹⁰

Miletos ve Latmos paralel olarak Karia içlerine kadar gelir, ancak güney ucunda Dor yarımadasına eklenir. Phoinix (Fenaket) Torosların en dış zirvesi olarak adlandırılır. Güneydeki diğer bir kol ise Lide Dağı'dır, Pedasos şehri yakınlarında bulunur. Lykia sınırlarında Kalbis nehri arasında Sinus Glaukos'da Toros sistemine ait bir dağ olan Daedala bulunur. Kuzeybatı sınırında ise Mesogis biraz ülke sınırlarına girer.¹¹

(S.10) Bölgenin iklimi Akdeniz iklimi ve bitki örtüsü Akdeniz iklimi özellikleri taşımaktadır. Kaynaklarda da geçtiği üzere yağ yapımı yaygındır.¹²

⁹ a.y. 1944 vd.

¹⁰ Forbigger, a.g.e., s.208.

¹¹ a.y. 218 vd.

¹² Toplu bilgi için bkz; Besim Darkot - Metin Tuncel, **Ege Bölgesi Coğrafyası**, İstanbul Üniversitesi, Coğrafya Enstitüsü Yayınlarından. Edebiyat Fakültesi Basımevi 1995, s.16-28; Süha Göney, Büyük Menderes, İstanbul Üniversitesi, Coğrafya Enstitüsü Yayınlarından Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1995, sy. 229-221.

B. Karia Bölgesi'nin Tarihçesi

Karialılar'ın antik kaynaklarda da bahsedildiği gibi Ege adalarında yaşayıp sonra Anadolu'ya göç eden bir topluluk olduğu¹³ düşünülmektedir. Girit kaynakları, Herodotos'un da dediği gibi, Karialıların Girit kralı Minos'un egemenliği altında olduğunu söyler. O zamanlar Leleg olarak adlandırılan bu halk vergi ödemezmiş; Fakat Minos istediği zaman gemilerde çalışacak adamları gönderirmiş. Daha sonra, Dorlar ve Ionlar¹⁴ gelip Karialıları Ege kıyılarına kovmuşlar. Strabon'da bu olaydan aynı şekilde söz eder. Thukydides¹⁵ onların adalı olduğu konusunda hemfikirdir ve hatta korsanlık yaptıklarından da bahseder. Ancak onların Minos tarafından kovulduğuna işaret ederek, bununla ilgili arkeolojik veriler sunar. Bu görüşe göre, Peloponnesos Savaşı sırasında Delos adasındaki mezarlar açılarak başka yere taşınmıştır. Bu temizlik amaçlı taşıma işlemi sırasında açılan mezarlardan çıkan gömülerin yarıdan fazlası Karia'ya özgü silahlar ve savaş aletleriyle birlikte gömüldükleri için Karialı olarak tanımlanmıştır. Fakat bu olay modern arkeolojide kabul edilmemektedir. Çünkü Erken Kyklad Kültürü Karia karakteri taşınmamakta, buna karşın Girit ve Myken izlerini barındırmaktadır.

Karialılar ise bunların aksine, her zaman anakarada yaşadıklarını ve hep Karialı olarak adlandırıldıklarını söyler, kanıt olarak Zeus Karios tapınağını kanıt gösterirler. Araştırmacılar bugün en çok bu görüşün doğruluğuna eğilimlidirler.¹⁶

Homeros,¹⁷ İlias'da Karialıların Troialıların müttefiği olarak söz eder. Onların Miletos ve Mykale Dağı çevresinde yerleştiklerini ve barbarca konuştuklarını söyler.

¹³ Bean 2000:1, Herodotos; *Historiai*, Çev: Muntekim Ökmen - Azra Erhat, Remzi Kitabevi İstanbul 1991, I, 171; Homeros, *İlias*, Trsl, A.T. Murray, William Hinemann Ltd.London. 1954 (Loeb). X, 426-429; bkz: brd.böl.II.A.,sy.24.

¹⁴ Strabon, *Geographika*, Trsl.H.L. Jones, William Hinemann Ltd., London 1950-(Loeb).

¹⁵ Thukydides, *Peloponnesoslularla Atinalıların Savaşı Kitap I*, çev. Halil Demircioğlu, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Yayınları TTK Basımevi, Ankara 1950 I, 4; Bean 2001; 1.

¹⁶ George Bean, *Karia*, Çev. B.Adagüç, Cem Yayınevi, İstanbul, 1987, sy.2; Bean 2000, 1.

¹⁷ Homeros, II, 864-869; bkz;böl.II.B.,s.238.; Bean a.g.e., 2, Isokrates, *Epistulae* (Helen) Trsl, G.Nortin - L. van Hook, I.III, London 1928, XV, 68-69, bkz;brd.böl.II.B.,s.33; Apollodoros, *Bibliothike*, Trsl.J.G.Fraser, William Hinemann Ltd.,London (Loeb) 1921, III, 34-35, bkz;brd.böl.II.B.,sy.31.

Fakat, Thukydidēs'in¹⁸ de bize bildirdiği gibi, Homeros Yunanlı olmayanlara asla barbar demezdi; muhtemelen onları da Yunanca konuşan Troia'lı müttefiklerinden ayırt etmemiş, sadece lisanlarının kaba oluşuna dikkati çekmiştir.¹⁹ Strabon²⁰ ise, Kariyalıların barbarca konuştuklarını kabul etmez. Hatta dillerine birçok Yunanca sözcüğün de karışmış olduğunu söyler.

Kariyalılar, Leleglerle her zaman yakın ilişkiler içindeydiler. Antik literatürde Yunan dünyası, doğu ve batı Ege anlatılırken Leleglerin adı sık sık geçer; fakat bir çok durumda onlardan Pelasglar gibi sadece yardımcı kuvvet olarak faydalanılırdı, özellikle de durumun tamamen belirsiz olduğu zamanlarda. Bununla beraber bu kavimin belli bir kısmının yerleşik düzene de geçmiş olduğu da bilinmektedir.

Herodotos ve Strabon, Kariyalıların eski adının Lelegler olduğu ve bir şekilde birbirlerinden ayrıldıkları görüşünde hemfikirdirler. Homeros'a²¹ göre Lelegler ilk önce Kariyalıların Altes önderliğinde Troia'nın güneyinde, Satnioeis Nehri kıyısındaki Pedasos şehrinde oturuyorlardı.²²

Troia savaşından sonra güneye indiler. Geçtikleri yerlerde bir çok iz bırakarak Karia ülkesindeki Halikarnassos (Bodrum) çevresine yerleştiler. Burada sekiz şehir bulunmuştur ve bu şehirlerde onlara ait olduğu açıkça belli olan taş yapıların kalıntılarına rastlanılmıştır. Bulunan şehirlerden biri daha önce kuzeyde oturdukları Altes'in şehri Pedasos'un bariz bir yansıması olarak Pedasa adını taşımaktadır.²³

Strabon,²⁴ ayrıntılı olarak Lelegler ve onların Kariyalılarla olan bağlantılarından bahsetmekle birlikte yukarıda da değinildiği gibi Miletos (Milet) Bölgesi'nde ve bütün Karia'da bir çok noktada mezarlık (nekropol)lar, terk edilmiş kaleler ve yerleşim alanları kalıntılarının görülebildiğine dikkati çekmektedir. Kale

¹⁸ Homeros II, 864.869; Strabon XIV. 2.28.

¹⁹ Bean, a.g.e. 2.: Muğla'nın dialekti bugünde rastlantı sonucu Batı Anadolu'daki en kaba konuşma şeklidir. A.y.2.

²⁰ Strabon XIV, 2.28. bkz; brd.böl. VIII.B.sy.238.

²¹ Herodotos I.171: I.172, bkz;brd.böl.II.A.,s.24-25.

²² Homeros XXI. 87.

²³ Bean 2001; 3.

²⁴ Strabon XIII, 7 - XIV, 1.6; Bean, 2000.

kalıntıları, terk edilmiş şehirleri ve mezarlıkları görülür biçimde Kariyalılarınkinden ayrılmaktadır. İlkçağ kalıntılarının tamamen yok olması da küçük bir olasılıktır. Çünkü bu kaleler ve yerleşim alanları Hellenistik-Roma döneminde terkedilmiş olmasına rağmen, zor ulaşılabilir yüksek yerlerde bulunduğundan bundan dolayı Ortaçağ'da ve hatta yeni dönemde de bozulmayla karşı karşıya kalmamıştır.²⁵

Eldeki veriler Leleglerle Kariyalılar arasındaki ilişkide Leleglerin ikinci planda olduğunu göstermektedir. Pausanias Leleglerden "*Karia soyunun bir bölümü diye*" söz eder. Strabon²⁶ ise Leleglerin Karia'ya asker olarak hizmet ettiğinden ve tüm Yunanistan'a dağıldıklarından, bunun sonucu olarak da soylarının yok olduğundan bahseder.²⁷

Bölgenin eski halkı Karlar, kendilerini bu ülkedeki Maionlar ya da Lydialıların kardeşlerinden sayarlardı. Grek'ler ise; eski zamanlarda Kreta (Girit)'nin kralı Minosa bağımlı olduklarına, çevredeki adalarda yaşadıklarına ve sonraları ise göç yoluyla bu ülkeye yerleştiklerine inanırlar.

Homeros, özellikle Karları ve Lelegleri ayırmakta, buna göre Leleglerin daha geç zamanlarda adalardan karşıya geçerek Karlarla karıştıklarının daha gerçekçi olduğunu söyler. Böylece Yunan Kültürü'nün buraya yerleşmesinin de açıklaması yapılmış olur. Yunanlıların yanısıra aynı dili konuşan ikinci bir kültür de dikkati çeker. Kaonus (Dalyan) civarlarında, güney kıyılarındaki Kaukonlar. Bunlar, kendilerinin Kretadan göç ettiklerini söyler, ancak Yunanlılarca yerli halk olarak adlandırılırdı, çünkü Kretadan göç edildiği tarihsel olarak kanıtlanamamıştır.²⁸

Lykialıların da bir süre için Karia bölgesinde yaşamış olmaları ihtimal dahilindedir. Antik dönemde yaygın olan görüş, bunların Sarpedon'la birlikte Girit'ten geldiğidir. Tarihçi Ephoros, Sapredon'un, kardeşi Minos tarafından kovulduğunu ve Girit geleneğindeki otoriteye duyulan saygıdan dolayı boyun eğerek

²⁵ Strabon XIV, 1,6-XIII,59. F.Echtenstein E.Fabricus, *Körteke Kalesi in Karien; Ein befestigte Bergstadt, Ist mitt 30, İstanbul, sy.323.*

²⁶ Bean, a.g.e., 3; Strabon XII, 8.7 Pausanias, *Periegesis Tes Hellados*, Trsl.Wilt. Jones, William Hinemann Ltd., London 1964 (Loeb), bkz. brd. Böl. II.A.s.30.

²⁷ Bean, a.g.e., 3.

²⁸ Homeros X, 426-429 bkz.brd.böl.II.A.,sy.24; Forbigger, a.g.e. 205.

beraberindekilerle birlikte Miletos'a yerleştğini anlatır. Birkaç yüzyıl sonra buradan en son işgal ettikleri topraklara taşınmışlardır. Bu andan itibaren Lykialı olara anılan halk, erken dönemlerde kendini Termiller olarak adlandırılıyordu. Bazı araştırmacılar Termil ismindeki -mil hecesinin Miletos, Mylasa ve Milyas (Lykianın eski adı) isimlerinde tekrarlandığını düşünürler. Araştırmacıların güneyde, daha sonra Stratonikeia olan İdris'ta buldukları yazıtlar bu düşünceyi destekler; ancak bunlar kesin bir kanıt değildir.²⁹

Karialılar adlarıyla iletişim kurdukları ülkenin yerli yerleşimcileri olarak gerek Herodotos ve gerekse de ilk Grek tarihçiler tarafından dikkate alınmamışlardır. Kendisi gibi yerli bir Karialı olan ve bu yüzden onların geleneklerini çok iyi bildiği varsayılan Herodotos'un kendisi bile yerleşimci halkın ilk olarak Lelegler adı altındaki Ege Adalarına ait olduğuna inanmıştı; ancak Kreta (Girit) kralı Minos tarafından boyun eğdirilince yine bununla birlikte onun vasalları olarak özellikle onun denizdeki beklentilerine hizmet edecekleri Asia kıtasına bu hakimiyetle sürüldüler. Bu dönemde tarihçiler Karialıların o zamanki ulusların besbelli ki en namlıları olduğunu söylerler; silah yapımında üstündüler ve Grekler uç şeylerin, aletlerin ve kalkan kabzalarının icadını onlara mal ediyorlardı.³⁰

Karialıları ilgilendiren başlıca tarihi sorunlar, Doğu Yunanistan'ı belirleyen koşullar ile ilişkilidir.

Demir Çağı Karialılarını ana kimliklendirmesi, tarihi süreklilik sekteye uğradığı için onların dilleri yoluyla yapılacaktır. Anadolu sürekliliği, Lydia ve Lykialıları doğrulamıştır. Karialılar durumu henüz açık değildir. Bu, Homeros, Herodotos ve Thukydides zamanlarından beri denen Karanlık Çağ tarihinin analizi ve en azından zenginleşen epigrafik kayıtlarında sonunda ipuçları verebilen arkeoloji üzerindeki sorumluluğu ifade etmektedir.

²⁹ Bean, a.g.e., 5; Herodotos I, 173 bkz.brd.böl.II.A.,sy.25; Thukydides I,4.

³⁰ A.J.Cramer, A. *Geographical and Historical Description of Asia Minor*, Amsterdam, 1971, sy.163 vd.; Herodotos I, 173; Strabon XIV, 2.27.

Eski kaynaklarda genel konsensus şu ki Kariyalıların, denizci bir halk olduğu yolundadır. Tarihi çağlarda onlar, Miletosdan Kaunos'a kadar kıyı boyunca ve Maiandros vadisi uç bölgeleri ve onun Aphrodisias'a kadar uzanan uzak doğudaki güney vergi ödeyen krallıkları dahil güneybatı Anadolu'da yaşamışlardı. Kara tarafında onlar, Lydia, Phrygia ve Lykialıların komşularıydı ve kıyı tarafında ise İonia ile Dor kökenli Grekler ile karışıyorlardı. Dilbilimsel olarak uğraşları tarım olan iç bölge. Kariyalıları, kıyı nüfusundan biri olmalarına rağmen Kariyalıların tümü denizcilikle ilgilenmemişlerdi. Ayrıca Kariadaki yerleşim, etnik ve dilbilimsel katmanları belirgin olmayan Lelegler olarak atfedilen bir nüfustu. Muhtemelen Kariyalılar, Kadeş Muharebesinde Muwattalli ile Mısırlılara karşı savaşan Karkişa olarak bilinen Bronz Çağı ücretli askerlerinin torunları olmalıydı.³¹

İliada'da Kariyalılar, Lykialılardan hemen önce katalogda sıralanmış Trojalıların müttefikleridirler, ancak savaşta o kadar çok belirgin değildiler. Kariyalılar Minos deniz üssünü güçlendireceklerdi. İon ve Dorlar tarafında adalarından çıkarıldıktan sonra daha sonraki yurtlarına yerleşeceklerdi. Kreta ifadesi. kıyıda yaşayan Kariyalıları, Minos'un müttefikleri ve tebaaları olan M.Ö II. bin yıl Kykladik denizcilerinin torunları yapar. Hem Karia ve hem de Kreta hikayelerinde gerçek paylarda bulunmaktadır. En azından kısmen de olsa Anadolu toprakları üzerinde Karkişalılar, kıyı nüfusuyla geliştirdikleri denizcilik meşgalesiyle yaşamış olmalıydılar. Adalılar'a ilişkin bu koşullara ek olarak II. binde ayrıca Kariyalılar da ortaya çıkar ki, biz şu an karar veremeyiz. Orta ve Geç Kykladik denizciler ile Kariyalıların mücadelesi bazı Grek ifadelerinde de çok dışta tutulmuş olasıdır. ancak ne Minos ve Akha kültürünün adalı olduğu tahmin edilmektedir ve Minos'a ilişkin ada çetelerinin hikayesi gerçeği halkalar.

Demir çağında Kariyalı asker ve denizciler paralı askerler olarak aktifirler. Karia bandıralı gemileriyle yollarına yelken açabiliyorlardı. Karia takma isimleriyle ekipmanlar geliştirmişlerdi; miğfer ibikleri, amblemler ve kalkanların el kulpları

³¹ M.Mellink, "The Native Kingdoms of Anatolia Caria" CAH III/2 Cambridge, 1991 sy. 662; R.T. Marchese, "Anatolian Languages The Carian Language" CAH III/2, Cambridge 1991. sy.675.

Karia militarizminin etkililiği ve gururunu yansıtmaktadır. Lydialılar girişimlerinde ilk zamanlarda Karialıları kullanmaya başlamışlardı. Mısralı Arselis tarafından tahta çıkışında Gyges'e yardım edilmişti; görünüşe göre daha sonra, O. I. Psammetikhos'a destekleyici kuvvetler olarak Karialı ve Ionialıları MÖ. 660'da göndermişti. Bu Mısır savaşlarında Karialıların hizmeti ve Ionialılar kampı karşısında Nil'in Pelusion kolundaki Delta'da Karialıların yerleşmeleri Demir Çağı'nın başlangıcıydı. Gyges, Doğu Akdeniz denizciliğindeki insiyatifin asla Lydialıların lehinde olmamasından dolayı Karialı denizcilerin bilgi ve deneyiminden fayda sağlandığı düşünülmektedir.³² Karialılar ve Ionialılar, Mısır krallarına paralı asker desteğine müştereken karışmışlardı; Karialılar ve Ionialılar, Mısır'da olan kuvvetler olarak iyi ilişkiler sürdürmüşlerdir. Her iki grupta, Abu Simbel'deki graffitide kayıt edildiği gibi, M.Ö. 591'de II. Psammetikhos'un Nubia seferinde yardımcıları olarak gözüktürler. Yine Karialı ve Ionialı paralı askerler M.Ö. 570'de Amasis'e karşı Apries savaşında destekleyici güçler olarak ortaya çıkarlar. Bundan sonra Atmasis, Karia ve Ionialıların Nil'deki asıl kamplarından onun özel muhafızları olacakları Memphis'e nakletti. Memphis bölgesinden elde edilen kayda değer Karia kayıtları bazıları Karia gemilerini resimleyen Karia yazıtları ve nakışlarıyla stellerdir. Son zamanlarda Saggara'da, Karia erkek ve kadınların kitabe ve tasvirleriyle daha fazla steller keşfedilmiştir.

Tarihin yazmadığı şey, Demir Çağı ile arkaik dönemde kendi yurtlarındaki Karialıların teşkilatlanma ve bazı hiyerarşik biçimlenme yapısıdır. Besbelli ki Karialılar, kıyı şehirlerindeki Grek yerleşimcileri ile bir ortak yaşama biçimi oluşturdu. Görünüşe göre içerdeki şehirler, bir çeşit aristokrasi haline gelmiş ancak ne bir hıslı haneden ortaya koymuş ne de böyle gelişmelere yardım eden koşullarda ve lojistikte bulunmuş belirgin toprak sahibi ailelere sahiptir.³³

Troia Savaşından sonra Aioller, Ionlar ve Dorlar kabileler halinde Yunanistan'dan Asya'ya göç etmişlerdir. Dorlar en son gelmişler ve en güneye yerleşmişlerdir. İşgal ettikleri yerler Rhodos adasının üç şehri. Kos adası ve

³² Mellink, a.g.e., 663 vd.

³³ Marchese, 1991; 675.

anakaradaki Knidos ile Halikarnassos'tur. Dor Hexapolis'i (Dorların altı şehri) olarak bilinen bu şehirler Knidos'ta periyodik olarak düzenlenen Triopion Apollon festivallerinde bir araya geliyorlardı. Fakat Iasos gibi diğer Dor yerleşimleri buna dahil değildi. Bu şehirlere yeni gelen halk ile yerel halkın kaynaşma derecesi hepsinde farklıydı. Örneğin Halikarnassos da ele geçen yazıtlarda Karia isimlerine oldukça fazla rastlanırken Knidos'a hemen hemen hiç bilinmediği görülmektedir.

Yunan kolonizasyonu sadece kıyılardaydı. Geriye kalan iç kısımlar ise Kariyalılara aitti ve Karia köylerden oluşmaktaydı. Elimizdeki tarihsel kayıtlarda, bu bölgede şehir diye adlandırılan Mylasa, Alabanda, Alinda ve Keramos gibi çok az sayıda yerleşimden bahsedilmektedir. Geriye kalan diğer yerleşimler birçok köyden oluşan yerel federasyonlardı. Bunlar esas köyün etrafındaki daha küçük yerleşimlerin birleşmesiyle oluşmaktaydı. 6.yy.'da bu küçük köyler gelişerek ulusal federasyon haline dönmüştü; en azından Herodotos'un da anlattığı gibi Pers tehlikesi tehdit ettiğinde Kariyalılar bu konuda ne yapacaklarına karar vermek için düzenli olarak bir araya geldikleri "Beyaz Sütunlar" diye adlandırdıkları yerde toplanmışlardı. Federasyonun ortak kutsal alanı ise Mylasa'daki Zeus Karios tapınağıydı. Erken kayıtlarda sadece "Kariyalılar" adına rastlıyoruz; "federasyon" kelimesi ise daha sonraki kayıtlarda karşımıza çıkmaktadır.

M.Ö. VII. ve VI yy.'lar da Lydia Kralları, Karia'daki Dor şehirleri de dahil olmak üzere batı sahilindeki tüm Yunan şehirlerini zaptettiler. Fakat 546 yılında Lydia'nın son kralı Kroisos, Persler tarafından bozguna uğratıldı ve krallığı sona erdi. Persler ilk önce Lydialıların yönetimi yerine kendi yönetimlerini yerleştirdiler ve general Harpagos komutasındaki bir orduyu batı sahillerine gönderdiler³⁴. Ionlarla anlaşma yapan Harpagos, Karia bölgesinde egemenliğini kurdu. Karia'daki hiçbir Yunan şehri sorun çıkartmazken sadece bir Leleg şehri olan Pedasa bu duruma karşı koydu.

³⁴ Bean, a.g.e., sy.7; Strabon, XII, 8.4 XII, 8.7; Apollodoros III, 34-35.

İonların yeni jenerasyonu, Pers Kralına karşı bir ayaklanma başlattı. Biraz teredditle de olsa Karialılar da onlara katıldı. Bu ayaklanma tam bir fiyasko olmakla birlikte ve İ.Ö. 494 yılında Miletos'un kötü bir şekilde zaptedilişiyile sonuçlandı. Daha sonra Persler, Karialıları bastırması için Daurises komutasındaki bir orduyu güneye gönderdi. Karialılar "Beyaz Sütunlar" denilen yerdeki toplantılarında Perslere karşı savaşmaya karar verdiler. Fakat Marsyas nehri yakınındaki büyük bir yenilgiye uğradılar. Bunun üzerine ne yapacaklarını düşünmek için Labraunda'da tekrar toplanan Karialılar, Miletos'tan yardım gelmesi üzerine kalıp tekrar savaşmaya karar verdiler. Fakat öncekinden daha ağır bir yenilgiye uğradılar. Bu ikinci bozgun Mylasa'yı kaybetmelerine mal olsa da dirençlerini kırmaya yetmedi. Daurises'in, Halikarnassos çevresindeki Karia şehirlerine özellikle de daha önce zorluk çıkararak Pedasa'ya saldırmak için güneye ilerlediğini duyan Karialılar, yol üzerinde pusu kurdular. Ve geceleyin Persleri tuzağa düşürerek yok ettiler.

Karialılar Delos birliğine üyeydi. İ.Ö. 404 yılındaki Peleponnessos Savaşında Atina'nın, Spartalılar tarafından bozguna uğratılışı Delos Birliği'nin de sonu oldu. Spartalılar Asya sahillerini bir süre için kendi kontrolleri altında tutmaya çalıştılar. Fakat onlarda deniz ötesi toprakları ellerinde tutacak güç yoktu. Ve İ.Ö. 387 yılında Kral Barışı olarak bilinen antlaşmayla Asya'nın tüm şehirlerini bir kez daha Perslere ait olduğu kabul edildi.

Atinalıların İ.Ö. 394 yılında Spartalılar üzerinde bir deniz zaferi kazanmasının ardından bir grup Ege şehri kendi aralarında bir müttefiklik oluşturdu.

Büyük Pers İmparatorluğu satraplık diye adlandırılan bölgelere ayrılmıştı. Karianın ilk satrabı da Mylasalı Hyssaldomos'tu. Onu daha sonra oğlu Hekatomnos ve 377 yılında da torunu Mausolos izledi. Mausolos çok enerjik ve hırslı bir yapıya sahip olduğu ifade edilmektedir. Bunun yanında Perslerden satraplığı için büyük ölçüde avantajlar sağlamıştı. Fakat şehri hemen hemen bağımsız yönetiyorsa da krallık tacını hiçbir zaman takamamıştı. Mausolos'a Karia'da karşı gelinmiyor değildi. Çünkü hayatına kastedildiğini ve 367 yılında bir sebepten dolayı ki muhtemelen idaresi yüzünden "Karialıların" (Karia Federasyonunun) onu şikayet

etmek için Büyük Krala bir elçi gönderdiklerini biliyoruz. Fakat Kral, Mausolos'un tarafını tutuyordu ve diğer bir yandan da suikastçiler ölümle ya da sürgünle cezalandırılıyordu.³⁵

Mausolos'un başşehri, doğduğu yer ve Karia'nın iç kesimindeki en önemli şehir olan Mylasa idi. Fakat daha sonra Halikarnasos'un daha iyi bir konumda olduğunu görerek burayı çok daha ihtişamlı bir şekilde yeniden inşa etmeye karar verdi ve burası onun yeni karargahı oldu. Bu iş onun hayatını adadığı büyük planının ilk adımlarından biriydi. Eski Leleg şehirlerinden Myndos ve Syangela'yı daha büyük araziler üzerinde yeniden inşa etti. Diğerlerini ise sindirdi ve halklarını Halikarnassos'a taşıdı. Satraplığının sınırlarını, yani Latmos ve Kaunos'u görkemli duvarlarla güçlendirdi. Aynı zamanda kıyılardaki Yunan şehirlerinde de faaldi. Iasos'ta ve hatta bir Ion şehri olan Erythrai'de bile ele geçen kararnameler onun kahramanlığından söz ediyordu. Ancak sadece onun yardımlarına başvurduklarından bahsediliyor. Detaylı bilgi verilmiyordu. Hiç şüphesiz Mausolos aynı şeyleri Karia'nın iç kesimlerinde de uygulayacaktı fakat bu hayallerini gerçekleştirmeden İ.Ö. 353 yılında genç yaşta öldü.

Ailesinden hiç kimse onu bu yolda takip etmedi. İki kız ve iki erkek kardeşi vardı; büyük kız kardeşi Artemisia aynı zamanda karısıydı ve ölümünden sonra ona bir mezar anıtı, Mausoleon'u inşa ettirmişti. Hiç çocukları olmadığı için yönetime Artemisia geçti. Fakat birkaç yıl sonra üzüntüden ölmesi üzerine erkek kardeşlerden Hidrieus başa geçti. O da küçük kız kardeşi Ada ile evlendi. Kısa bir süre sonra o da ölünce genç erkek kardeşleri Piksodaros, Ada'yı sürgüne gönderdi ve yönetimi tek başına ele geçirdi. Fakat Piksodaros satraplık ünvanını alamamıştı ve yönetimi gayri resmiydi. Persler bu görev için Orontobates adında birini atadı ve Piksodaros yönetimi onunla paylaşmayı kabul etmek zorunda kaldı. Çok geçmeden Piksodaros'ta ölünce Orontobates yönetimden çekildi ve İ.Ö. 334 yılında İskender geldiğinde durum buydu.

İskender'in, Pers hakimiyeti altındaki bu topraklarda yaptığı fetihler hızla ve başarıyla devam ediyordu. Sadece birkaç yerde karşı kuvvetle karşılaşmıştı. Bu

³⁵ Bean 2000: 8; Strabon XIV, 11, 17; V, 198.

yerlerden bir tanesi de Halikarnassos'tu. Buranın ele geçirilişinden sonra, İskender her zaman dostu olan Ada'yı geri getirdi ve tüm Karia'nın idaresini ona verdi³⁶.

Ada'nın başa geçtikten sonra ne kadar yönetimde kaldığı bilinmemektedir. İskender'in varisleri ülke için savaşımaya başladığı sırada Ada'da ortadan kaybolmuştur. Fakat onların da başarısı uzun sürmedi; çok geçmeden üç daimi krallık kuruldu. Bunlar Yunanistan'la beraber Makedonya, Ptolemaios'ların önderliğinde Mısır ve kralları ya Seleukos ya da Antiokhos olarak adlandırılan Seleukoslar önderliğinde Suriye krallıklarıdır. Batı Asya, bunların hiç birisi tarafından tamamen ele geçirilmedi ve durum aralarındaki anlaşmazlığın sebebi olmaya devam etti.

Bu üç büyük güce, biri İ.Ö. 280 yılında Eumenes ya da Attalos önderliğinde kurulan Pergamon Krallığı, diğeri ise daha sonra kurulan ve denizde çok büyük bir üstünlük kuran Rhodoslular olmak üzere iki yeni güç daha eklenmişti. Üçüncü yüzyılda Küçük Asya'nın tarihi çok karışıktır ve büyük bir kısmını Ptolemaioslar ve Seleukoslar arasındaki mücadele oluşturur. Bunların ilgileri, kendilerine ticari yönden çok faydalı olacağını düşündükleri ve birçok kereler el değiştirmiş olan bu Yunan şehirleri üzerinde birleşiyordu.

Mısır ve Suriye'nin gücü 3.yy'da zamanla zayıfladı ve diğerleri ön plana çıktı. Rhodoslular anakarada, adalarının karşısında büyük bir bölgeyi ele geçirdiler. Pergamon kralı Attalos I ise Seleukosların egemenliğini sona erdirerek, kendini tam anlamıyla toparlamaksızın İ.Ö. 227 civarında iyice güneye giderek tüm Karia'yı ele geçirdi. Bu noktada Dason adıyla da anılan Makedonya kralı Antigonos III muhtemelen Attalos'un yapacağı herhangi bir ilerlemeyi kontrol altında tutmak amacıyla Karia'ya bir sefer düzenlendi. Bu bir fetih değildi; hiçbir muhalefete karşılaşmadı ve bağımsız davranan şehirler tarafından çok iyi karşılandı. Aslında biraz anlaşılabilir bir kişilik olan Olympikhos haricinde tamamen idarecisz bir ülke bulmuştu. Olympikhos, Seleukos II'nin generaliydi ve Mylasa çevresindeki bölgeyi

³⁶ a.y., 8.

kendi adına eline tutuyordu. İ.Ö. 245 yılı civarında Seleukos Mylasa'ya özgürlüğünü geri verdi ve Olympikhos'a bölgeyi boşaltmasını emretti. Fakat Olympikhos bu emri yerine getirmedi ve kendi hükümdarlığını ilan etti. Antigonos onu rahatsız etmedi³⁷.

Philippos Karia'ya gelince, Ege ve Karadeniz'e yaptığı bir dizi seferler sonucu Rhodos ve Pergamonun düşmanlığını kazanmış ve bunlar birleşerek Khios'taki bir deniz savaşında onu bozguna uğratmışlardı. Bunun üzerine Philippos Karia'ya bir ordu yerleştirdi. En azından burada, daha önceden Antigonos'la aralarında kurulan dostluğun neticesi olarak iyi karşılanacağını umut ediyordu. Fakat her nasılsa onun bu seferi çok kötü idare edilmişti; kendini birden Bargylia'da Pergamon donanması tarafından bütün kış boyunca kuşatılmış ve baharda kurtulabilmeyi umut ederken buldu.

3.yy'da ilk olarak, ikinci Karia Federasyonu olan "Khrysoirik Birliği"nin adını duyuyoruz. Tüm Karialılarca tanınan bu birlik, eski köy sisteminden geliştirilerek organize edilmişti. Buna göre her kentin oy çokluğu kendi bölgesinde bulunan köy sayısına dayanıyordu. Birlik bir takım kararları almak için Stratonikeia'nın yakınındaki Zeus Khrysaoreos tapınağında toparlanıyordu. Bu birliğin, eski Karia Federasyonu ile olan ilişkisi kesin olarak bilinmemekle birlikte Karia Federasyonunun en azından 1.yy'a kadar devam ettiğini bildiğimiz için, her iki federasyonda aynı zamanda var olduğunu söylenmektedir. Khrysaorik Birliğinin ilk olarak ne zaman kurulduğu kesin değildir; fakat Stratonikeia'nın kuruluşundan daha erken olması gerektiği düşünülmektedir. Ancak elimizdeki en erken kanıt, yakın zamanda keşfedilen ve İ.Ö. 267 yılına ait bir yazıttır.

Philippos V'in bitmek bilmeyen enerjisi, çok geçmeden onunla Yunanistan'ın işlerine karışmaya başlayan ve gücü gittikçe artan Romalıların arasında anlaşmazlık yarattı. İ.Ö. 197 yılında, Philippos'un bozgun uğrayışıyla sonuçlanan bir meydan savaşından sonra Romalı komutan Avrupa ve Asya'daki tüm Yunan şehirlerinin özgür olması gerektiğini dikkat çekici bir biçimde ifade etmiştir³⁸.

³⁷ a.y., Plutarkhos, *Bioi Paralleloi*, IX, 6.

³⁸ a.y., 8.

Bununla beraber Suriyei Antiokhos III, bu açıklamadan hiç etkilenmemiştir. Aynı yıl, 197'de, hızlı bir seferle Küçük Asya'nın güneyindeki ve batı kıyılarındaki, eskiden Seleukos imparatorluğuna ait olan yerleri yeniden ele geçirmeye karar verdi. Bu girişimi sonucunda Roma ordusu ilk defa Asya'ya geldi ve Antiokhos 190 yılında Sipylos Dağı eteklerinde yapılan Magnesia Savaşı'nda mutlak bir yenilgiye uğradı. Bunu takip eden Apamea Barışıyla da Karia ve Lykia'nın idaresi Rhodos'a, geri kalan yerlerin idaresi de Pergamonlu Eumenes'e verildi.

Yirmi yıl devam eden Rhodos idaresi başından beri acı verici ve tahammül edilmez bir şekildeydi. Lykialılar bu yönetime sürekli karşı koyuyorlardı; İ.Ö. 167 yılında Kariyalılar da karşı koymaya başlayınca birleşerek bir ayaklanma başlatılar. Bundan bir sonuç alınamadı fakat aynı yıl Roma Senatosu bir bildiri yayınlayarak Karia ve Lykia'nın özgür olduğunu ilan etti.

Attalos III, İ.Ö. 133 yılında Pergamon Krallığını miras olarak Roma'ya bırakınca özgürlük sona erdi. Bu eşi benzeri görülmemiş jest, bir kaptanın kendi gemisini batırması gibi, ölümünden sonra meydana gelebilecek olası bir mücadeleyi engellemek içindi. Fakat Aristonikos bir keresinde kraliyet ailesiyle yakınlığı olduğunu iddia ederek krallığı ele geçirmeye teşebbüs etti. Bazı başarılar elde ettikten sonra, İ.Ö. 129 yılında Asya eyaletinde olduğu gibi Pergamon'da da örgütlenen Romalılar tarafından bastırıldı. Bu eyalete Lykia değil ama Karia da dahildi.

Roma savunması önceleri çok zayıftı; fakat 85 yılında Mithridates savaş alanında mağlup edildi ve eyaletten kötü bir şekilde kovuldu. Yirmi yıl sonraki ikinci teşebbüsünde ise Karia'ya kadar bile ulaşamadı.

İ.Ö. 1.yy esnasında Roma'daki iç savaş hakkında burada detaylı bilgi veremiyoruz. Ancak İ.Ö. 44 yılında Iulius Caesar'ın (İ.Ö.42) Philippi Savaşı'ndan sonra Octavianus ve Antonius toprakları kendi aralarında paylaştılar; doğu Antonius'un oldu. Böylece Asya korumasız kaldı.

İ.Ö. 27 Roma İmparatorluğu kuruldu. Karia'da gelişmemiş şehirler medeniyetten faydalanmaya başladı.

III.yy.'da gerileme başladı. Yüzyılın sonuna doğru Diokletianus, eyaletlerde yeni bir düzenlemeye gitti ve Karia ilk kez ayrı bir eyalet haline dönüştü.

C- Karia Bölgesinin Kültür ve Uygarlığı

Karia dili hâlâ çok iyi anlaşılammıştır. Çünkü eldeki malzeme çok yetersizdir. Sadece üç düzine kadar yazıt bulunmuştur ki bunlarda kısa ve parçalar halindedir. Son yıllarda şifre çözücülük konusunda bazı gelişmeler olmuştur; fakat bize şu anda elimizde olandan daha uzun metinler gerekmektedir. Yazıları hece yazısı değil, kesinlikle alfabetiktir. Bazı harfler Yunan harfleriyle aynıdır. Diğerleri ise Kariaya mahsustur. Bu dilin Hint-Avrupa dili olup olmadığı hâlâ tartışılmaktadır. Kelimelerin tek başlarına zor anlaşılıyor olması da bu düşünceyi daha inandırıcı kılmaktadır.³⁹

Daha Homeros döneminde İlyada'daki Karia barbarophoni'e dair bir aldatıcı görünüşte Karia dilinin varlığı ile ilgili kanıt bulunmaktadır. Buna karşın ilk mevcut dökümandaki kanıt yedinci ve özellikle M.Ö. altıncı yüzyıla aittir. Ve bu Mısır ve Lydiadan olduğu kadar o kadar fazla Karia kaynakları olmadığı düşünülmektedir. Lydiadaki arkaik fragmanlar Sardeis'de keşfedilmiştir; ancak bunun başlıca kanıtı, Karialılar ve dillerine dair bilgimizi borçlu olduğumuz firavun Mısır ülkesidir.⁴⁰ Bu, özellikle İonialılar ve Karialılardan oluşan yabancı ücretli askerler ile ilişki başlatan I.Psammetikhos idi ve bu askerler ülke ve geçici yerleşmeleri vasıtasıyla deniz yolculuklarına dair bir çok sayıda iz bırakmışlardır. Psammetikhos II'nin M.Ö 591'de Nubialılara karşı yürüttüğü mücadelede Karialılar, Abu Simbel'de kendi adlarını kazımışlar ve yine bu aynı askerler Buhen'deki kırsal alanda daha çok iz bırakmış olmalarıdır. Nil Deltası ve Memphis'e çeyrek mil uzaklıkta daha çok kırsalda izlerini bırakmış olmalarıdır. Burada onlar çocuklarını büyüttüler ve Karomemphis olarak tanındılar. Bir süreyle otonom bir toplum olarak yaşadılar ve çok büyük bir olasılıkla bir Karia mezarlığının bir kesimi olan anıtlar bıraktılar ve daha sonra Kuzey Saggara nekropolisinde yeniden kullandılar. Böyle bir gidişattan

³⁹ a.y., 9.

⁴⁰ a.y., 9 vd.

dolayı Kariyalılar, Hellenistik Mısır'ın kozmopolit popülasyonu içinde absorbe olmuşlar ve yazı ve dillerini kaybetmişlerdir.⁴¹

Bundan dolayı gerçek Karia topraklarındaki keşifler çok az zenginlik sunmuştu. Son zamanlarda yayınlanmış bronzdan yazılmış üç tanesi anayurdun (VI.yüzyıl) en eski elverişli kayıtlarıdır. Daha sonra tam bir lokalizasyonu henüz tayin edilmemiş birkaç nadir nitelikteki paraya ek olarak hem cenazevi yazıtları ve hem de dini ya da siyasi dokümanları olan dört ya da üçüncü yüzyıl dolaylarına tarihlenen bir kaç taş yazıt da vardır. Hala belirsiz bir tarihte Kariyalı Greklere teslim olmak zorundaydı. Bununla birlikte özel bir durumun ortaya çıktığı bir bölgede bulunmaktadır. Burası, belirgin ölçüde farklı bir alfabenin bulunduğu Lykia yakınındaki Kaunos'dur. Bu alfabenin çeşitlemeleri ise daha ufak bölgelerde örneğin Khalketoi'da keşfedilmiştir. Açık gözükmemektedir ki tek bir halde Karia yazıtı asla ortada yoktu; ancak dahası en azından dört grup vardı. Bunların kayıttaki en eskisi ve iyi bilineni (VII yüzyıldan V. yüzyıla kadar) yaklaşık 35 işareti içeren Mısır Kariasıdır. Kaunos dışında Karianın büyük bölgelerinden Kariyalı olan (VI.yy'dan III. veya IV.yy'a kadar) neredeyse tıpkı ve otuzaltı ya da otuzyedici işareti dahil edendir. Yaklaşık olarak 30 işaretiyle (tarihlemesi zor olan) Kaunos Karia'sıdır. Karia'daki çeşitli buluntulardan oluşan (Khalketoi gibi...)bir kalıntıdır ve hala az bilinmektedir.

Karia yazıtlarını anlamaya çalışan bir çok teşebbüse ve geçmiş yirmi yıla ait bir çok sayıda yeni dokümanların keşfine rağmen onlar hala tamamıyla şifre edilememiştir. Şurası kanıtlanmıştır ki, muhtemelen eş gelen değerleriyle ya da en azından oldukça yakın (örneğin A,C,Δ,E,F,Λ,N,O,P,M,T,Y) ayrıca kökeni bilinmeyen harfleri içeren, hiç bir kesin değeri tayin edilmemiş (örnek φ ve □), bir istisna dışında (olasılıkla Lydia D'sine ilişkin θ için e) sıkça fazla sıklıkta kullanılmış Grek alfabesindekilerle özdeş harflerin bir çoğunluğunu içeren bir alfabe sırası vardır. Burada başlıca şey, okumada ortaya çıkan zorluklardır. Bu yüzden şimdiye dek hakim teoriyi terk etmekte uzak kalan, bunun yarı alfabetik; yarı hecesel olduğu ve hece olacak işaretler ve hem A.H.Sayce tarafından öne sürüldüğü gibi

⁴¹ a.y., 10.

“Asianik” bir hececilik ve hem de düz Kypriot hecesi arasında bir ilişki olduğuna dair tek başına bir süreçtir.⁴²

Bu yazı tamamıyla deşifre edilmediği için Karia dili bir muamma olarak kalmaktadır. Teoride iki çözüm bulunmaktadır. Lydia ve Lykia’ya ait olanın aksine hem Kariyalı olan otokton ve Hint-Avrupa olmayana akraba olan gerçekten bir “Asianik” dildir ve hem de bu, daha önce bahsedilen diller gibi Hint-Avrupa kökenli eski bir Anadolu dilidir. Ancak son yoğun çabalara rağmen anahtar henüz keşfedilmemiştir. Ayrıca şu da eklenmelidir eski yazarlarca korunmuş çok sayıda uzak cilalamalar hiç yardımcı olmadığı söylenebilir. Çok sayıda örneklemelerle ilgili Karia insanı kopyaları Grek kaynakları vasıtasıyla bize ulaşmıştır, Örneğin: Arlromos, Bruassis, Kasbollis, Rhodes, Luxes, Mausolos, Panyssis, Sidulemis ve Tymnes, bunların, bu verdiği izlenim aldatici olabilirliğine rağmen ilk görünüşte ilk çözüme bir temayül gösterebilecek cesaretli bir yapıları vardır. Hemen hemen Anadolu’lu bu tür isimleri açıklayacak son teşebbüsler şu an değerlendirmeye alınması mümkün olabileceği düşünülmektedir.⁴³

Çözüme giden yol, memnunluk verici bir yapıyla eninde sonunda çok dili açık bir metnin keşfinden ortaya konulabilmesidir. Şimdiki elverişli çok dilli bir materyal hem tamam değil hem de analiz etmesi çok zordu; bu şunları içerir: Kısmen biçimi bozulmuş kısa bir Grek Karia çok dili metin (V.yy Atina); içinde iki bölümün birbirine bağlanması çok dilli birkaç yazıt; ciddi şekilde de hasar görmüş Karia kaynakları iki çok dilli metin (Hyllarima’dan kısa bir Karia metni ve bir Grek metnin başlangıcı; Sinuri kaynaklı, bir Grek metnin sonu ve bir Karia metnin başlangıcı).⁴⁴

Şurası hala olasıdır ki ışık, hem şans icabı vasıtasıyla ve hem de sonuç olarak bu zihnin karıştırıcı Batı Anadolu muammasını çözmek için araştırmacılara imkan verecek sistematik araştırmanın sonucu olarak ortaya çıkmış yeni dokümanlarla aydınlanacaktır.

⁴² a.y., 13.

⁴³ a.y., 3.

⁴⁴ Mellink, a.g.e., 674.

Karialıların birleşen gelenekleri arasında şimdiye kadar yeterli ölçüde bilinmeyen onların tapınaklarıydı. Mylasa'daki Zeus Karios'un eski bir tapınağı Mysia ve Lydialılara da tahsis edilmiş bir Anadolu tapınağı idi.⁴⁵ Mysia Karia'nın başkentiydi. IV.yy başlarında dört adet tapınağa sahipti ki bunlar da Karia'nın ilkçağ ilahları bulunurdu. Zeus Karios'un ve Zeus Osogos'un Mylasa'da, Zeus Stratios'un Labraunda ve Mylasa yakınında bulunan Sınuri'nin tapınağı. Zeus Karios'un tapınağı Karialıların ortak tapınağı konumundaydı. Tapınak Mylasa'da bulunmasına rağmen Polis'e ait değildi⁴⁶.

Zeus Karios, Hadrianus dönemi sikkeleri üzerinde cepheden, ayakta kısa khiton giysili ve himaton'u sağ koluna atılmış olarak gösterilmiştir. Bu betimlerinde tanrı, sağ elinde mızrak tutmakta, sol eliyle ise, kalkanına dayanmaktadır. Kalkan ile tanrı arasında ya bir omphalos ya da bir süre üzerine tünemiş durumda kartalı yer almaktadır.⁴⁷ Labranda'da ayrıntılara inilerek süslenmiş bir ağaçlı koru planı olan Zeus Stratios ya da Labrandaos tapınağı bulunmaktaydı.⁴⁸ Karialıların en tanınmış ve en ünlü tapınağı Labranda'nın Zeus Stratios tapınağıdır ki bunun hakkında sikkeler sayesinde bilgiler edinebilmekteyiz.⁴⁹

Çiftli Baltalı Zeus kültü, Batı Anadolu'da Lydia ve Karia'da yoğun tapım gören bir kültür. Plutarkhos, tanrının elinde tuttuğu bu çiftli baltanın (Babrys, pelekys, bipennis) sırayla,⁵⁰ Amazon'ların, Lydialıların ve en son olarak da Karialıların simgesi olduğunu ileri sürer. Labraunda adının öncelikle, Lydia kökenli Labrys'in çiftli balta ile ilişkili olduğunu ileri sürülmüştür.⁵⁰

Zeus Osagos'un tapınağı da Mylasa'da bulunurdu. Eski bir komen tapınağı olarak adlandırılabilirdi. Karien'in en anlamlı tapınağı hakkında sikkeler sayesinde ilkçağ bilgileri edinebileceğimi Labraunda'da bulunurdu ve Mylasaya altmış Stadia

⁴⁵ a.y., 666.

⁴⁶ G. Bockisch, "Die Karer und ihre Dynasten", *Klio* 51, Beiträge zur Alten Geschichte, Berlin, 130.

⁴⁷ A.Lamonier, "Les Cultes Indigenes en Carie Bibliotheque des ecoles Françaises d' Athenes et de Rome 188, 1958, 13.vd.

⁴⁸ Mellink, a.ge., 666

⁴⁹ Bockisch, a.g.e., 133.

⁵⁰ Lamonier, a.g.e., 635.

uzaklıkta ve asfaltlanmış dini bir yol ile bağlantı sağlanırdı. Bu tapınak Mylasa'nın halkı ve çevre halkı tarafından ziyaret edilirdi.⁵¹ Tanrının köken olarak bir Hitit tanrısı olduğu ve isminin Fırtına Tanrısı olan WASHAW'dan geldiği ileri sürülmüştür. Strabon, Mylasa'nın içinde Zeus Osogo'ya adanmış bir tapınaktan söz eder. Bu tapınağın kutsal alanında, ağaçların, büyük bir bağın ve evlerin de bulunduğu bir dekretten bilinmektedir.⁵²

Stratonikeia yakınında yer alan Zeus Khrysaoreos tapınağının ankitesini bilinmemekte, ancak bir Karia Khrysaorik birliği, belki de en özgün Karia tanrısı kültüründe birleştiği Pers dönemi öncesi var olmuş olmalıdır.⁵³ Keramos'a ait tapınak resmini en iyi veren Keramos'a ait sikkeler Karia Zeus'unun en eski Tipidir. Sakallı Tanrı sadece bir deri korumalıkla giydirilmiştir. Labryi ise havaya kaldırmış olduğu sağ elinde taşır. Ayaklarının dibinde bir arslan oturur, kutsal hayvan. Bu Tanrı Yazılıkayanın kayalık tapınağındaki Hitit tanrılara benzer. Bu tapınaklarda en gelişmiş politler hayatları boyunca yüksek pederlik vazifesini yerine getiriyorlardı. Mükemmelen Karia'nın Tyran'ları ve Dynasları bu görevden yönetilirdi. Bu yüksek pederlik mertebesi büyük bir ithimalle babadan oğula miras olarak kalır.⁵⁴

Karialılara ait birkaç gelenek bilinmektedir. Yunan kültürüne geçen Karia gelenekleri arasında daha önce omuzda taşınan kalkan yerine kulplu kalkan kullanmak, miğferlerde de hilal kullanmak sayılabilir. Yemekte kadınla erkeğin bir arda oturmaması da onlara ait bir gelenektir.⁵⁵

Phrygia'da M.Ö. VIII., Lydia'da VII., Lykia'da VI.yüzyıldan eskiye giden eserler bulunmamasına karşın, Karia Bölgesi'nde Hiti imparatorluğu çağına değin uzanan çeşitli seramik ürünlerine rastlanmaktadır. Karia yöresini M.Ö. II.binin ikinci yarısındaki eserleri Yusuf Boysal M.Ö. 1050-700 tarihleri arasındaki Hellen dönemi vazoları ise Coşkun Özgünel tarafından örnek bir biçimde işlenmişlerdir. Myken

⁵¹ Bockisch, a.g.e., 130.

⁵² Lamonier, a.g.e., 103 vd.; Strabon XIV, II.23.

⁵³ Mellink, a.g.e., 666

⁵⁴ Bockisch, a.g.e., 130.

⁵⁵ a.y. 130.

Dönemi eserlerinin Karia'ılarla hiçbir ilgisi yoktur. Buna karşın Hellen dönemine ait olan vazolar, Hellen sanatının Karialı yaratıdır. Karia Bölgesi'nde Arkaik ve Klasik dönemlerden günümüze kalan vazolar da Karialı kimlik taşırlar.⁵⁶

Karia'da Dirmil'de kaçakçıların kazdığı, ardından Amerikalı arkeologların Akurgal ve Özgünel ile birlikte araştırdıkları bir tümülüsün gömü odasında Geç Protogeometrik kaplar bulunmuştur. Sonuç olarak söz konusu tümülüs M.Ö. X.yüzyılda yapılmış olup Anadolu Hellen sanatının en eski gömü anıtıdır.⁵⁷

Karia Bölgesi'nde bulunan kayalara oyulmuş gömü anıtları Lykia örneklerine benzemekte olup İon sütunları ve süsleme öğeleriyle bezelidirler.⁵⁸

⁵⁶ Bean 2000, 4.

⁵⁷ Coşkun Özgünel, *Karia Geometrik Seramiği*, TTK Yayınları, Ankara, 1979, 51 vd; Ekrem Akurgal, *Anadolu Kültür Tarihi*, Tübitak Yayınları, Ankara, 1998, 296.

⁵⁸ Özgünel, a.g.e., 51 vd, Akurgal, a.g.e., 296.

II. KARIALILARIN KÖKENİ VE GÖÇLERİ

A- Kökeni

M.Ö. IX.-VIII.Y.Y.

HOMEROS; *İlias*, x, 426-429,

“Eudemes’in oğlu karşılık verdi, dedi ki:

“Dilme bak, anlatayım sana dosdoğrusunu

kıyılara yakın Karialılar, kıvrık yaylı Paionlar var

bir de Lelegler, Kaukonlar, tanrısal Pelasglar

M.Ö. V. Y.Y

HERODOTOS; *Historiai*.; i, 171.

“İonia’ya baş eğdiren Harpagos, Karialılar, Kaunoslular ve Lykialılar üzerine yürüdü; yanında İonialıları ve Aiolialıları da görüyordu... Bu üç ulustan birisi, Karialılar, anakaraya adalardan gelmişlerdir. Eskiden Leleg adı altında adalarda otururlardı ve Minos uyuğundaydılar; bana anlatılanlara pek uymamakla beraber vergi vermezlermiş, yalnız Minos vergi istediği zaman, onu gemilerde çalışacak adamlar gönderirlermiş. Ve Minos, savaşları kazandığı ve birçok ülkeye baş eğdirdiği için, Karialı soyu da, o zamanlar soyların en ünlüsü ve en kalabalığı olmuş. Şu

üç şeyi onlar bulmuşlardır ve Yunanlılar da onlardan almışlardır. Savaş başlığının üzerine konular sorguç, kalkan üzerine işaretler kazımak bize onlardan geçmiştir ve bir de kalkanı tutmak için kulp yapmak da onların icadıdır; o zamana kadar elle kulpundan tutulmaz, boyundan geçirilen bir kayışla sol omuz üstüne alınır ve böyle kullanılırdı. Çok sonraları Dorlar ve İonlar, Kariyalıları adalardan çıkarmışlar, onlar da bunun üzerine anakaraya göçmüşlerdir. Giritlilerin Kariyalılar için anlattıkları budur, ama Kariyalıların kendileri bunu kabul etmezler; onlar anakaranın yerlisi olduklarını ve şimdiki adlarını taşıdıklarını söylerler. Mylasa'da Karia Zeus'una ait çok eski bir tapınak gösterirler ki buraya, kardeş uluslar olarak Mysialılar ve Lydialılar da kabul edilirdiler; zira, diyorlar, Lydos ve Myros, Kar'ın kardeşleriydiler. Bu iki ulus bundan ötürü kabul ediliyordu, ama başka soylardan olanlar, Karia dili konuşsalar bile bu tapınağa sokulmazlardı.”

i, 173.

“Bu ulusun gelenekleri böyledir. Lykialılara gelince, bunlar Girit'ten gelmektedir. (Zira çok eskiden Girit'te yalnız Barbarlar otururlardı). Europe'nin oğulları olan Sarpedon ve Minos, Girit krallığı için çatışmalar, bir sivil savaş çıkmıştı: Minos, kendinden yana çıkanlar sayesinde kazandı; Sarpedon'u ve arkadaşlarını ülkeden sürdü; bunlar, Asya'ya, Milyas topraklarına göçtüler; çünkü Lykialılar bugün oturdukları topraklar eskiden Milyastı ve Milyashılara Solymler denilirdi; o zamana

kadar bu sürgünlerin başında Sarpedon vardı; geldikleri zamandaki adlarını taşıyorlardı, Lykialıların komşuları bugün de onları o adla, yani Termiller diye çağırırlar; Atinalı Pandion oğlu Lykos da kardeş Aigeus tarafından sürülmüş Sarpedon'un yanına, Termiller ülkesine gelmiş ve bundan sonra bu halklara Lykos'dan kinaye Lykialılar denilmiştir. Göreneklere bir yanıla Girit'lileri, öbür yanıla Karialıları andırır..."

THUKYDİDES; Peloponnesos'lularla Atina'lıların Savaşı, i, 4

"Gerçekten tradisyona bildirdiklerimiz içinde en eskiden Minos, bir deniz kuvveti vücuda getirdi. O, şimdiki Hellen denizinin büyük bir kısmında hükümran oldu; Kykladlara hükmederek bunların çoğunluğunda, Karları atmak ve kendi oğullarını hükümdar olarak yerleştirmek suretiyle, ilk defa bu denizdeki korsanlığı, kabil olduğu kadar, yok etti."

; 1.8

"Sonra, Karlardan ve Fenikelilerden olan adalar ahalisi de daha az korsan değildiler, çünkü adaların çoğuna bunlar yerleşmiş idiler. İspatı şudur: Delos adası bu harpte Atinalılar tarafından temizlendiği ve adada bulunan bütün ölü sandukaları kaldırıldığı zaman, bunların yarısından fazlası Karlar çıktı..."

M.Ö. I. Y.Y.

SİCİLYA'LI DIODORUS; Bibliotheke Historike, v, 84.1.

bkz; böl.B.,s.35.

M.Ö.I. M.S. I. Y.Y

Strabon; Geographika, xii, 8.4.

“...Özellikle Troia savaşı sırasında ve ondan sonra istilâ ve göçler yer almıştır, çünkü aynı zamanda hem barbarlar ve hem de Yunanlılar başkalarının ülkelerine sahip olmak hevesine kapılmışlardır; fakat Troia savaşından önce de bu böyle idi çünkü, evvelce de söylediğim gibi Kaukonlar ve Lelegler gibi Pelasglar da eski devirlerde Europa'nın bir çok yerlerinde başıboş dolaşırdı. Ozan bu kabileleri Troialıların deniz aşırı olmayan müttefikleri olarak gösterir. Phrygia ve Mysia'lılara ait söylentiler Troia savaşlarından önceye dayanır. İki ayrı Lykia grubunun bulunuşu, bunların aynı kabileden olup olmadıkları kuşkusunu uyandırmaktadır. Acaba Troialı Lykialılar mı Kariayı yoksa Kariyalı Lykialılar mı Troiayı kolonize ettiler? Belki aynı şey Kilikialılar için de doğrudur, çünkü bunların da iki ülkesi vardır. Bununla birlikte şimdiki Kilikia kabilesinin Troia savaşlarından önce var olduğuna dair elimizde yukarıdakine benzer bir ipucu yoktur. Telephosun, annesi ile Arkadiadan geldiği

düşünülebilir. Misafiri bulunduğu Teuthras ile annesinin evlenmesi üzerine o da Teuthras'ın oğlu olarak kabul edilmiş ve sonradan da Mysia tahtına geçmiştir.”

; xii, 8.5.

“Söylentiye göre eski zamanlarda dalı olan Karialılar ve Lelegler Kreta'luların yardımı ile kıtalı olmuşlar ve Kreta'daki Miletos kentinden Sarpedon başkanlığında, diğer yerleşmelerin yanı sıra Miletos'u da kurmuşlardı ve şimdi Lykia denen ülkeye Termilas kolonisini yerleştirmişlerdi; ve gene söylentiye göre bunlar Minos ve Rhadamanthos'un kardeşi olan Sarpedon tarafından Kreta'dan getirilmişlerdir. Herodotos'un söylendiğine göre en eski zamanlarda Solymler sonra Milyaslılar denen halka Sarpedon, Termilas ismini vermiş fakat Pandion'un oğlu Lykos oraya gittiğinde bu insanlar kendi ismine izafeten Lykialılar demiştir. Bu bilgiye göre Solymler ve Lykialılar aynı insanlardır. Fakat ozan bunlar arasında bir ayırım yapmaktadır. Her halde Bellerophontes Lykiadan hareket ederek “*şanlı Solymlerle savaştı*”. Aynı şekilde oğlu Peisandros “*Solymlerle savaşırken Ares tarafından öldürüldü*” ve Homeros Sarpedon'dan Lykia'nın yerlisi olarak söz etmektedir.

; xii, 8,7.

“Troia savaşlarından sonra Yunanlılar ve Trerlerin göçleri ve Kimmerlerin ve Lydialıların ve bundan sonra Perslerin ve Makedonyalıların ve son olarak da Galatlar’ın saldırıları her şeyi altüst etti ve karıştırdı. Sadece bu değişikliklerden dolayı değil, fakat tarihçilerin anlaşılamamasından da belirsizlik doğmaktadır. Tarihçiler aynı konularda aynı şeyleri söyledikleri gibi, Troialılara Phyrghialı ve Lydialılara da Karialı demektedir ve diğer halkla için de aynı şeyi yapmaktadır...”

; xiv, 2.27.

“Karialılara ilişkin sayısız söylentilerden genellikle üzerinde uyuşmaya varılan birisi şudur: Karialılar Minos’un egemenliğine tâbi idiler ve bunlara o zamanlar Lelegler deniyordu ve adalarda yaşıyorlardı; sonrada karaya göç ettiklerinde kıyıların ve iç kısımların çoğunu ilk sahiplerinden alarak ele geçirdiler. Onların çoğu Leleg ve Pelasglardı. Karşılığında topraklarının bir kısmı Grekler tarafından ellerinden alındı. İonları ve Dorları kastediyorum. Askerlik işlerindeki şevklerinin bir kanıtı olarak yazarlar, kalkan kulplarını, kalkan armalarını ve sorguçları gösterirler, çünkü bütün bunlar “Karialı” olarak adlandırılır. Bu konuda en azından Anakreon şöyle der: “*Gel, sen kolunu Karialıların yapıtı olan*”

kalkan kulpuna sok". Alkaios ise "*Karia sorgularını titreterek*" diye yazar."

; xiv, 2.2.

bkz; b3l.III.E.,s.170.

; xiii, 58.

bkz; b3l.II.B.,s.36.

M.S. II. Y.Y

PAUSANIAS, *Periegesis Tes Hellados, (Achaia)*, ii. 6

"...Yolculuk için gereken gemiler, kendileri de koloniye 3nderlik eden Euctemon'un oğulları ile Atinalı Philogenes ve Damon tarafından verilmiştir. Karaya çıktıklarında kıyıdaki farklı şehirlere h3cum ederek farklı parçalara b3l3nd3ler ve Neileus ile beraberindekiler Miletos'a girdi. Milesialılar erken tarihleri için şu ifadeyi kullanırlar: Bir yerli olan Anax ile oğlu Asterius'un h3k3mranlıkları sırasında iki nesil boyunca, topraklarını Anactoria diye adlandırdıklarını s3ylerler; ancak Giritliler bir orduyla Miletos'a çıktıklarında hem toprak ve hem de şehir, adlarıyla Miletos'a d3n3řt3. Miletos ve insanları Europe'nin oğlu olan Minos'dan yelken (gemiyle) açarak Girit'den geldiler; bu toprakların ilk yerleşmecileri Karialı'lar, Giritli'ler ile birleşti. Ancak tahmin etmek suretiyle.

İonialılar eski Milesialıların hakkında geldikleri zaman şehrin zaptında kaçmış olanlar dışında her bir erkeği ördürmüşlerdir, bunun yanında Milesialıların karıları ve kızlarıyla evlenmişlerdi...”

M.Ö. III. Y.Y.

APOLLODOROS; *Bibliotheke*, III, 34-35.

“... Dokuz yıllık bir periyod geçti ve müttefikler Troia’yı birleştirmeye geldiler. Şehrin etrafını sardılar Anchises’in oğlu Aeneas ve onunla birlikte Antenor’un oğulları Arkhelekhos ve Acamas ve Teano Trakyalıların liderleri Eusorus’un oğlu Acamas, Cicones’in lideri Troezenus’un oğlu Euphemus, Paeonialıların lideri Pyraekhmes; Paphlagonya’lıların lideri Bilsates’in oğlu Pylaemenes; Zelia’dan Lykao’nun oğlu Pandarus; Adrastia’dan Merops’un oğulları Adrastus ve Amphius; Arisbe’den Hyrtacus’un oğlu Asius, Larissa’dan Pelasgus’un oğlu Hippothous; Mysia’dan Askanious’un oğulları Khromius ve Ennomus, Alizones’in lideri Mecisteus’un oğulları Odius ve Epistrophus, Phrygialıların liderleri Aretaon’un oğulları Phorkys ve Askanius, Maeon’lıların liderleri Talaemenes’in oğulları Mesthles ve Antiphus, Kariyalıların liderleri, Nomion’un oğulları Nastes ve Amphimachus, Lykialıların liderleri Zeus’un oğlu Sarpedon ve Hippolokhos’un oğlu Glaukos”

M.S. II-III. Y.Y

ATHENAÍOS; *Deipnosophistae*, 11. 42

“... Teophrastus “Sular Üzerine” adlı eserinde; tuzlu su kadar birçok acı suyun ve tüm nehirlerin karakterlerinin değiştiğini söyler; Örneğin böyle bir durum Zenoposeidon’a ait bir tapınağı kenarlarında bulunduran Karia’daki nehirde mevcuttu. Sebebi ise birçok sayıda yıldırımın bu bölgeye düşmesidir...”

B. Göçleri

M.Ö. V.-IV. Y.Y

ISOKRATES; *Epistolai*, (Helen), xv, 68-69

“...Söylenenden daha fazla uzaklara gidildi. Troia Savaşı'nın vasıflarını göstermek için filozofik çalışmalar ve sanat dalları oluşturuldu. Bizim köle ve barbar olmadığımızı, Helen'e ispat etmeye çalışıyorduk. Yunanlılar o zamanlarda barbarlarla tekrar uyumlu bir hale geldiler. Avrupada ilk kez ve Asya üzerinde kurban ganimetini çıkardılar ve sonuç olarak büyük değişmeler gözlemlendi. Öncekine rağmen Yunan Şehirleri üzerindeki bu durum büyük bir talihsizlik olarak addedildi. Örneğin. Danaus'un Mısır'dan sürgünü Kadmos'un Sidon'da Kral olması, Kariyalıların adalarda kolonileşmesi Pelops ve Tamolos'un oğlunun bütün Peleponnesos'da lider olması. bu savaştan sonra bizim en büyük savaşımız barbarlardan büyük şehirleri ve toprakları almak oldu...”

M.Ö. I. Y.Y.

SİCİLYA'LI DIODOROS; *Bibliotheca Historike*, v, 54.

“Kalydna ve Nisyros'a eski zamanda Kariyalılar tarafından yerleşildi. Ondan sonra Herakles'in, oğlu

Thettalus adaların her ikisini aldı. Bu, Koanların krallarının Antiphos ve Pheidippus olmasının nedenini açıklar. Troia'a karşı sefer için bahsedilen iki adadan yelken açtılar. Agamemnon'un Troia'dan dönen dört gemisi Kalydna da kazaya uğramıştı. Sağ kalanlar, adanın yerlilerine katıldı ve orda evlerini kurdular. Nisyros'un eski yerleşikleri depremde öldüler. Daha sonra adada Koanlar kuruldu. Bir salgın adanın nüfusunu alıp götürdü. Rhodoslular oraya sömürgelerini gönderdiler.

Karpathos'a gelince, ilk yerleşikleri Minos'un seferine katılan bazı adamlardı. Minos, denizi en iyi bilen Grekler'in ilkiydi. Birkaç nesil sonra..."

; v, 84.1.

"...Minos'un gücü zirveye çıktı. Kardeşi Rhadamanthys da yardımcı hükümdardı. Minos onu kiskanıyordu, çünkü dürüstlüğüyle ünlüydü. Minos, Rhadamanthys'i yolundan çekmek istiyordu. Onu dominyonun en uzak kısmına gönderdi. Rhadamanthys İonia ve Karia'dan uzakta bulunan adalara gitti. Vaktini onlarla geçirdi. Asya'da Erythrus ismini taşıyan şehrin temellerini attı..."

; v, 84.3.

"... Bu olaylar Troia savaşından önce oldu. Troia'ı Kariyalılar aldıktan sonra güçleri sürekli arttı ve denize hakim oldular. Kyklad'ları aldılar. Adalardan bazılarını

kendilerine tahsis ettiler. Orada yerleşik bulunan Kretalıları sürdüler. Fakat bazı adalarda, orada ilk ikâmet eden Kreta'lılar karışık yerleştiler. Bir süre sonra Yunanlılar güçlendiğinde Kyklades'ten çok sayıda insan yerleştirilmek üzere geldi. Yunan olmayan Kariyalılar kovuldu...”

M.Ö I.- M.S.I. Y.Y

STRABON; *Geographika*, xiii, 58.

“Myrsilos, Assos'un Methymnalılar tarafından kurulduğunu söyler; Hellenikos da onu bir Aiolis kenti olarak adlandırır, tıpkı Gargara ve Lamponia'nın da Aiolis'lilere ait oluşu gibi. Gargara Assoslular tarafından kurulmuştu, fakat nüfusu azdı, bu nedenle krallar Mitelopolis'i tahrip ettiklerinde, Gargara'ya buradan göçmenler getirdiler ve böylece, Skepsisli Demetrios'a göre Gargara'nın halkı. Aiolisliler yerine yarı yarıya barbar oldu. Homeros'a göre bütün bu yerler Leleglere aitti, bunlar bazıları tarafından Kariyalılar olarak zikredilmekle beraber, Homeros tarafından kesinlikle ayrı gösterilmişlerdir: “*Kıyıda Kariyalılar, kıvrık yaylı Lelegler ve Kaukonlar*”. Bu nedenle Lelegler Kariyalılardan ayrı bir halktır ve Aineias'a bağlı halkla Homeros'un Kilikalılar dediği iki halk arasında yaşamışlardır, fakat burası Akhilleus

tarafından talan edilince Karia'ya göçerek bugünkü Halikarnassos dolaylarını ele geçirmişlerdir.”

M.S.II.Y.Y

PAUSANIAS; *Periegesis Tes Hellados, (Achaia)*, ii, 6.

“...Androklus Karialılarla karşı Priene halkına yardım etmiştir.”

_____, ii,10.

“Myus ve Priene’de yerleşen İonialılar Karialılardan bu şehirleri aldılar...”

_____; iii, 3.

“Kolophon halkı sanıyordu ki Klaros’daki tapınak ve kehanet en uzak çağda ortaya çıkmıştır. Onlar, Karialıların hala şehri ellerinde tutmalarına karşın, büyük bir kalabalık tarafından takip edilen Rhakius yönetimi altındaki Kretalıların varmak üzere olan ilk Grekler olduğunu ileri sürüyorlardı; bu körfeze ait bu insanlar gemicilikte güçlüydüler ancak ülkenin daha büyük bir bölümünde Karialıların egemenliği sürüyordu. Thebes Polyneices’in oğlu Thersander tarafından alındığında ve Delphi’deki Apollo’ya getirilen mahpuslar arasındaki Argives’li Manto idi. Babası Teiresias Haliartia’da yolda ölmüştü ve tanrı onları bir koloni kurmak için gönderdiğinde onlar

gemilerle Asia'ya geçtiler, ancak Klaros'a geldiklerinde Kreta'lılar, onlara silahla karşı koydu ve onları Rhacius'a kadar uzaklaştırdılar. Ne olduklarını ve niçin geldiklerini Manto'dan öğrenen O (tanrı), Manto'yu eşine götürdü ve eşiyile beraber bu halka bu toprakta yerleşme izni verdi. Rhacius ile Manto'nun oğlu Mopsos hep beraber Kariyalıları ülkeden çıkarttı.

_____ ; iii, 5.

“...Lebedos' şehri Lysimakhos tarafından sadece Ephesos nüfusu artabilsin diye yerle bir edilmişti. Lebedos çevresi bölgelerden yalnızca biri mutluydu; o da, kıyadaki diğerlerinden daha fazla sayıda ve daha hoş olan sıcak hamamlardan dolayıydı kuşkusuz. Köken olarak Lebedos'a İonia'lılar ve Kodros'un oğlu andraemon tarafından çıkarılıncaya kadar Kariyalılar yerleşmişti.

_____ ; iii, 7.

“...Erythraeililer onların köken olarak Rhadamanthus'un oğlu Erythrus ile Kreta'dan (Girit) geldiklerini ve Erythros'un şehirlerinin kurucusu olduğunu söylerler. Kretalılar ile birlikte Lykialılar, Kariyalılar ve Pamphylia'lıların bu şehirde yerleşmişlerdir; Sarpedon ile birlikte kaçarak Kreta'dan eskiden geldiklerinden dolayı “...Kretalılar ile akrabalıklarından dolayı Lykialılar; Minos ile eski dostluklarından ötürü Kariyalılar; Grek soyundan geldiklerinden dolayı

Pamphyliyalılar. Yukarıda sıraladığım halklar Erythraie'ye aitti. Tabii bunları Kodros'un oğlu Kleopus tüm Ion şehirlerinden insanları bir araya getirmişti.”

_____; iv, 10.

“(metinde boşluk) Tarihçesinde trajik şair İon, yerleşmeci olmadığı zaman Poseidon'un bu adaya geldiğini; orda onun bir Nymphe ile görüşmede bulunduğunu ve o, aılar içindeyken bir kar yağışı olduğunu ve buna göre Poseidon'un oğlunu Khios diye adlandırdığını anlatır. Ayrıca İon, Poseidon ele geçirdiği Agelus ile Melas vasıtasıyla bir başka Nymphe ile görüşmede bulunduğunu; bu esnada Oenopion da oğulları Talus, Euanthes, Melas, Salagus ve Athamosun eşliğinde bir deniz filosuyla Krete'den Khios'a doğru yelken açtığını anlatır. Amphiklus'dan olma üç nesil, kendi kendisini kral ilan etmiş olan Hektor, adada yaşayan Abantes ile Kariyalılara karşı savaş yapmış, bir bölümnü savaşta öldürmüş ve diğerlerini teslim almaya ve ayrılmaya zorlamıştı. Khios'lular savaştan kurtulduklarında, Onların Panonium'daki kurban etme töreninde İonialılar ile birlik olmaları gerektiği Hektor'un aklına geldi. İonia konfederasyonun ona, cesaret ödülü olarak bir üç ayaklı sehpa verdiği söylenir. Bu tür söyleniş, İon tarafınca verilen, benim bulduğum Khiosluların ifadesiydi. Buna karşılık ne sebeple Khiosluların İonialılar ile sınıflandığına dair bir sebep göstermez...”

III. BÖLÜM İÇİN BİBLİYOGRAFYA

- Akarca 1954: 51-56
Akarca 1954: 76-116
Akurgal 1998: 400-410
Bean - Cook 1952: 171-212
Bean - Cook 1955 : 85-171
Bean - Cook 1957: 56 vd
Bean 2000: 15 vd
Bean 2000: 9 vd.
Berges 1994: 5 vd
Bockisch 1969: 118
Bockisch 1969: 664 vd.
Boysal 1967: 1-27
Boysal 1968: 1-30
Bürchner 1912: 2258
Bürchner: 1912: 2256
Cahn 1970: 13 vd
Cramer 1971: s.163 vd.
Forbigger: 205 vd.
Fraser - Bean 1954: 8
Hellstram - Thieme 1982: 7
Işık 1990: 18, 34-36
Jeppeson 1990: 60
Kammenhuber: 119
Marchese 1989: 7
Marchese 1992: 86
Masson 1991: 674-678
Mellink 1991: 662
Radt 1969: 165
Radt 1969: 3 vd
Ruge: 1948
Tırpan 1987: 167 vd
Tırpan 1988: 363
Tırpan 1989: 171
Tırpan 1990: 430
Varinlioğlu 1992: 213 vd
Varinlioğlu 1993: 210 vd.
Varinlioğlu: 223 vd

III. KARIA BÖLGESİ'NİN TARİHİ VE FİZİKİ COĞRAFYASI

A- Sınırları

M.Ö I - M.S. I. Y.Y.

STRABON; *Geographika*, xii, 7.2.

“Artemidoros; Selge, Sagalassos, Pednelisos, Adada, Tymbriada, Kremna, Pityassos, Amblada, Anabura, Sinda, Aarassos, Tarbassos ve Termessos’un Pisidia kentleri olduklarını söyler. Bunlardan bazıları tamamen dağlarda olduğu halde, bazıları da her iki tarafta da uzanırlar ve kuzeye doğru yerleşmiş oldukları halde, hepsi de barışsever insanlar olan Phrygialılar, Lydialılar ve Karialılarla komşudur. Fakat Kilikialıların birçok özelliklerini paylaşan Pamphyliahlar; ne korsanlık yapmaktan çekinirler, ne de kendileri Taurosların güney yamaçlarında yerleşmiş oldukları halde, sınırdaki insanların barış halinde yaşamasına izin verirler. Phrygia’nın ve Karia’nın sınırlarında Tabai ve Sinda ve Amblada bulunur. Tıbbî perhizlerde kullanılan Amblada şarabı buradan ihraç edilir.”

_____ xii, 8.13.

“Phrygia Epiktetos’un üstünde güneye doğru Büyük Phrygia yer alır, bunun sol tarafından Pessinos ve Lykaonia ve Orkhorki bölgesi sağ tarafında ise Maionialılar, Lydialılar ve Karialılar bulunur.

Epiktetos'da, Phrygia "Paroreia" olarak adlandırılan kısım ve Phrygia'nın Pisidia boyunca uzanan arçası ile Amorion dolayındaki kısımları ve Eumeneia ve Synnada ve ondan sonra Phrygia kentlerini en büyükleri olan Laodikeia kenti ile Apameia Kibotos olarak adlandırılan bir kent bulunur. Bunlara komşu olarak kasabalar yer alır ve... Aphrodisias, Kolossai, Themisonion, Sanaos, Metropolis ve Apollonias; fakat bunlardan daha uzakta Peltai, Tabai, Eukarpia ve Lysias bulunur."

xii, 8, 15.

bkz: böl. II.A.,s.66

; xii. 2.29

"Artemidoros şöyle söylüyor: Rhodosluların Peraia'sındaki Physkos'dan Ephesos'a gidilirse, Lagina'ya uzaklık sekiz yüz elli stadiadır; ve Tralleis'e yüz altmış stadia. Fakat Maiandros nehrini geçtikten sonra, hemen hemen gezinin ortasında Tralleis'e giden yola gelinir. Buraları Karia'nın sınırlarıdır. Ephesos yolu boyunca Physkos'dan Maiandros'a toplam uzaklık bin yüz seksen stadia tutar. Tekrar, Maiandros'dan, İonia boyunca en yakın şekilde aynı yoldan geçilir, nehirden Tralleis'e uzaklık seksen stadiadır. Buradan Magnesia'ya yüz kırk; Ephesos'a yüz yirmi, Smyrna'ya üç yüz yirmi ve Phokaia'ya ve İonia sınırına iki yüzden az; böylece düz bir çizgi olarak İonia'nın uzunluğu

Artemidoros'a göre sekiz yüz stadiadan biraz fazladır. Ephesos'dan doğuya doğru geziye çıkan herkes tarafından devamlı olarak kullanılan genel bir yol olduğundan, Artemidoros da bunu kullanmıştır; Ephesos'dan Magnesia, Tralleis, Nysa ve Antiokheia üzerinden, Phrygia'da Karia ile sınır oluşturan Karura'ya yedi yüz kırk stadiadır.”

_____ ; xii, 8.17.

“Karura, Phrygia ile Karia arasında bir sınır meydana getirir. Burası bir köydür. Burada hanlar ve bazıları Maiandros nehrinde bazıları da nehrin kıyılarında bulunan, sıcak su kaynakları vardır. Bir zamanla bir genelev idarecisinin çok sayıda kadını ile birlikte hana yerleştiği ve gece meydana gelen bir depremde bütün kadınlarıyla birlikte gözden kaybolduğu söylenir. Maiandros dolaylarındaki bütün taprakların depremin etkisi altında olduğunu ve iç kısımlara kadar hem ateş hem de su tarafından oyulduğunu, bu nedenle ovalada başlayan bu durumun Kharonionlar ülkesine kadar uzandığını söyleyebilirim. Bundan Hierapolis'deki, Nysa yöresindeki Akharaka'daki ve Magnesia ile Myus yakınındaki Khaironion'ları kastediyorum. Gerçekten, toprak gevrek ve kolay ufalanabilen cinstendi, aynı zamanda tuzlarla dolu olup kolay yanabilirdi ve belki de bu nedenlerden nehrin akıntısı, sık sık yönünü değiştirdiğinden, Maiandros kıvrılarak akmaktadır. Nehir aşağılara çeşitli zamanlarda, kıyının çeşitli kısımlarına alüvyon yığmakla beraber, sel toprağının

bir kısmını da açık denize sürükler. Gerçekte, kırk stadia uzunluktaki sel toprağı yığınları evvelce deniz kıyısında olan Priene'yi bir iç kent yapmıştır.”

_____ ; xiii, 4, 15.

“Hierapolis'den sonra Maiandros'un öte tarafında bulunan kısımları anlatmış bulunuyorum. Bundan sonra batıya doğru olan kısımlar gelir; Maiandros üzerindeki Antiokheialıların kentini kastediyorum. Buraya gelen bir kimse Karia'ya gelmiş sayılır ve keza güneye doğru, Tauroslara ve Lykia'ya kadar uzanan Büyük Kıbyra, Sinda ve Kabalis'i de kastediyorum. Antiokheia orta büyüklükte bir kenttir ve Phrygia sınırına yakın bir yerde Maiandros'un üzerinde kurulmuştur. Nehrin üzerinde bir köprü vardır. Burada çok fazla miktarda Antiokheia'nın kuru inciri üretilir. Bazıları bu incire üç yapraklı da der. Bu bölgede de çok deprem olur. Bu insanlar arasında ünlü bir filozof olan Diotrephes yetişmiştir. Bu zamanımınen büyük hatibi olan Hybreas'ın hocasıdır.”

M.S. I. Y.Y.

GAIUS PLINIUS SECUNDUS; *Naturalis Historia*, v, 29.

“Bitişik kıyıda Karia, İonia ve ötesinde Aeolis yer alır. Karia, Doris'i iki yandan denize doğru çevirerek tamamen kuşatır. Karia'da Pedalium burnu, Glaukos

nehri ve bir kolu olan Telmedius, Daedala ve sığınmacıların yerleşim yeri olan Kyra şehirleri, Axon nehri ve Kalynda şehri bulunur. Kıbratak dağlarından doğan Indos nehri sürekli akan altmış akarsu ve dağ akıntısı ile beslenir. Bağımsız Kaunos şehri ve Pymos, Rhodos adasına yirmi mil uzaklıktaki Port Cressa, Loryma mevkii, Tisanusa, Paridon ve Larymna şehirleri, Thymnias körfezi, Aphrodisias burcu, Hydas şehri de denilen Akanthos şehri buradadır. Bir burunda bağımsız Knidos, Triopia ve Stadia adı da verilen Pegusa bulunmaktadır. Pegusa'dan sonra Doris başlar. Ama devam etmeden önce Karia'nın arka kısımlarını ve dahili yetki merkezlerini betimlemekte fayda var. Bunlardan biri Kıbratika'dır. Asıl Kıbyra şehri Phrygia'ya bağlıdır ve en ünlüsü Laodikeia olan yirmi beş şehrin merkezidir. Laodikeia, Lykos nehri kıyısındadır, şehrin sınırlarında Asopus ve Kapros bulunur... Doris Körfezinde Leukopolis, Hamaksitos, Eleus ve Eutane ve Halikarnassos gelir. Halikarnassos, Büyük İskender tarafından, Theangela, Side, Medmassa, Uranium, Pedasum, Keramos ve Iasos körfezleri arasındaki Telmisum adındaki altı şehrin merkezine getirilmiştir. Daha ilerde Myndos ve eski yerleşim birimi eski Myndos, Nariandos, Neapolis, Karyanda, bağımsız Termera, Bargylia ve körfeze adını veren Iasos bulunur. Karia içerdiği ünlü şehirler ile diğerlerinden ayrılır. Örneğin bağımsız Mylasa şehri ve eski Symmaethus ve Kranaos kalıntılarını içeren ve Maiandros ve Orsinus nehirleriyle çevrili Antiokheia

gibi. Bu bölge eskiden Maeandropolis'i içerirdi. İçinde Klodros ırmağı kıyısındaki Eumenia, Glaukos nehri, Lysias şehri, Ortosia, Berekynthos bölgesi, Nysa ve Eutanthia da denilen Tralleis, Seleukeia ve Antiokheia bulunur. Buradan Eudon ve Thebais nehirleri vardır ve bazı kayıtlara göre pigmelerin bir soyu burada yaşamıştır. Ayrıca Thydonos, Pyrrha, Eureme, Herakleia, Amyzon bu bölüme adını veren bağımsız bir kent olan Alabanda, bağımsız Stratonikeia şehri, Hydinos, Keramos, Troezene ve Phorontis bulunur. Orthronienses, Alidiensas, Euhippini, Ksystiani, Hydissennes, Apolloniate, Trapezopolitae ve Aphrodisienses daha uzak mesafede bulunmakla beraber aynı merkeze bağlıdırlar. Bu yerlerin ötesinde Koskinos ve aynı zamanda eski Trallikon şehrinin kalıntılarından da geçen Harpasos nehri kıyısındaki Harpasa uzanır.”

_____ v, 30, 110.

“Kıvrımlı Maiandros nehri ile çevrili Lydia, İonia'nın ilerisinde uzanır. Doğu'da Phrygia kuzeyde Mysia ve güneyde Karia ile çevrilidir...”

_____ ; v, 31.112.

“İasos körfezinde İonia başlar. Birçok körfezden oluşan rüzgarlı bir kıyısı vardır. İlk körfez Royal Körfezidir, daha sonra Posideum Körfezi ve şehri gelir. Ve bir zamanlar Branchidae Kahini, Lelegli Pitsuya ve

denizler ötesine yayılmış doksan şehrin anası Anactori adlarıyla anılmış, sahilden iki buçuk mil, millet'ten yirmi iki buçuk mil uzaklıkta bulunan İonia'nın merkezi Apollon denilen kutsal bölge bulunur. Bir dağ gölü olan Aulocrene'den çok sayıda şehre su sağlayan ve çok sayıda akarsuyla beslenen Maindros nehri doğar. O denli kıvrımlıdır ki, dönüp ters yöne aktığı yerin bir buçuk mil ötesinde denize dökülür. Daha ileride Latmos dağı, Karia şivesinde söylendiği üzere “*dağa ait*” Herakleia, ilk olarak Atina Naulokhum ve Priene'den gelen İonia'lı göçmenlerin kurduğu kaydedilen Myus bulunur...”

_____ ; v. 31.119.

“... Hermos'un birçok kolu var, bunlardan biri olan Phryx adını verdiği akıntı ile Phrygia, Mysia ve Lydia nehirleri tarafından güçlendirilen Karia, Hyllus ve Kyros arasında sınır oluşturulur...”

_____ ; xxxvi

Bunlar Kasos, eski Achne, eski adıyla Prophyris olan Knidos'dan onbeş buçuk mil uzaktaki Nsyros ve aynı bölgede Rhodos (Rodos) ile Knidos arasındaki Syme'dir. Syme'nin çevresi otuzyediy buçuk mildir. Sekiz limanı vardır. Yukarıda belirtilenler dışında çevredeki adalar Kyklopis, Teganon, Kordylusa. Diabatea adaları, Hymos, Khalke ve kasabası, Teutlusa, Narthekusa, Dimastos, Progne ve Knidos Kisserusa

yönündeki Therionarkia, Notium, Nisyros ve Mendeterus şehirlerini içeren Kalydna Arkonnesos üzerindeki Keramos şehridir. Karia sahili açıklarında Argiae adında yirmi kadar ada, Hyetusa, Lepsia ve Leros bulunur. Ama bu körfezdeki en ünlü ada Halikarnasos'un onbeş mil açığındaki yüz mil çevresi bulunan Kos adasıdır. Genelde Merope denildiğine inanılır. Ama Staphylus'a göre eski adı Kea, Dionysos'a göre Meropis ve Mymphaea'dır. Kos adasında Prion dağı bulunur.

M.S.I.II.Y.Y

PLUTARKHOS; *Bioi Paralleloi*, (Caesar), XLVI, 2.

“Caesar Thessalialılara özgürlüklerini verdi. Kahraman olarak anıldı. Sonra Pompei'nin peşine düştü. Asia'ya vardığı zaman Knidosluları özgür yaptı. İşi efsaneler anlatmak olan Theopompus'dan çok memnun kaldı. Asia'da oturanların tümünü üçüncü vergiden bağışladı. Pompei'nin ölümünden sonra Alexandria'ya vardı. Pompei'nin başını takdim eden Theodotus'un korkusuyla yönünü değiştirdi. Fakat Pompei'in mührünü kabul etti...”

B. Dağlar

1. Daedala Dağı

M.Ö.I. - M.S. I. Y.Y.

STRABON, **Geographika**, XIV, 3,2.

bkz; böl.III.E.,s.170.

TITUS LIVIUS; **Ab Urbe Condita**, XXXVII, 22.2

bkz; böl.III.E.,s.143.

M.S. I. Y.Y.

GAIUS PLINIUS SECUNDUS; **Naturalis Historia**, v, 29,

bkz; böl,III.B.,s.45.

2. Grion Dağı

M.Ö.I.Y.Y - M.S.I.Y.Y

STRABON; Geographika, xiv.I.8

bkz; böl.III.A.,s.51

3. Latmos Dağı

M.Ö. I. Y.Y. - M.S. I. Y.Y.

STRABON, *Geographika*, xiv.1.8.

“Bundan sonra Latmos körfezi gelir. Bu körfezde bir demirleme yeri bulunan ve “*Latmos Aşağısındaki Herakleia*” adını taşıyan küçük bir kasaba vardır. Herakleia önceleri, kentin yukarı kısmında uzanan dağın ismi ile anılırdı, Hekataios, kendi kanısına göre, bu dağı ozanın “*Phtheiron dağı*” diye adlandırdığı ile eş tutmaktadır (çünkü ozan Phtheiron dağının Latmos’un yukarı kısmında uzandığını söylemektedir), bununla beraber bazıları bunun Grion dağı olduğunu söyler ki bu dağ hemen hemen Latmos’a paraleldir ve Milesia’dan doğuya doğru Karia’dan Euromos ve Khalketor yönünde içerele doğru uzanır. Bu dağ Herakleia’nın yukarısında uzanır. Bunun biraz öteinde Latmos’un yanında, küçük bir ırmağı geçtikten sonra, bir mağara içinde Endymion’un mezarı görülür. Herakleia’dan sonra küçük bir kasaba olan Pyrrha’ya yaklaşık yüz stadialık bir yolculuk yapılır.”

M.S. I. Y.Y.

GAIUS PLINIUS SECUNDUS; *Naturalis Historia*, v,31.112.

bkz; böl.A.,s.47

4. Mesogis Dağı

M.Ö I. - M.S. I. Y.Y.

STRABON, *Geographika*, xiii, 4.12.

“Bu bölgeden sonra, güneye doğru Tauroslara kadar uzanan kısımlar o kadar iç içe girmişlerdir ki Phrygialılar, Karialılar, Lydialılar ve Mysialılar, birbirlerine karıştıktan beri, bunları ayırt etmek zordur. Bu karışıklığa, Roma’lıların onları Kabilelere göre bölmelerinin en küçük bir katkısı olmamıştır; fakat Roma’lılar onların halk meclislerini ve mahkemelerini koruyarak, yargı organlarını başka bir tarzda organize ettiler. Tmolos dağı gerçekten küçük bir dağ kitlesidir ve mütevazi bir çapı vardır, sınırları Lydia’lıların toprakları içindedir; fakat, Teopompos’a göre, Mesogis aksi yönde, Kelainai’den başlayarak Mykale’ye kadar uzanır. Bu nedenle Mesogis’in bazı kısımları, Kelainai ve Apameia dolaylarındaki kısımları kastediyorum, Phrygialılar ve diğer kısımları Mysialılar, Lydialılara ve öteki kısımları da Karialılar ve İonialılar tarafından işgal edilmiştir. Keza nehirler de böyledir, özellikle Maiandros, bazı kabilelerin sınırlarını oluşturur, fakat ülkelerin ortasından geçtiğinde doğru ayırım yapmayı güçleştirir. Dağlık arazinin ve nehir toprağının her iki yanında yer alan ovalar için de aynı şey söylenebilir.”

_____ ; xiii, 4.14.

“Karialılarla Nysa arazisi arasında bulunan Mesogis aşıldığında bazı kentlere gelinir. Nysa, Kibyrtis ve Kabalis’e kadar uzanan Maiandros’un öte tarafındadır. İlk önce, Mesogis’in yakınında, Laodikeia’nın karşısında Hierapolis vardır. Burada sıcak su kaynakları ve Plutonion bulunur. Bunların her ikisi de olağanüstüdür. Kaynakların suyu o kadar çabuk donar ve taşlaşır ki, insanlar bu suyu çukurlara akıtarak yekpare taş çitler yapmaktadır.

_____ ; xiv, 1.15

bkz; böl III.E.,s.140

_____ ; xiv, 1. 42

bkz; böl.III. E.,s.158.

_____ ; xiv, 1. 43

bkz; böl.III.E.,s.159

_____ ; xiv, 1. 45

bkz; böl.III.E.,s.159

C- Nehirler ve Akarsular

1. Glaukos

M.S. I. Y.Y.

GAIUS PLINIUS SECUNDUS; *Naturalis Historia*. v. 29.

bkz; böl.A.,s.46.

2. Harpasos

M.Ö.I. - M.S. I. Y.Y.

TITUS LIVIUS; Ab Urbe Condita,

bkz; böl.A.,s.81.

M.S. I. Y.Y.

GAIUS PLINIUS SECUNDUS; Naturalis Historia, v, 29.

bkz; böl.A.,s.46.

3. Indos

M.S. I. Y.Y.

GAIUS PLINIUS SECUNDUS; **Naturalis Historia**, V, 29.

bkz; böl.A.,s.45.

4. Kalbis nehri

M.Ö. I. Y.Y. - M.S. I. Y.Y.

STRABON; Geographika, xiv, 2.2.

bkz, böl. III.E.,s.171.

5. Marsyas

M.Ö. V. Y.Y

HERODOTOS; **Historiai**, v, 119.

bkz; böl.III.E.,s.148.

M.Ö. IV. Y.Y

TIMOKLES; **Heroes and Ikarians**, 51, b.

“... ve flütçü Marsyas - Autokles - soyulacak ve çıplak duracak ve bir ocağa çivilenecek; ayrıca Treus - Aristomedes de.”

M.Ö. I. Y.Y.

SİCİLYA’LI DIODOROS, **Bibliotheke Historike**, v, 75.3.

“... Güreş okulu da açtı ve bir kaplumbağa kabuğundan liri icat etti. Apollon ve Marsyas arasındaki yarıştan sonra, bize söylendiğine göre Apollon galip geldi ve bunun üzerine yenilen rakibi için aşırı bir cezada diretti. Fakat sonradan bundan pişman oldu ve...”

-- PUBLIUS OVIDIUS NASO; *Metamorphoses*, VI, 4.

“...Athena, Apollon’a vergi olan kaval çalma işinde tanrıyla yarışmaya kalkışıp yenilen Marsyas adlı Satyros’a Leto Oğlunun (Apollon’un) uyguladığı cezayı anlattı: Zavallı Satyros, “Niçin beni parçalıyorsunuz?” diye haykırıyordu. “Gözüpeklik ettiğime o kadar yanıyorum ki! Kaval bana böylesine bir yıkım mı getirecekti?” O böylece yakınırken, gövdesini örten deri çıkarıldı ve her yanı, baştan aşağıya, bir yaradan oluşuk kaldı. Kanlar yanından akıyordu. Damarları ortadaydı ve titreyişleri görülebiliyordu. Artık onları deri örtmüyordu. Kımıldayıp duran barsaklarını, saydam dokularını bir bir sayabilirdiniz. Kırların, ormanların tanrıları, tanrıçaları olsun. Faunus kardeş Satyros’lar, Olmypos ve Nymphe’ler olsun, hep birden ağlıyorlar, dağlarda uzun tüylü koyunlarını, inek sürülerini otlatanlar da bu yasa katılıyorlardı. Rhea bu yaşları suya dönüştürdükten sonra yeniden yeryüzüne çıkardı ve o sulardan bir ırmak oluştu ki, o ırmak Marsyas adını taşır...”

M.Ö. I. Y.Y - M.S. II. Y.Y.

STRABON; Geographika, xii, 3, 27.

“... Her ikisi de Maiandros’a dökülen ve Magnesia’dan geçen Lethaios nehri ile Marsyas nehirlerinden söz etmez...”

TITUS LIVIUS; Ab Urbe Condita, xx, 38.13.

bkz;böl.

M.S. II. Y.Y

PAUSANIAS; Periegesis Tes Hellados, (Arkadia), ix,2.

“Mantinea’lılar bir duvar ile neredeyse tamamen ortadan ikiye ayrılmış iki bölümden oluşan bir tapınağa sahiptiler. Tapınağın bir heykeli bulunmaktadır; diğer bölümünde ise Alkamenes’ten iki nesil sonra Leto ve onun çocukları ile Prositeles tarafından yapılmış heykellerinin bulunduğu bir tapınak bulunmaktaydı. Bunların kaidesinde Flüt çalan Marsyas ile birlikte Musaların figürleri bulunmaktadır...”

PAUSANIAS; Periegesis Tes Hellados, (Korinth), vii, 9.

“...Marsyas’ın flütlerinin buraya adandığına dair bir hikaye bulunmaktadır. Silenos hastalandığında Marsyas nehri flütleri, Maiandros’a taşıdı; Asopus’da yeniden görünerek Sicyonluların toprağındaki körfeze

saçıldılar ve onlar bulan çoban tarafından Apollon'a verildiler. Tapınak yandığı sırada ateşle tahrip olduklarından dolayı bunların var olduğunu emare eden hiçbir şey bulamadım. Gördüğüm tapınak ve görüntüsünü Pythokles tarafından vakfedilmişti...”

_____ ; Attika, xxiv, 1.

“...Tanrıçanın iyilik adına yolundan çıkmayı arzuladığı bu yerde flütleriyle uğraşan gözalıcı Silenos Marsyas ile bir Athena heykeli bulunur...”

_____ ; xxx, 9

“...Thamyris Pelias'ın yakınında oturuyor. Görme gücünü yitirmiş; düşüncesi tamamen mahsun; saçları sakalı uzun; ayağında boynuzları ve telleri kırılmış bir lir uzanmaktadır. Onun üzerinde bir kaya üzerinde oturan Marsyas yer almakta ve yanı başında flüt çalmayı genç yaşta öğrenmenin en güzel çağında bir çocuğun görüntüsüyle Olympos bulunmaktadır. Kelainai'deki Phrygialılar, şehir bir boydan bir boya geçen nehrin bir defasında bu büyük flütçü olduğuna inanmışlar ve ayrıca flütün bir makamı olan Ana Şarkı'nın Marsyas tarafından icra edildiğini de kabul etmişlerdir. Bunun yanı sıra nehrin suyu ve flütün müziği ile barbarlara karşı onları savunan Marsyas'ın yardımını sayesinde Gaul ordusunu püskürttüklerini de söylemektedirler...”

6. Maiandros

M.Ö. VIII. Y.Y.

HESİODOS; *Theogonia*, 335-341.

“Tethys Okeanos’a ırmaklar doğurdu,
suları burgaç burgaç ırmaklar
Nil, Alpheios, Eridanos, derin burgaçlı
Styrmon, Maindros, Istros, güzel akışlı
Phasis, Rhesos, Akhelaos, gümüş burgaçlı
Nessos, Rhodias, Haliakman, Heptapparos,”

M.Ö. V. Y.Y.

HERODOTOS; *Historiai*, vii, 31.

“Phrygia’dan Lydia’ya geçildi. Yol ikiye ayrıldı, sol yan Karia’ya, sağ yan Sardeis’e doğru; bu yol tutulursa Maiandros’u aşmak gerekir ve oradan hünerli ustların has buğday ve ılgın ağacı çiçeklerinden bal çıkardıkları Kallatebos kentine varılır. Kserkes bu yolu tuttu; bu yolda bir çınar ağacı gördü, o kadar güzeldi ki dallarına bir altın taç astı ve koruka üzere yanına Ölümsüzlerinden birini bıraktı. Ve ertesi gün Lydia başkentine girdi.”

_____; v, 118.

bkz; böl.

M.Ö. III. II. Y.Y.

POLYBIOS; *Historiai*, xxi, 24.16.

bkz; böl.VI.s.216.

M.Ö. I. Y.Y.

SİCİLYA'LI DIODOROS; *Bibliothke Historike*, xi, 57.6

“... Kral, Temistokles’e desteği ve zevkinden dolayı çok uygun durumda olan üç şehri hediye etti. Bunlar: ekmeğinden ötürü diğer Asia şehirlerinden tahıl yönünden daha zengin olan Maiandros nehri yukarısındaki Magnesia, denizindeki balık zenginliğinden dolayı et sağlayan Myus ve toprağı yoğun olarak şarap yapımı için bağları muhteva eden Lampsakos şehirleriydi...”

M.Ö. I. - M.S. I. Y.Y.

LUCIUS ANNAEUS SENECA; Epistulae Morales, xviii, 104.15.

“Seyahat yeni ulusları tanıyacak, yeni yeni dağ biçimleri, hiç görülmedik alanları, durmadan akan derelerin suladığı kayakları, ister bir ırmağın, yazın suları kabarıp taşan Nil ırmağının gözlem altındaki doğasını, ister gözlerden kayboluveren, yer altındaki akışını bitirdikten sonra, yeryüzünde, yine o eski büyüklüğü ile akan Tigris’i, ister bütün ozanların esini, eğlencesi, dolana dolana çöreklenen, yatağına yerleşmeden önce, büküle büküle yöresine yayılan Maiandros’u gösterecek sana; gösterecek ya, seni ne daha iyi ne daha sağlıklı yapacak.”

STRABON, Geographika, xiv, i.10.

“Pyrrha’dan Maiandros nehrinin denize döküldüğü yere kadar yolculuk elli stadiadır. Burada kumsallıklar ve bataklıklar vardır. Burdan kürekli kayıklarla otuz stadia içeri gidilince, on iki İon kentinden biri olan şimdi halkının seyrekliği nedeniyle Miletos’la birleştirilmiş bulunan Myus’a gelinir. Kserkses’in Themistokles’e bu kenti kendisinin balık gereksinimini, Magnesia’ya ekmek gereksinimini ve Lampsakos’u şarap gereksinimini sağlaması için verdiği söylenir.”

_____ ; xiv, 1.11.

“Sonra, dört stadialık bir uzaklıkta Karia Thymbria’sı denilen bir kasabaya gelinir. Bunun yakınında, öldürücü buharlar çıkardığından Kharonion olarak adlandırılan kutsal Aornos mağarası bulunur. Bunun altında, hemen biraz sonra sözünü edeceğim Kretalıların ve Thessalia Magnesia’lılarının bir kolonisi olan, Maiandros üzerindeki Magnesia uzanır.”

_____ ; xiv, 1.12.

“Maiandros’un denize döküldüğü yerlerden sonra, yukarı kısımlarında Priene kentinin ve üstü yabani hayvanlarla dolu ve ağaçlarla kaplı olan Mykale dağının bulunduğu Priene kıyısı gelir. Bu dağ, Samos topraklarını yuarısında yer alır ve Trogilion denilen dağlık burnun ucundan Samos’a doğru uzanarak, yaklaşık yedi stadia genişliğinde bir boğaz meydana getirir. Bir Boiotialı olan Philotas tarafından kurulduğundan, bazı yazarlar Priene’ye Kadme demişlerdir. Yedi Bilge Kişi’den biri olan Bias’ın anavatanı Priene’dir. Hipponaks ondan “*Davaların savunmasında Prieneli Bias’dan daha kuvvetli olmalı*” şeklinde söz eder.”

_____ ; xii, 8.15.

“Apameia, Asia’nın büyük bir ticaret merkezidir, burada Asia’yı özel bir anlamda kullanıyorum ve bu kent Ephesos’dan sonra ikinci gelir; burası hem

İtalia'nın hem de Yunanistan'dan gelen ticaret eşyasının genel ambarıdır. Apameia, Marsyas nehrinin kaynakların yanında kurulmuştur. Nehir, kentin ortasından akar ve kaynakları kentin içindedir, aşağıya doğru kentin civarında dolaştıktan sonra, şiddetli ve acelece bir akımla Maiandros'a karışır. Maiandros, Orgas adında bir nehirle daha birleştikten sonra düz bir ülkeden yumuşak ve ağır bir akıntıyla geçer ve ilerde genişleyerek Phrygia içerisinde bir süke aktıktan sonra, Maiandros ovası denen yerde Karia ile Lydia arasındaki sınırı meydana getirir. Buradaki akıntısı o kadar kıvrımlıdır ki bu derece kıvrılı olan her şeye "*Maiandroslamak*" adı verilir. Nehir, sonunda şimdi İonialıların oturduğu Karia'dan geçerek Miletos ile Priene arasından denize dökülür. O üzerinde aynı ismi taşıyan bir kent bulunan Kelainai adlı bir tepeden çıkar. Antiokhos Soter, Kelainai'da oturanları bugünkü Apameia'ya yerleştirmiştir ve bu kent ismini kralın annesi olan Apama'dan almıştır. Apama Artabazos'un kızı olup Seleukos Nikator'la evlenmişti. Olympos ve Marsyas efsanesi ve Marsyas'la Apollon arasındaki yarışma burada cereyan etmiştir. Kelaina'in yukarısında flütlerin ağız kısmının yapımı için elverişli olan kamışı yetişen bir göl bulunmaktadır. Hem Marsyas hem de Maiandros'un kaynakları bu gölden beslenir."

_____ ; xiv, i.41.

bkz; böl.III.E.,s.158.

_____ ; xiv, 1.47.

bkz; böl. III.E.,s.162.

_____ ; xii, 8.17,

bkz; böl. III.A.,s.43.

_____ ; xii, 8. 19

“... Keza bir çok sayıda göller ve nehirlerin bulunmasından başka, topraklarda çok miktarda çukurlar olması bakımından Maiandros nehri ile Lydia’lılar arasında kalan ülkenin de aynı karakterde olduğunda tereddüt etmezler. Laodikeia ile Apameia arasında bulunan göl yer altından gelen pis bir koku çıkarır. Kendi kıyılarındaki ülkelerin sınırlarını değiştirdiği ve çıkıntılı dirsekler şeklindeki toprakları süpürdüğü için Maiandros’un tanrı tarafından dava edildiği ve mahkûm olduğu zaman da, para cezasının karşından karşıya geçen nehir taşıtlarından alınan ücretlerle ödendiği söylenir.”

TITUS LIVIUS; Ab urbe Condita, xxxviii, 12.5

“... Bu nehir Maiandros Kelainai’den çıkar Kelainai şehri bir zamanlar Phrygia’nın başkenti idi...”

_____ ; xxxviii, 12,10.

“... Bir kaç gün sonra konsül Magnesia için Ephesos’tan ayrıldığında Attalos onunla buluştu, bin piyade ve beş yüz süvariyle birlikte. Kardeşi Athenaeos yönetiminde ordunun geri kalanı da o takip ediyordu. Bu adamları Pergamon’un vasisi görevlendirmişti. Bunlar Athenakos’a ve hükümdara sadıktı. Konsül, övgüye değer bu genç adam, bütün kuvvetleriyle birlikte Maiandros’a yürüdüler vekamp kurdular, çünkü nehir karşıdan karşıya geçmeye müsaade etmiyordu. Orduyu karşıya geçirmek için botlar yapıldı. Maiandros’u geçtikten sonra, Hiera Come’ye ilerlediler...”

_____ , xxxviii, 13.

Maiandros Kelainai kalesinin en tepesinden doğarak şehir merkezine doğru akar. Önce Kariahlının arasından sonra İonia’lıların ülkesinden, denize bir körfeze boşalır, Priene ve Miletos arasında. Antiokheia’da, Antiokhos’un oğlu Seleukos, Skipio ile yaptıkları anlaşmaya göre orduya hububat sağlamak için konsülün kampına geldi. Attalos’un yardımcıları ile kısa bir tartışma oldu. Seleukos, Antiokhos’un sadece Roma askerlerine hububat sağlamak için pazarlık ettiğini savunuyordu. Konsül bu olayı sert bir şekilde sona erdirdi. Attalos’un yardımcıları, halkı korumak için gönderilen askerlerin de payını verene kadar Roma askerleri de hububat alamayacaklardı...”

_____ ; xxvii, 45.5.

bkz;böl.III.A.,s.223.

M.S. I. Y.Y

GAIUS PONTIUS SECUNDUS; *Naturalis Histaria*, v,29

bkz; böl.II.A.,s.46.

_____ ; v.30.110.

bkz; böl.II.A.,s.46.

_____ ; v, 31.112.

bkz;böl.II.A.,s.46.

M.S. II. Y.Y

PAUSANIAS; *Periegesis Tes Hellados. (Akhaia)*, iv.

Adalardaki İonia şehirleri, Mimas'ın karşısındaki Mykale ile Khios'a karşı duran Samos adalarıdır. Bir Samialı olan Amphiptolemus'un oğlu Asius epik şiirinde, annesi Oeneus'un kızı Perimedede olan Europa ve Phoenix Astypalaea için doğduklarını, Astypalaea'nın, Poseidon tarafından, Lelegler diye adlandırılan halklar çzeinde hüküm süren oğullardan

biri olan Ankaios'u eli altına aldığını; Ankaios'un, Maiandros nehrinin kızı Samia'yı eş olarak aldığını ve Parthenope'ye babalık ettiğini; ve Parthonepe'nin Apollon tarafından Lykomedes adında bir oğlu olduğunu anlatır. Şimdiye kadarki Asius şiirindeki Asius'tur. Ancak adanın bahsettiğim yerleşmecilerinin duumuna gelince onlar iyi niyetlikten daha ziyade zorunluluktan ötürü göçmenler olarak İonialıları kabul ettiler. İonialılar'ın önderi, Deiphontes ve Argivler tarafından Epidauros'dan atılan takipçilerini büyük bir bölümü gibi kendisi de Epidauros'dan atılan takipçilerinin büyük bir bölümü gibi kendisi de Epidauros'lu olan Pityreus'un oğlu Prokles idi. Prokles Ksuthus'un oğlu İon'un soyundandı. Ancak Androklos yönetimi altındaki Ephesoslular, babasının ölümü sonrası Samos'u yönetmiş Prokles'in oğlu Leogorus'a karşı savaş yapmış ve onları zaptettikten sonra bir savaşta İonialılara karşı Karialılar ile işbirliği yapmakla suçladığı Samosluları odalarından çıkartmışlardı..."

_____; ii, 5.3.

"...Maiandros Kelainai'den çıkarak, Phrygia ve Karia'dan geçecek Miletos'ta denize dökülür..."

_____; viii, 24.2

"... Maiandros, Phrygia'nın ve Karialıların topraklarından geçer ve her yıl taşar..."

_____; (Akhaia), II, 11.

“... Myus halkı bir kaza eseri şehirlerini terketmek zorunda kalmışlardır; küçük bir deniz koyu şehre ulaşır ve Maiandros girişinin çamurla tıkanması sonucu göle dönüşür...”

_____ ; xxiv, 11.

“...Echinades adalarının Acheloüs tarafından şimdiye kadar anayurt yapılmamış olması, evleri ve tüm toprakları yakılıp yıkılmasından dolayı sürülen Aetolia halkından dolayıdır. Buna uygun olarak, Aetolia toprakları işlenmemiş olarak kaldığı için Acheloüs, diğer şekilde yapacağı kadar, Echinades üzerine çamur taşımaz. Benim sebepim, her yıl yatağından taşan, Phrygialılar ve Kariyalıların topraklarından geçen Maiandros’un bir defasında Priene ve Miletos arasında olduğu kısa bir mesafelik denizdeki ana toprağa geri döndüğü gerçeği ile doğrulanmaktadır...”

_____ ; Attika, xxix, 7.

“...Ayrıca çeşitli bölgelerde toprakları savaşa maruz kalan diğer insanların anıtları da vardır. Buralarda, Olynthus’a karşı savaşmış olanların en şöhretli olanları ve daha yukarı Karia içlerine Maiandros boyunca bir deniz filosuyla yelken açmış Melesander; ve yine Kassender ile bu savaşta ölenler ve bir keresinde Atinalı müttefikleriyle dövüşmüş olan Argivesler yatmaktadır...”

_____ , (Arkadia), xl, 3.

“...Phigalia'nın çocukları, Nedan'ın Phigalia'nın en yakınına yaklaştığı yerde nehrin onuruna saçlarını keserler. Denizin kenarında Neda, küçük gemiler için elverişlidir. Bilinen nehirlerden Maiandros, çok sıkça geri dönen ve sonra daire biçiminde kıvrılan en rüzgarlı rotasıyla aşağı akar; ancak bükümleri için ikinci mevki Nedo'ya verilmelidir...”

_____ ; (Korinth), v, 2.

“...Korkyra ve Aegina, Kadmea'nın aşağısındaki şehir Thebe'den dolayı adlandırılırken, Scheria ve Oenone diye adlandırılan adalara yeni isimler verdiler. Theban'lılar hem fikirde değildiler fakat Thebe'nin Phlaysia'da doğan Asopus'un kızı değil Moeotia'nın kızı olduğunu söylüyorlardı. Nehir hakkındaki hikayeler hem Phlaysia'lılar ve hem de Sikyonia'lılar arasında süre gider, örneğin bu nehrin suyu, Kelainai'den inen phyrigia ile Karia'dan geçen ve Miletos'da denize boşalan, Peloponnesos'a kadar inen ve Asopus biçimini veren Maiandros'daki yerli olan değil yabancı olan sudur...”

_____ ; (Lakonia), xxxiv, 4

“Messone'dan Pamisus'un ağzına kadar yolculuk seksen stadedir. Pamisus, işlenmiş topraklar boyunca akan temiz bir akıntı olup, denizden on stadede su yoluna sahiptir. Özellikle ilkbaharda, onların Rhine ve Maiandros'un yukarı kısmarında yaptıkları gibi deniz

balıkçılığına el verişlidir. Balığın ön geçiş yeri Echinades adalarının karşısında boşaltan Achelous yukarı akıntısıdır. Fakat Pamisus'a giren balık bahsettiğim nehirler gibi suyu, temiz ve çamursuz olduğu için oldukça farklı bir türdendir. Gri tekir balığı sık sık daha çok bulanık akıntıları ve çamuru seven bir balıktır. Grek nehirleri, Indus, Nil ve yine Rhine (Ren) ve Tuna gibi insanlara zararlı tehlikeli yaratıkları barındırmaz. (Bu nehirlere Phasis ve Euphrates de dahildir). Bu açılardan kedi balığı bayağı kalır. Dahası bunlar, Hermos ve Maiandros kedi balığı şekline benzeyen ancak daha koyu renkte ve daha güçlü en kötü insan yiyen yaratıkları yetiştirirler...”

D- Bitki Örtüsü

M.Ö. V. Y.Y.

HERODOTOS; *Historia*, v, 119

bkz; böl.III.E.,s.148.

M.Ö. I. - M.S. I. Y.Y.

STRABON; *Geographika*, xiv, 1.45.

bkz; böl.III.E.,s.159.

GAIUS PLINIUS SECUNDUS; *Naturalis Historia*, xiii, 34.114.

“Asia ve Yunanistan’da yetişen bitkiler, kırdaki yetişenlerinin yılanlara karşı olduğu için zehirlere karşı bir panzehir sıvısı kabul edilen küçük yapraklı, diğer insanların cesaretlendirici diye adlandırdıkları “epicactis” dirler ve kimilerinin cneorum, bazılarının pyros achne, kimilerinin cnestor, kimilerinin de cneorum olarak adlandırdıkları, bitkinin kendi adı thymelaea olup kimilerinin chamelaea diye adlandırdıklarını, bazılarının da flax dedikleri Knidos hububatını üreten bitkidir. İğde ağacına benzer ancak çiğnendiğinde sakızumsu bir kıvamı olan daha dar yaprakları vardır, Mersin ağacı boyutundaveyalnızca

ilaç amaçlı kullanılan emmer şeklinde ve renkli bir tohumu vardır...”

_____; xv, 7.28

“... Yağ ayrıca, citrus ve serviden, caryinum diye adlandırılan cevizden, elmadan ve pisselaeo diye adlandırılan sedirden de üretilmekte; ve yine tohumunun temizlenerek ezilmesiyle Knidos hububatından ve bener şekilde çiğnenmesinden de yağ elde edilir...”

M.S. II. -III. Y.Y

ATHENAÍOS; *Deipnosaphistai*, i, 32.

bkz; böl.III.E.,s.104.

_____; ii, 6. 6.

bkz; böl. III.E.,s.146.

_____; iii, 76.

bkz; böl.III.E.,s.178.

E. Kentler

1. Akharaka

M.Ö. I. Y.Y. - M.S. I. Y.Y.

STRABON; *Geographika*, xiv, i.44.

“Akharaka’da her yıl bir festival düzenlenir ve bu sırada özellikle bu festivali kutlayanlar, bütün bu şeyleri doyup görebilirler. Festivalde bir de öğleye doğru gymnasium’un erkek çocukları ve gençleri çıplak, yağlanmış olarak, bir boğayı acele olarak mağananın içine sürüklerler ve başı boş bırakıldıkta boğa ileri doğru kısa bir mesafe gider, düşer ve son nefesini verir.”

_____ ; xiv, i.44.

bkz; böl.III.E.,s.158.

_____ ; xiv, i.45.

bkz; böl.III.E.,s.149.

_____ ; xiv, i.47.

bkz; böl.III.E.,s.162.

2. Alabanda

M.Ö. V. Y.Y

HERODOTOS; *Historiai*; vii, 195.

“Bu gemilerden birinde Karia’nın Alabanda tyranı Aridolis yakalandı; bir başka gemide Paphos’lu kaptan Demonoosoğlu Penthylös yakalandı, bu sefere on iki gemiyle katılmı, Sepias burnunda patlayan fırtınada on birini kaybetmişti...”

M.Ö. III. - II. Y.Y.

POLYBİOS, *Historiai*, xiv, 24

“Kışın başlangıcında Publius Sulpicius Roma’da konsül olarak atandı. Kral Philip, Bargylia’da kaldı. Philip, Rhodosluların ve Attalos’un donanmalarını dağıtmadıklarını, aksine diğer gemileri güçlendirdiklerini ve garnizonların devamı için daha çok çalıştıklarını gördüğünde çok sıkıldı ve gelecekte doğacak ciddi sonuçlar için oldukça endişelendi. Önce korktu ve Bargylia’dan yelken açtı. Denizdeki tehlikeleri önceden gördü. Sonra Makedonya’da olayların durumundan emin değildi. Kışı keşke hiç Asya’da geçirmemiş olsaydı. Anadolu’lular ve

Romalılar hir ikisi de korkutuyordu. Philip, kendisi aleyhinde çalışmak için Roma'ya önderilen elçilerden habersizdi. Afrika'daki seferin bittiğini öğrenmişti. Bütün bunlar büyük endişe duymasına sebep oldu. Şimdi, bulunduğu yerde kalmaya mecburdu, dedikleri gibi bir kurtun hayatı ilderlik etmekte. Avlayarak, çalarak, diğerlerine baskı uygulayarak ve kendi doğasının tersine diğerlerine yaltaklık ederek, ordusu açlıktan ölüyordu. Bazen bir miktar et sağladı, bazen incir, bazen gayet az miktarda mısır. Ona bunların bir kısmını Zeuxis temin etti, diğerlerini Mylasa, Alabanda ve Magnesia halklarından sağladı. Ona herhangi bir şey verdiklerinde okşardı. Fakat eğer vermezlerse hırlardı ve onlara karşı komplo kurardı. Son olarak, Philokhes'in ona ihanet ettiği Mylasa'ya geldi sıra. Fakat aptalca yönetildiği için kaybetti. Albanda topraklarını yakıp yıktı. Ordusuna yiyecek sağlamak için gerekli olduğu iddia edilir.”

_____; xxx, 5.10

bkz; böl.III.E.,s.121.

M.Ö. I. Y.Y. - M.S. I. Y.Y.

STRABON; *Geographika*, xiv. 2.22

bkz, böl.III.E.,s.111.

_____ ; xiv, 2.26.

Alabanda'da tepelerin eşğinde kurulmuştu, küfelerle yüklü bir eşek görünümünde olarak birleşmiş iki tepe. Gerçekten Apollonios Malakos, kenti hem bu görünümünden, hem de burada çok sayıda akrep bulunduğundan ötürü ayağa alırken, kentin "*akrep küfeleriyle yüklü eşek*" olduğunu söyler. Hem bu kent hem de Mylasa bu yarıklarla doludur ve bunların arasındaki bütün dağlık ülke böyledir. Alabanda çok sayıda arp çalan kızlarla dolu, halkı lüks ve sefahat içinde yaşayan bir kenttir. Alabandalıların sözünü etmeye değer, karden olan iki konuşmacısı vardır. Az yukarıda sözünü ettiğim Menekles'i ve Hierokles'i kastediyorum. Sonradan Rhodos'da oturmuş olan Apollonios ile Molon da Alabanda'dır.

_____ ; xiv, 2.21

bkz; böl.III.E.,s.111.

_____ ; xiv, 2.23

bkz; böl.III.E.,s.150.

TITUS LIVIUS; *Ab Urbe Condita*, xxxviii, 13.

“... Burada Apollo tapınağı ve bir kâhin vardır. Rahipler, denir ki, bazı cevaplar verdiler. Yürüyüşün ikinci gününde buradan Harpasos nehline geldiler. Alabanda büyükelçisi geldi, burada zorlandı ya otorite ya da silahlı kuvvetler tarafından son zamanlarda eski statüsünü kabul etmemek için başkaldıran bir kale. Athenaeus, Eumenes’in kardeşi ve Attalos, Leusus, Kretalılar ve Makedon Korragus da oraya geldi. Kendileriyle birlikte farklı milliyetlerden bin piyade ve üç yüz süvari getirdiler. Konsül halkı korumak için orta ölçüde kuvvette asker gönderdi. Hücumla kaleyi aldı ve Alabanda halkını döndürdü. O ayrılmadı, Maiandros nehrinde Antiokheia’da kamp kurdu. Bu nehrin kaynağı Kelainai’den doğuyordu. Kelainai şehri bir zamanlar Phrygia’nın başkentiydi. Göç edilen yer eski Kelaenae’den daha uzakta değildi. Bu yeni kasabaya Apama’dan dolayı Apamea adı verildi. Apama Kral Seleukos’un kızkardeşiydi. Marsyas nehrinin de kaynağı Maiandros’unkinden uzakta değil, Maiandros’a boşalır... Ve bir hikaye söylenir. Kelainai Marsyas ve Apollon gayda çalma üzerine iddiaya girdiler.

_____ ; xxxiii., 18

bkz; böl.III.E.,s.172.

M.Ö. I. - M.S. I. Y.Y.

VIRRIVIVUS PALLIO; *De Architectura*, iii, 2.6.

“Pseudodipteros arkada ve önde sekizer, yanlarda ise köşeler de dahil olmak üzere on beşer sütun bulunacak şekilde inşa edilir. Sellanın ön ve arka duvarları, ortadaki dört sütunun tam karşısında olmalıdır. Böylelikle, dış sütun dizisi ve duvarlar arasında iki sütun aralığının kalınlığı ve sütun alt çapının toplamı genişliğinde bir mesafe oluşacaktır. Bunun Roma’da örneği yoktur; fakat Magnesia’da Hermogenes’in Diana tapınağında ve Mnesthes’in Alabanda’daki Apollon tapınağında görülebilir.”

_____ ; vii, 5.5

“Örneğin Tralleis’de Alabanda’lı Apaturius, orada ... diye bilinen küçük tiyatronun skenesini ustalıklı tasarlardı; içindeki sütunları, heykelleri, baştabanları taşıyan insan başlı at vücutlu yaratıkları (kentaür), yuvarlak çatılı rotondları çatılardan yağmur suyunu akıtmaktan başka işlevi olmayan aslan başlarıyla süslenmiş kornişler betimledi; bunların hepsinin üzerine de, içinde boyanmış rotondalar, portikler, yarım-alınlıklar ve bir çatıda kullanılan farklı süsleme türlerinin tümünün yer aldığı bir episcænium yaptı. İzleyenler, bu skenedeki yüksek kabartma görünümünü çok beğenerek onaylarını verecekleri sırada, matematikçi Likymnius ortaya çıktı ve Alabandalıların

bütün politik meselelerde yeterinc zeki olarak bilindiklerini fakat uygunluk konusunda duyarlığın eksikliği gibi ufak bir kusur yüzünden zeki olmadıklarına inanıldığını söyler: Gymnasionlarında heykeller yargıçlık yaparken. forumdakiler disk atıyor, koşuyor veya top oynuyorlar. Farklı konular için uygun olan heykelerinin yerlerinin değiştirilmesiyle, uygunluk ilkesine gösterilen bu ilgisizlik bütün kentin ürünü zedelemiştir. Apertorius'un bu skenesinin hepimizi Alabandalılar ve Abderos'lular gibi göstermesinden kaçınmalıyız. Hanginiz kiremit çatılarınızın üzerinde evler veya sütunlar veya geniş alınlıklar yapabilirsiniz? Böyle şeyler, kiremit çatılarda değil, döşemelerin üzerinde bulunur. Bu yüzden, gerçekte var olmaları için neden bulunmayan nesnelere imgelere onaylarsak, kendimizi bu tür kusurlardan dolayı zeki olmadıklarına inanılan toplumlarla gönüllü olarak bağdaştırmış olacağız."

M.S. I. Y.Y.

GAIUS PLINIUS SECUNDUS; *Naturalis Historia*, v.29.

bkz: böl.A.,s.46.

3. Alinda

M.Ö. I. Y.Y. - M.S. I. Y.Y.

STRABON; **Geographika**, xiv, 2. 17.

bkz;böl.V.s.197.

FLAVIUS ARRIANOS, **Aleksandrou Anabasis**, i, 23.

bkz;böl.III.E.,s.102.

4. Amyzon

M.Ö. I.Y.Y. - M.S. I. Y.Y.

STRABON; **Geographika**, xiv, 2,2.

bkz; böl.III.E.,s.111.

5. Aphodisias

M.Ö. I.Y.Y. - M.S. I. Y.Y.

STRABON; **Geographika**, xii, 8.13.

bkz; böl.III.A.,s.42.

TITUS LIVIUS; **Ab urbe Condita**, xxxvii, 21.14

“Bir çok muhteşem macerada Rhodosluların aldığı karalar ve denizler, Roma halkına sadakâtlarının bir göstergesi ve tüm Greek ırkının lehineydi. Krala elçiler gönderdiler ve eski anlaşmayla ün yapmış, Atina’lılar ve Pers Krallıkları arasında, Kilikia’da bir burun olan Khelidoniae’yi geçmelerini emrettiler. Eğer Antiokhos donanmasını uzak tutmazsa ve ordu bu sınıra girerse. ona karşılık vereceklerine yemin etti, ... Philip’e katılmasını ve Yunanistan’a özgürlüğünü verecek olan Romahlılara müdahale etmesini önlemek için” Bu anda Antiokhos Korakesium’u kuşattı, Kilikiada bir burun olan Anemurium’u dolaştıktan sonra Zephyrium, Soli. Aphrodisias, Korykus ve Selinus’u geri aldı. Bütün bunlar ve sahildeki diğer kaleler, direnme olmaksızın. korkusuzca teslim oldu. Korakesium beklenmedik bir şekilde, kapılarını kapattı ve Antiokhos’u geciktirdi. Rhodosluların elçileri dinlendi...”

M.S.I.Y.Y.

GAIUS PLINIUS SECUNDUS; **Naturalis Historia**, v,29.

bkz; böl.III.A.,s.44.

6. Bargasa

M.Ö. I. Y.Y. - M.S. I. Y.Y

STRABON, Geographika, xiv. 2.15

bkz; böl.III.E.,s.141.

7. Bargylia

M.Ö. III. - II. Y.Y.

POLYBIOS; **Historiai**, xvi, 12.9.

bkz; böl.III.E.,s.109.

_____ ; xviii,2.4.

bkz; böl.III.E.,s.215.

_____ ; xviii, 2.4

bkz; böl.III.E.,s.215.

M.Ö. I. - M.S I. Y.Y.

STRABON; **Geographika**, xiii, 59.

bkz; böl.III.E.,s.164.

_____ ; xiv, 2.20

bkz; böl.III.E.,s.156.

TITUS LIVIUS; **Ab Urbe Condita**, xvii, 17.4

bkz;böl.

_____; xxxii, 35.9

bkz; böl.III.E.,s.171.

_____; xxxiii, 30

bkz; böl.III.E.,s.112.

M.S. I. Y.Y.

GAIUS PLINIUS SECUNDUS; **Naturalis Historia**, v, 29.

bkz; böl. III, s.45.

8. Euromos

M.Ö. III. - II. Y.Y

POLYBIOS; Historiai, xviii, 2.4.

bkz;böl.VI.s.215.

_____; xxx, 5.10

bkz; böl.III.E.s.121.

M.Ö. I. - M.S. I. Y.Y.

STRABON; Geographika, XIV. 2.21

bkz; böl.III.E.,s.110.

_____; xiv, 2.22

bkz; böl.III.E.,s.111.

9. Halikarnassos

M.Ö. V. Y.Y

HERODOTOS; **Historia**, i. 175.

bkz; böl.III.E.,s.163.

_____ ; viii. 98.

bkz;böl.

_____ : i. 144

bkz; böl.II.A.,s.235.

_____ : i. 178

bkz; böl.II.A.,s.236.

M.Ö. I. Y.Y.

PARTHENIOS; **Ta Erotika Pathemata (Antheus)** xiv, 1.

“Antheus denen bir genç ki kralın kanından.
Halikarnassos’tan Phobios sarayına rehine olarak
gönderildi. Neleus’un soyundandı...”

SİCİLYA'LI DIODOROS; *Bibliotheke Historike*, xiii, 42

bkz; böl.III.E.,s.139.

M.Ö. I. - M.S. I. Y.Y.

STRABON; *Geographika*, xiv, 1.7.

“Miletos’da ünlü kişiler yetişmiştir. Dünyanın Yedi Bilge kişisinden birisi olan Grek’lerde matematik ve doğa felsefesi bilimini başlatan Thales ve öğrencisi Anaksimandros ve bunun öğrencisi Anaksimenes ve Historia yazarı Hekataios ve benim zamanımda yaşayan ve Büyük Pompeius’un önünde aşırı şekilde serbestçe konuştuğundan beri sürgünde kalan hatip, Aiskhines de bunlar arasındadır. Fakat kent, Halikarnassos’da olduğu gibi, Aleksandros’a karşı kapılarını kapadığı için zorla ele geçirildiğinde ve bundan önce de Persler tarafından zapt edildiğinden ötürü bahtsızdır. Kallisthenes tragedia şairi Phrynikhos’un “*Miletos’un Dareios Tarafından Zaptı*” adında bir oyun yazdığı için Athena’lılar tarafından bin drahmilik bir para cezasına çarptırıldığını söyler. Korsan gemilerine demirleme yeri sağlayan, Tragaii’a komşu ufakça adaların olduğu gibi, Lâde adası da Miletos’un karşısında, yakınındadır.

_____; xiv, 2.16

“Sonra, önceleri Zephyra olarak adlandırılan, Karia hükümdarlarının krali ikametgahı olan Halikarnassos’a gelinir. Yedi harikadan biri, Mausolos’un türbesi buradadır. Artemisia tarafından, kocasının onuruna yapılmış bir anıttır. Salmakis adındaki ünlü çeşme de buradadır. Ondan su içenlerin tümünü kadınsı yapmasının nedenini bilemiyorum. Öyle görülüyor ki bir erkeğin kadınlaşması havaya veya suya bırakılmıştır. Lâkin böyle değildir, daha ziyade zenginlik, zevk ve sefahat düşkünü yaşantı, işte bundan kadınlaşmanın nedenleridir. Halikarnassos’un bir akropohis’i vardır ve kentin dışında Arkonnesos uzanır. Onu, diğerleri arasında kolonize edenler şunlardır: Anthes ve bir miktar Troizenli. Halikarnassos’un yerlilerine gelince: Turion’un kolonizasyonuna katıldığı için sonradan Turionlu olarak anılan tarihçi Herodotos; Kallimakhos’un dostu şair Herakleitos ve benim zamanımın tarihçisi olan Dionysios.”

_____; xiii, 58.

bkz; böl.II.B.,s.37.

_____ ; xiii, 59

bkz; böl.III.E.,s.164.

TITUS LIVIUS; Ab Urbe Condita, xxxvii, 16.

“Gaius Livius, birlikte iki, Romalı quinqueremes, dört Rhodoslu qadriremes ve Symyrna’dan iki süslenmemiş gemi Lykia’ya gönderildi. Önce Rhodos ziyaret edilecek ve onlara tüm plan hakkında bilgi verilecekti. Geçtikleri şehirler, Miletos, Myndos, Halikarnassos, Knidos, Kos, emirlerini seve seve yerine getirdiler. Rhodos’a geldiğinde, gönderilme amaçlarını izah etti ve hem de onların tavsiyelerine sordu...”

_____ ; xxxiii, 20.12.

bkz; böl.III.E.s.127.

VITRIVIVS POLLIO; De Architectura, II, 8.10-16.

“Bundan başka, Sardeis halkının yurttaşlarına emekliliklerinde bir huzurevi - yaşlılar birliği için bir “Gerousia” - olarak ayırdıkları Kroisos evi vardır. Halikarnasos’da o en güçlü kral Mausolus’un, her tarafı Prokonnessos mermeri ile bezeli olmasına rağmen, bugün bile olağanüstü sağlamlıkla ve cam gibi parlayan, çok iyi perdahlanmış bir sıva ile kaplı tuğla duvarları vardır. Kral tuğlayı yoksulluk nedeniyle kullanmış olamaz; çünkü Karia’nın yöneticisi olarak sınırsız bir geliri vardır.

Kendisinin bir yapıcı olarak ustalık ve yaratıcılığına gelince, bunlar aşağıda görülebilir. Melassa'da doğmuş olmasına rağmen, Halikarnassos'un (Halikarnas) doğal bir kale olarak önemini kavradığından ve uygun bir ticaret mekezi ile iyi bir liman konumunda olduğunu gördüğünden evini orada kurdu. Bunasının bir tiyatronun oturma yerlerini anımsatan bir kavisli vardı. En alt sırada, limanın yanında forum yer alıyordu. Kıvrılan yamacım yarısına doğru bir tiyatronun kavisli orta koridorunun karşılığı olan noktada, geniş bir yol yapıp ortasına olağanüstü özellikleri nedeniyle Dünya'nın Yedi Harikası'ndan birisi olarak anılan Mausoleum'u inşa etti. Tepenin üstünde ve ortada ise ünlü Leochares'in yapıtı olan muazzam heykeli barındıran Mars'ın mabedi vardı ki, bazıları heykelin Leokhares'e, başkaları ise Timotheus'a ait olduğunu düşünürler. Tepenin en sağında ise Salmakis pınarının yanında Venüs (Aphrodite) ve Merkür'ün mabedi bulunur.

Bu pınarın suyunu içenlere garip bir şehvetin bulaştığı gibi yanlış bir düşünce vardır. Bütün dünyada bu düşüncenin nasıl bir anlatım hatasından kaynaklandığını burda açıklamak yerinde olacaktır. Söylendiği gibi, bu suyun erkekleri kadınımsı ve iffetsiz kıldığı doğru olamaz; çünkü pınarın suyu fevkalade berak olup tadı mükemmeldir. Gerçek şudur ki, Argos ve Troezen'den gelerek bir koloni kuran Melas ve Arevanias, buradan Kariahlıları ve Lelegleri kovdular. Onlar da dağlara sığınarak birleştiler; akınlar

düzenlediler ve Yunanları yağmalayarak tükelerini zalimce soyup soğana çevirdiler. Daha sonra koloninin kurucularından birisi, suyu çok güzel olduğundan para kazanmak için pınarın yanında iyi bir dükkan açtı; dükkanın işleyişi barbarları cezbedi. Böylece, birer birer dağdan inerek toplumla kaynaşmaya başladılar; kendi istekleriyle gelerek, Yunan geleneklerinin zevklerini kendi kaba ve vahşi usullerine tercih ettiler. Bu yüzden pınar, gerçekten iffetsizliği teşvik ettiğinden değil, o barbarların uygarlığın çekiciliği ile yumuşamaları nedeniyle bu garip üne kavuştu. Bu surlarla çevrili yeri anlatmaya kapıldığımdan, öykünün geri kalanını da bitirmem gerekiyor. Sağ tarafta bulunan, yukarıda anlatılanın pınarın ve Venüs'ün mabedinden başka, en solda, Mausolos'un bütünüyle kendine ait bir plana göre yaptırdığı kral sarayı vardır. Sağda forumun, limanın ve surların tümünün görünümüne hakimdir; hemen altta, duvarların altında, kimsenin içinde ne olup bittiğini göremeyeceği gizli bir liman yer alır. Gerektiğinde, yalnızca kralın kendisi hiç kimsenin haberi olmadan kürekçilere ve askerlere sarayından emirler verebiliyordu.

Mausolos'un ölümünden sonra karısı Artemisia kraliçe oldu; bir kadının, Karia'nın tüm devletlerinin yöneticisi olmasını bir rezalet olarak nitelendiren Rhodoslular bir donanma düzenleyerek krallığı ele geçirmek üzere yola çıktılar. Haber Artemisia'ya ulaştığında, donanmasının kürekçi ve denizcileriyle o limanda toplanarak gizlenmeleri, geri kalan yurttaşlarının da surların

üzerinde yerlerini almaları için emirler verdi. Rhodoslular, iyi donatılmış donanmaları ile büyük limana vardıklarında, surların üzerindeki halka onlara tezahürat yapmalarını ve kenti teslim etmek için söz vermelerini emretti. (Rhodoslular) gemilerini terkedip surlardan içeri girdiklerinde, Artemisia aniden denize açtığı bir kanaldan donnamasını küçük limandan büyüğüne kaydırıldı. Askerlerini karaya çıkararak Rhodosluların boş gemilerini denize çekti. Geri çekilme araçlarından yoksun kalarak kuşatılan Rhodoslular sözü edilen forumda katledildiler.

Böylece Artemisia, Rhodosluların gemilerine kendi askerleriyle kürekçilerini bindirerek Rhodos'a doğru denize açıldı. Kendi gemilerinin, defne çelenkleriyle yaklaştığını gören Rhodoslular yurttaşlarının zaferle döndüğünü sanarak düşmanı içeri aldılar. Artemisia, Rhodos'u aldıktan ve önde gelenleri öldürdükten sonra, Rhodos kentinde birisi kendini, diğeri de Rhodos kentini simgeleyen iki heykelle bir zafe anıtı dikti. Kendi heykeli, onu Rhodosluların kentini dağlarken betimliyordu. Daha sonraki dönemlerde, bir andacın adandıktan sonra kaldırılmasının günah olduğunu öngören dinsel inançları altında ezilen Rhodoslular, o yeri çevreleyen bir bina yaptılar; böylece, bu "Yunan Merkezi"ni inşa ederek, anıtı kimsenin göremeyeceği biçimde kapattılar ve ... olarak adlandırılmasını emrettiler.

Bu denli güçlü krallar, yağmacılıktan elde ettikleri gelirle, duvarlarını çoğu kez ham veya kesme taştan hatta mermerden bile yaptırabilecek durumda iken, tuğla duvarları küçümsememişlerdir: bu nedenle, düzgün bir şekilde çatıldıkları takdirde, tuğla ile yapılan binaların gözardı edilmemeleri gerektiğini düşünüyorum. Ancak bu tür yapıların, Roma halkı tarafından kent içinde neden kullanılmaması gerektiğini, nedenlerini atlamadan açıklayacağım.”

_____ ; vii, 12

“Daha sonra Silenus, Dor yapılarının oranları; Theodoros, Samos'ta bulunan Juno'nun Dorik tapınağı; Chersiphron ve Metagenes, Diana'nın Ephesos'taki İyonik tapınağı, Pytheos, Minerva'nın Priene'deki İyonik mabeti; İktinos ve Carpion, Atina Akporolü'ndeki Dorik Minerva tapınağı; Phoikaialı Theodorus, Delfi'deki Yuvarlak Yapı: Philo, tapınakların oranları ile Praeus limanındaki tersane Hermogenes, Magnesia'daki İon düzeninde bir pseudodipteros olan Diana tapınağı ve Teos'taki Bacchus Baba'nın, Monopteros tapınağı; Arcesius, Korent oranları, kendi elleriyle yaptığı söylenen Tralleis'deki İyon Aesculapius tapınağı ve büyük ve yüksek bir talihe erişen Satyrus ile Pytheos ise Mausoleum tüzeine birer kitap yayınladılar.

M.S. I. Y.Y.

GAIUS PLINIUS SECUNDUS; *Naturalis Historia*, v, 29.

bkz, böl.II.A.s.45.

_____; v, xxxvi.

bkz; böl.II.A.s.48.

M.S. I II. Y.Y.

FLAVIUS ARRIANOS; *Aleksandrou Anabasis*, i, 20.

“Aleksandros. orduyu terhis etmeye karar verdi. Hem para gerekiyordu, hem de filosunun, pers donanmasıyla yüz yüze gelemeyeceğinin farkına vardı. Bir felâket riskini göze almaya hiç niyeti yoktu. Dahası süvari bölüğüyle Asya’yı elinde tutuyordu. Bir donanmaya daha fazla ihtiyacı yoktu. Pers’leri sahil kıyısında yakalayıp parçalayacaktı.

Karia’ya doğru yürüdü. Pers’lerin hatırı sayılır bir kuvvetinin ve paralı askerlerin Halikarnassos’ta toplandığı rapor edildi. Yürüyüşte, Miletos ve Halikarnassos arasında uzanan şehirleri ele geçirdi. Sonra Halikarnassos karşısında kamp kurdu. Beş stadia uzaklıkta, uzun bir kuşatma için yerleşti. Yeri oldukça güç bir yerd. Eğer herhangi takviye gerekirse diye Memnon (bunu çok önceden gördü ve o anda) Dareius’a tüm aşağı Asya’nın ve bütün filonun hakimiyeti için sınırları çizdirdi. Paralı askerlerden

geniş bir kuvvet şehrin solunda, bir sürü Pers de birlikte, limanı korumak için de, denizcilere pek çok yardımda bulunuldu.

İlk gün Aleksandros, Mylasa'ya kılavuzluk ederek girişteki surlara yaklaşıyordu. Şehirden dışarıya yayılm ateş ve saldırı vardı. Bu saldırıyı, Aleksandros'un süvari bölüğünün geri püskürtmesi zor değildi.

Birkaç gün sonra Aleksandros, muhafızlarından başlayarak, yedek süvarileri, Amyntas, Perdikkas ve Meleager piyade taburlarıyla birlikte okçular ve Agrianes Myndos bölgesine kadar şehrin etrafını çevirdi. Aslında niyeti surların durumunu incelemektir. Saldırıya daha açık bir yer bulmayı umuyordu. Ani bir hücumla Myndos'u ele geçirebilseydi belki olurdu. Myndos'un ele geçirilmesinin, Halikarnassos'un kuşatılmasına büyük yardımcı olacağını düşündü. Myndos'tan bir teslim olma isteği geldi. Bu yüzen gece yarısı civarında Myndos'a vardı. Fakat teslim olma işareti yoktu; Yetiştirdiği Makedon mızraklı alay; surları zayıflatma emri aldı. Bir kuleyi yıktılar. Savunanlar cesurca mukavemet ettiler. Fakat bu anda büyük bir süvari birliği Halikarnassos'tan yukarı süzüldü ve Aleksandros'un Myndos'u ele geçirmesini önlediler. Bu yüzden Alexander bu projenin başarısızlığıyla birlikte geri çekildi ve bir an önce Halikarnassos'tan kuşatmayı kaldırdı.

Önce, otuz kol genişliğinde ve onbeş kol derinliğinde kazılan hisar hendeklerini doldurdu. Bu kulelere yaklaşmayı kolaylaştırıyordu. Sur muhafızlarını bombalamaya kararlıydı. Hendek kolayca kapatıldı ve

birazdan kaleler parçalandı. Halikarnasoslular bir gece baskını yaptılar. Fakat Makedon muhafızlar, saldırganları kolayca tekrar şehirlerin kapattılar. Şehir yüz yetmiş adam kaybetti. Arrabaeus'un oğlu, Amyntas'ın kardeşi olan Neoptolemus dahil onlardan biri Darcus tarafından terkedilmişti. Aleksandros'un süvarilerinden onaltı kişi öldü fakat üç yüz kişi de yaralandı.”

_____ ; i, 21

“Çok sonra değil, Perdikkas'ların battaryasından iki Makedon asker birlikte içerler, her biri kendi kahramanlık ve serüvenlerini över, rekabet ortaya çıkar, şarap kızgınlığın alevlenmesine yardımcı olur. Kendi kendilerine silahlanıp, Mylasa'nın görüldüğü kaleye saldırırlar. Kimin daha güçlü olduğunu sergileme fikri, tehlikeli bir çarpışmaya neden olmuştu. Şehirden bu bir saldırı gibi görüldü ve bu çalım her ikisinin öldürülmesiyle sonuçlandı. Halikarnasoslular yüksekte bulunmanın avantajından dolayı kendilerinden emindiler.”

_____ ; i, 23

Perslerin liderleri Orontobates ve Memnon buluşup karar verdiler. Kuşatmaya karşı daha fazla ayak diremeyeceklerdi. Kalenin bir kısmı gitmişti, bir kısmı kötü sallanıyordu, bir çok asker saldırılarda kayboldu, çoğu da yaralıydı. Bütün bunların yanında, gece ikinci nöbette ahşap kuleyi yaktılar. Bu kule top ve zırhlılara

karşı koymak için yapılmıştı. Kalenin yanındaki bütün evleri de yaktılar. Şiddetle yandı, rüzgar ateşi sürükledi. Bir kısmı adada geri çekildi, bir kısmı Salnakiş'e sığındı. Az sonra, felâketten kaçanlar Aleksandros'a yeni haberleri ulaştırdılar. Kendisi yayılan ateşleri görmüştü. Gece yarısı olmasına rağmen Makedonları topladı ve kışkırtıcıları yakalamalarını, bununla birlikte evlerinde bulunan vatandaşların korunmalarını söyledi. Şafak sökerken Persler ve paralı askerler yakalandı. Aleksandros kuşatma yapmamaya karar verdi. Etrafında dolaşmak gecikmek demek olacaktı. Sahanın doğasından dolayı bütün şehri ele geçirmek büyük bir avantaj değildi. Gece boyunca ölenler, gömüldü. Süvarilere kuşatmanın detayları anlatıldı. Sonra şehirde taş taş üstünde bırakmadı. Parçalanmış şehir ve tüm Karia'nın satrapı olarak Ada'ya tayin etti. Hekatomnos'un kızı, Hidrieus'un karasıydı. Hidrieus, Kariyalıların adetlerine göre hem erkek kadeşi, hem kocasıydı. Hidrieus'un ölümü ile bütün sorumluluk adaya geçti. Böylece Semiramis'ten sonra Asyalılar kadın yasalarını kullandı. Piksodaros onu yerinden edip, tahtını üzerine aldı. Piksodaros'un ölümüyle, kralın elçisi ve kayınbiraderi olan Orontobates yönetimi üzerine aldı. Alinda'yı elinde tutuyordu. Karia'nın güçlü bir kalesiydi. Aleksandros, Karia'ya girdiğinde ada onunla buluştu ve Alinda'yı teslim etti. Alexander'i bir oğul gibi benimsemişti. Alexander, Alinda'yı ona geri verdi ve oğul ünvanını reddetmedi.

Halikarnassos'u ele geçirdiğinde, Karia'nın geri kalanını Ada'nın emrine verdi.”

PLUTARKHOS; Bioi Paralleloi; (Alexander), xxii, 2.

“Bu mücadele Aleksandros'un durumunda büyük bir değişiklik yaptı. Bunun için Sardeis'in boyun eğmesini bile kabul etti. Barbar dominionların siperi deniz kıyısında idi. Fetihlerine ülkenin geri kalanını ekledi. Yalnızca Halikarnassos dayandı ona ve Miletos, Bu şehirlere saldırıp aldı ve bütün toprakları zaptetti. Gelecekte ne yapacağından şüpheliydi. Çok zaman Dareius'la karşılaşmaya can atıyordu...”

M.S. II. Y.Y

PAUSANIAS; Periegesis Tes Hellados, (Laconia) xi, 4.

“...Ayrıca Lygdamis ve Halikarnassos kraliçesinin kızı Artemisia'nın bir figürü yer almaktadır. Bu kadının Kserkes'in mücadelesine Grekler'e karşı gönüllü olarak katıldığı ve Salamis'de kendisini ayırdığı söylenir...”

_____ ; (Arkadia), xiii, 5

“... Dörtlüklerinde Arkadia’lıların Aepytus’un mezartaşından hiç bahsetmedikleri Homeros’tan dolayı özellikle görmekten endişe duyduğum Aepytus’un mezarlığıdır. Bu taş, dairesel kaide ile çevrile hiç de büyük boyutta olmayan topraktan bir settir. Doğal olarak Homeros, daha ustaca bir işçiliği görmediği için ve daha kayda değer bir mezar taşı görmediği için ona hayran kalmaktı sınırlı kalmıştı. Bir çok harika mezar biliyorum ve onlardan biri Halikarnassos’ta ve diğeri Hebrewlar’ın topraklarında olmak üzere ikisinden bahsedeceğim. Halikarnassos’taki şehrin kralı Mousollos için yapılmıştı ve çok büyük boyutta ve süslemesi o kadar dikkat çekicidir ki büyük hayranlık içindeki Romalılar ülkelerindeki dikkat çekiçi mezartaşlarını “Mausolea” diye adlandırırılar. Diğeri ise İerusalem’dedir. Yerli bir kadın olan Helen’in mezarıdır...”

_____ ; (Korinth), xxxii, 6.

“...İsis tapınağı, Halikarnassoslular tarafında Troezen’de yapılmıştır ki bundan dolayı burası onların baş şehirleridir. Ancak İsis’in görüntüsü Troezenli halk tarafından adanmıştır...”

“...Anthas’ın oğlu Aetius’un torunları yıllarca Troezenli kolonistler olarak gönderildiler ve Karia’daki Halikarnassos ve Myndos’a ulaştılar. Attika’ya göç emiş Troezen’in oğuları Anaphlytus ve Sphettus ve bölge cemaatleri onlardan sonra adlandırıldı. Okuyucularının zaten bunu bildikleri için Pittheus’un torunu Theseus’un hikayesinden söz etmeyeceğim. Buna karşın eklemem gereken bir olay da vardır. Heraklidae dönüşünde Troezenia’lılar da Argos’lu Dor yerleşimcilerini kabul etmişlerdir. Bunlar, daha erken bir tarihte bile Arqivelilere bağlı bir tebaaydı. Katalogda da Homer onların komutanın Diomedes olduğunu söyler...”

M.S. II. - III. Y.Y.

ATHENAIOS, *Deipnosophistai*, i., 32

“Deniz suyu ile daha özenle işlenmiş Üzümler (bağlar) başağrısına neden olmaz; bağırsakları gevşetir, mideyi uyarır, şişmelere yol ağar ve hazıma yardım eder. Örnekle; Myndos ve Halikarnassos üzümleridir. Herhalde Kynik Menippus Myndos’u “tuzlu-su işçileri” diye tanımlar. Kos üzüümü de yüksek oranda tuzlu su ile işlenmiştir. Keza Rhodos üzüümü de deniz suyunu az olsa da çoğu faydasızdır. Ada üzüümü doğa

olarak içilen dönemler içi iyi şekilde uygun olup günlük kullanımda yararsızdır. Kan yapıcı olan Knidos üzümü besleyici olup, bağırsakların rahatlamasını kolaylaştırır...”

_____ ; i. 33.

“...Koon, Myndos, Halikarnassos’a uyan kaynak ve yağmardan oluşan sert sular ve deniz suyu ile bol bol sulanmış bütün diğer bağlar doğrudan doğruya suya filtreleme sağlamış ve bir süreyle kalmıştır. Bu yüzden bu bağlar suyun sert olduğu Atina ve Sicyon’da avantajlı şekilde kullanılmış olabilir. Deniz suyu ile sulanmamış bağlar veya çok sert olanlar dışında Khioslular ve Lesboslular açısından yine de uygun olan en saf sulardır...”

PHILOSTRATUS FLAVIUS; *Bioi Sophiston*, i, 485

“Knidos’lu Eudoksus, akademik çalışmalara kayda değer bir çalışma vakfemesine karşın, tarzının şatafatlı olması ve başarıyla doğaçlama yapması sebebiyle yine de sofistler listesinde yer almıştır. O, çıplak filozoflar diye adlandırılan arif insanlarca yerleşilmiş bölgede ve Memphis’in ötesinde Ethiopia’ya sınırlayan Mısır’da ve Hellespontos, Propontis ve Memphis’de sofist ünvanıyla onurlandırılmıştı.”

M.S. VI. Y.Y.

STEPHANOS BYZANTIONLU, *Ethnicorum quae Supersent*; 186.12.

bkz; böl.

10. Heraklea Latmos

M.Ö. I Y.Y. - M.S. I Y.Y.

STRABON; **Geographika**, xiv,I.8.

bkz; böl.

M.S. I. Y.Y.

GAIUS; PLINIUS SECUNDUS; **Naturalis Historia**, v, 29.

bkz; böl.

_____ ; v, 31.112.

bkz; böl.III.A.,s.46.

11. Iasos

M.Ö. III. - II. Y.Y

POLYBİOS; *Historiai*, xvi, 12.9.

“Iasos şehri Asya kıyısında bulunur. Iasos körfezi olarak adlandırılan ve Milesialılar Poseidion ve Myndos arasında bulunan körfezdedir. Fakat genellikle Bargyliae körfezi olarak bilinir. İddia edilir ki, başlangıçta Argos’un bir kolonisi olarak Miletos’dan sömürgeleştirilmiştir. Miletos’un kurucusu Neleus’un oğlu, Kariyalılarla yaptıkları savaşta açık çekmiş eski Iasos’lular tarafından, kayıplarından dolayı çağırılmıştı. Kasaba on eyalet tarafından çevrelenmişti. Öyle inanıldı ki Bargylia’da, Artemis Kindyas heykelinin üzerine ne kar ne yağmur hiç düşmezdi ve açık havada dururdu. Yine aynı hikayeye göre denir ki; Artemis Astias Iasos’dadır. Bu durum bazı yazarlar tarafından yazıldı. Fakat ben kendim çalışmalarımın tümü boyunca karşı olduğum ve hoşlanmadığım halde tarihin böyle ifadelerini tümüyle inceledim. Bence bu gibi şeylere inanmak sadece olasılık sınırlarını dışında değil aynı zamanda tamamen çocukça. Örneğin körülenmiş bir zekânın işareti olarak denir ki; sağlam bedenlerin olduğu yerde gölge olmaz. Theopomposder ki; Arkadia’da kutsalların kutsalı Zeus’a girenler gölgesiz kalırlar. Bu heykeller hakkında..”

“Yunanistan meselelerini kontrol edecek olan on komisyon üyesi, Philip’le barış konusunda görüşmek üzere Roma’dan geldi. İçerik şöyle idi: Yunanistan’ın Asya’daki kısmı ve Avrupa özgür bırakılacaktı ve kendi kanunlarına tâbi olacaklardı. Philip, Isthmialı oyunlarından önce Roma’lılara teslim olacaktı. Yunanlılar ve garnizonların bulunduğu şehirler onun egemenliğindeydi. Garnizonlarını çekecek onların özgür bırakacaktı. Euromos, Pedasa, Bargylia ve Iasos kasabalarından olduğu kadar Abydos Thasos Myrina ve Perinthos’tan da Flaminius, Cius’tan yeniden özgürlüğü hakkında senatonun şartlarını Prusias’a yazdı. Philip, savaş mahkûmlarını ve kaçaklarını aynı günden önce Romalılara geri verecekti. Beş hafif tekne ve onaltı sıra kürekli büyük gemişi hariç tüm savaş gemilerini teslim edecekti. Onlara bin talent ödeyecekti. Yarısı hemen diğer yarısı on yıl taksitle.”

M.Ö. I. Y.Y - M.S. I. Y.Y.

STRABON, Geographika, xiv, 2.21

“Sonra, karaya yakın bir adada bulunan Iasos’a gelinir. Bir limanı vardır ve halk geçiminin çoğunu denizden sağlar, çünkü denizde balık boldur, fakat ülkenin toprağı çokça fakirdir. Gerçekten halk bununla ilgili olarak Iasos’a ait öyküler uydurur. Bir kitara şarkıcısı

konser verirken bütün halk bir süre onu dinler, fakat balık satışını duyuran çan çalınca, ağır işiten bir kişi dışında herkes onu bırakarak balık pazarına yönelir. Bunun üzerine kitara ile şarkı söyleyen ona der ki: “bayım bana verdiğiniz onurdan ve müzik sevginizden dolayı size minnettarım, çünkü ötekiler çanın sesini duyduları an hepsi gittiler.” Adam der ki: “ ne söylüyorsun çan çalmış mıydı?” ve şarkıcı “evet” deyince, adam “uğurlar olsun” der, kalkar ve uzaklaşır. Dialektçi Diodoros burada doğmuştu. Başlangıçtan beri Kronos takma adını taşır, çünkü onun ustası Apollonios Kronos adını taşırdı, fakat gerçek Kronos’un itibarı eksilince takma ad olarak ona geçti.”

_____; xiv, 2.22

“İasos’dan sonra Miletosluların Poseidon’una gelinir. İç kısımda işarete değer üç kent vardı. Mylasa, Stratonikeia ve Alabanda. Diğerleri bunlara veya kıyadaki başka kentlere bağlıdırlar. Bunlar arasında Amyzon, Herakleia, Euromos ve Khalketor bulunur. Bunlar için söyleyecek az şey vardır.”

TITUS LIVIUS; Ab Urbe Condita, xvii, 16.5

“... Süvarilerini saldırmak için şehre sürdü. Romalıların arasında İasos’tan sürülenler vardı...”

“Birkaç gün sonra, on komisyon üyesi Roma’dan geldi. Philip’e barış garanti edildi. Avrupa veya Asya’da bulunan bütün Grek şehirleri özgürlük ve haklarına sahip olacaklardı. Bu şehirler Philip’in yönetimi altındaydı. Philip buralardan garnizonunu geri çekecek ve buraları Roma’lılara verecekti. Süvarilerini serbest bırakacaktı ve bunları İsthmialı oyunlarından önce yapacaktı. Ayrıca aşağıdaki Euromum, Pedasa, Bargyliae, Iasos, Myrina, Abydos, Thasos, Perinthos (özgür olmaları için karar verilecekti). Ciani’nin özgür olması hakkında karar verilecekti. Quinctius Bithynia Kralı Prusia’a yazılacaktı. Senatonun ve on komisyon üyesinin kararına göre Philip Romalılara esir ve kaçakları, beşi hariç bütün savaş gemilerini ve onaltı sıra kürekçiyle ilerletilebilen, iradesi güç boyutlardaki bir büyük kral kadırgasını temsil edecekti. En fazla beş bin askeri olabilirdi ve hiç feli olmayacaktı. Senatonun izni olmadan Makedonia dışında harp etmeyecekti. Roma halkına bin talent tazminat ödeyecekti, yarısı hemen, yarısı on yıl taksitle. Valerie Antias eyaletleri ki vergi olarak, yılda gümüşden dört bin pound olmak üzere on yıl ödeyeceklerdi. Cladius ödemeleri yılda dört bin iki yüz pound ve otuz yıl olarak belirledi. Yirmi bin pound hemen verilecekti. Aynı yazar apaçık bir hükümden bahseder. Attalus’un oğlu Eumenes’le harp etmeyecekti. Eumenes orda yeni bir kraldı. Aralarında Philip’in oğlu Demetrius’un da bulunduğu

rehinelerin alınması sigorta edilecekti. Valerius Antias ekler: Aegina Adası ve filler Attalos'a bir hediye olarak takdim edilecekti. Rhodoslulara Stratonikeia ve Philip'in elinde bulunan Karia'daki diğer şehirler Atina'lılar ve Paros, Imbros, Delos, Scyros Adaları verilecekti.”

_____ ; xxxvii, 17.4

“Aemilius, Lykia'daki seferden vazgeçildiğini ve Livius'un İtalya'ya hareket ettiğini öğrendi. Bir hücumla Ephesos'tan geri sürüldüğü için hiçbirşey başaramadan Samos'a geri dönmüştü. Bunun utandırıcı olduğunu düşünerek Patara'ya faydasız bir saldırıda bulunmuştu. Tüm donanmasıyla birlikte oraya ilerlemeye ve bütün kaynaklarıyla şehre saldırmaya karar verdi. Yelken açarak Miletos önünden geçerek Bargyliae körfezinde müttefiklerle buluştu ve Iasos'a yürüyüşe geçti. Alınan şehrin kralına ait bir garnizon, Romalılar, düşman gibi kuşatılmış alanı yakıp yıktılar...”

_____ ; xxxii, 35.9

bkz; böl.III.E.,s.170.

M.S. I. Y.Y.

GAIUS PLINIUS SECUNDUS; *Naturalis Historia*, v, 31.112.

bkz; böl.III.A.,s.46.

M.S. II. - III. Y.Y.

ATHENAIOS; *Deipnosaphistae*, iii. 106.

“...Kitap iii’deki Ephoros kayıtları Karides’den söz eder. Khios adası civarında bu ismin bir şehri olduğunu belirtir. Bunun Deukulion zamanında Macar önderliğinde selden kurtulanlar tarafından kurulduğunu açıklar; onun zamanında dahi bu yer Karides (Crayville) adındaydı. Fantastik tabakların zanaatkarı olan Arcestratus şu öneriyi Salık verir: “Eğer Kariahlr’ın bir şehri olan Iasos’da bulduanız ise büyük boyutlu Karides alacaksınız. Ancak bu Makedonia ve Ambracia’da çok miktarda bulunmasına mukabil bu pazarda nadir olarak bulunur...!”

12. Kalynda

M.Ö.V.Y.Y.

HERODOTOS; *Historia*, i. 171.

bkz;böl.II.A.,s.25.

_____ ; i, 172.

bkz. böl.III.E.,s.119.

_____ ; viii, 87.

“Barbarların ve Yunanlıların çoğu nasıl savaştılar, tam olarak bir şey söyleyemem, ama işte Artemisia'nın başarıları, ki ona kralın katında daha büyük değer kazandırmıştır. Kral donanmasının tam bir karışıklık içine düştüğü anda, bir Atina gemisi Artemisia'nın titreminin peşine düşmüştü; kaçamazdı, zira öbür müttefiklerinin gemileri vardı önünde ve kendi gemisi düşmana en yakın olanıydı. Hemen aklına geliveren bir çare ile durumu kenid yararına çevirebildi. Peşinde Atina gemisi olduğu halde, kendi müttefiklerinden birisini gemisine bindirdi, bu gemide Kalynda gemicileri vardı ve Kalynda kralı Damasithymos'un kendisi komuta ediyordu. Bunlar daha Helles pontos kıyılarındayken aralarında bir şeyler geçmiş miydi, kesin olarak bir şey diyemem, hatta Artemisia bu

hareketi isteyerek mi yaptı, yoksa Kalynda triremi yolunun üzerine bir rastlantı sonucu mu çıkmıştı, onu da bilemem. Hangi nedenle olursa olsun, bindirdi ve batırdı, tahil de yüzünü güldü ve bu iş onun iki türlü yararına oldu: Önce onun bir Barbar gemisi üzerine atıldığını gören atina gemisi, artemisa'nın triremini Yunan triremi sandı ya da Barbarları bırakıp Yunan saflarına geçtiğini düşündü; peşini bıraktı, öbür düşmanlara saldırdı.”

M.Ö. III. - II. Y.Y.

POLYBİOS; *Historiai*, xxxi, 4.

“Rhodoslular zor pozisyondan çıktı, özgürce nefes aldı ve Kleogoras'ı Kalynda'yı istemek üzere Roma'ya bir elçi olarak gönderdi. Vatandaşların Lykia ve Karia'daki mallarını alabilmeleri için senatodan izin isteyecekti. Athena Tapınağında dev gibi otuz kol Roma uzunluğunda bir insan heykeli dikmeyi de oylayacaklardı.”

_____ ; xxxi, 5.

bkz;böl.VI.s.220.

M.S. I. Y.Y.

GAIUS PLINIUS SECUNDUS, *Naturalis Historia*, v, 29.

bkz; böl.III,A.,s.45.

13. Karyanda

M.Ö. I. Y.Y. - M.S. I. Y.Y.

STRABON; *Geographika*, xiv. 2.20

bkz; böl. III.E.,s.156.

_____ : xiii, 4.

“... Karyandalı Skylax ise, onu Abydos’dan başlatır, ve aynen Ephoros da, Aiolis’i Abydos’dan Kyme’ya kadar uzanır. Diğer yazarlar da onun sınırlarını farklı olarak tanımlarlar.”

M.S. I. Y.Y.

GAIUS PLINIUS SECUNDUS; *Naturalis Historia*, v. 29.

bkz; böl.III.A.,s.45.

14. Kaunos

M.Ö. V. Y.Y.

HERODOTOS; *Historiai*, i, 172.

“Kaunoslular, bana kalırsa, buranın yerlisidir; ama kendileri Girit’ten gelme olduklarını söylerler. Dillerinde Karia etkisi vardır ya da Karia dilinde onların etkisi (iyice açıklığa kavuşturamadığım bir noktadır bu). Ama görenekleri bakımından, ötekilerden olduğu kadar Kariyalılardan da uzaktırlar. Bunlarda içki âlemleri tertiplemek geneleği vardı, ancak bunu yaparken erkek, kadın, çocuk ve ayrıca yaş ve arkadaşlık ilişkileri de dikkate alınır. Kendilerine yabancı olan tanrılar için bir din uyarlamışlar, ama sonradan vazgeçmişler, yalnız babalarının tanıdıkları tanrılar tapmayı kararlaştırmışlardır; bunun üzerine ülkenin gençleri silahlanmışlar, bu tanrıları, havaya kılıç sallayarak Kalynda sınırına kadar kovalamışlardır; bunu, yabancı tanrıları işte böyle kovaladık, diye anlatırlar.”

_____; i, 171,

bkz; böl.III.A.,s.24.

_____; i, 176.

bkz; böl.III.E.,s.164.

THUKYDİDES; Pelopennossos'lularla Atina'luların Savaşı, i, 116.

“Atina'lılar bunu haber alınca, altmış gemi ile Samos'a yelken açtılar. Gemilerin on altısını kullanmadılar. Bunlar kısmen Fenikelilerin gemilerini gözetlemek üzere Karia'ya, kısmen de yardıma çağırarak için Khios'a ve Lesbos'a gitmişlerdi. Kırk dört gemi ile Perikles ve diğer dokuz kişinin komutasında olarak Samos'luların, yirmisi asker nakliye gemisi olan, yetmiş gemisine karşı Trogia adası yanında bir deniz muharebesi verdiler, -Hepsi de Miletos'tan yelken açmış geliyordu ve Atina'lılar galip geldiler.” “...Fakat Perikles, abluka edenlerden altmış gemi alarak alelacele Kaunos'a ve Karia'ya gitti. Çünkü, Fenike gemilerinin onlara karşı yelken açtığı haberi gelmişti, sonra, Samos'tan da, Stesagoras ve başkaları beş gemi ile Fenike'lilere gitmişlerdi.

M.Ö. IV. - III. Y.Y.

KALLIMAKHOS; Hymnoi (Demeter), vi, 25-30.

“...Knidos topraklarında değil ama hâlâ kutsal Dotium'da ikâmet etti. Pelasglar güzel bir kuru yaptılar, ağaçlarla dolu sert bir şekilde bir ok onlara doğru geldi.

Orada amlar vardı. Orada kara ağaçlar vardı. Orada armut ağaçları vardı. Orada tatlı elmalar vardı...”

DEINARKHOS; *Kata Demosthenous*, x, 73, 75.

bkz; böl. vı, s.231.

M. III. - II. Y.Y

POLYBİOS; *Historiai*, xxx, 5.10.

“Theadetus’un Rhodos’a varmasının hemen ardından, Kaunos isyan çıkarttı ve Mylasa halkı Euromos’daki şehirlere sahip ıktılar. Aynı zamanda, senato, Antiokhos’la yapılan savaş sırasında Rhodos’a kattıkları tüm yerleri serbest bırakan bir konsultum yayınladı. Kaunos ve Euromos için, sorun Rhodoslular tarafından düzeltildi. Lykon’u, ordularla birlikte sevkeerek Kaunos’luları tekrar kendilerine teslim almaya zorladılar, Kibyra halkının onlara yardıma gelmesine rağmen, Euromos’taki şehirlere bir sefer düzenleyerek, her ikis de silahlı glerle Orthasia’ya ilerleyen Mylasalılar ve Alabandalıları yendiler. Fakat Lykia ve Karia ile ilgili Senatonun Consultum kararını duyduklarında, onların taht ödüllerinin boşuna yapılmış olduğu ve ittifak umutlarının aynı derecede boşa çıktığı korkusuyla silahlılandılar tekrar.”

_____ ; xxx, 21

bkz; böl.III.E.,s.176.

_____ ; xxx, 21.5

bkz; böl.III.E.,s.176.

_____ ; xxx, 23.

“Bu sefer, daha önceden Rhaukos’a hücum edip almadan önce, savaştan çekilmeyeceklerine dair bir anlaşmaya varmış olan Knosialılar ve Gortynionlar, Rhaukos’la olan savaşlarına son verdiler. Rhodoslular, cevaplarını içeriğine tam anlamıyla itaat etmişken, Kaunos’la ilgili mesajı aldıklarında ve Romalıların hoşnutsuzluklarını gördüklerinde, Aristo’ya ve diğer elçilere emir verdiler ve onları bir anlaşma sağlamayı tekrar denemeleri konusundaki talimatlarla Roma’ya gönderdiler. Roma’ya yazın ortasında ulaştılar ve senato binasına giderek, ilk olarak, oradakilere bir çok farklı delil sunarak, halklarının emirlere uyduğu konusunda bilgi verdiler ve bir anlaşma konusunda ricada bulundular. Senatonun verdiği cevap hiç de dostâne değildi; senato bir anlaşma yapma konusunda, zamanın henüz gelmediğini ve kendileri için uygun olduğunda bunu Rhodoslulara bahşedeceklerini söyledi.”

_____; xxx, 23.4

“Bu anda Knosialılar ve Gortynialılar Rhaukos’la savaşlarını bitirdiler. Hücumla Rhaukos’u ele geçirmeden önce, savaştan vazgeçerek, birbirleriyle anlaşmaya varmışlardı. Rhodoslular Kaunos hakkındaki mesajı alarak ve Romalıların memnuniyetsizliğinin azalmadığını görerek, onların koşullarına boyun eğmeye karar verdiler. Hemen Aristoteles ve diğer delegeleri Roma’ya göndererek tekrar bir ittifak kurmaya çalışmalarını tâlimatını verdiler. Yazın ortasında Roma’ya vardılar. Senato binasına girerek, çeşitli münazaralar yaparak bir ittifak istediler. Senato dostluktan bahsetmeyen bir cevap verdi. Dediler ki:...”

_____; xxx, 31.12.

bkz; böl.III.E.,s.177.

M.Ö. I. Y.Y.

PARTHENIOS; Ta Erotika Pathemata (Lyrkus), i, 1.

“İo, Argos Kralı’nın kızı, haydutlar tarafından zaptedildiğinde, babası Inakhos aramak için birkaç adam gönderdi ve bulmaya çalıştı. Adamlardan biri Phoroneus’un oğlu Lyrkus’du. Çok geniş toprakları ve denizleri aradılar. Kızı bulamadılar. Sonunda zahmetli aramadan vazgeçti. Fakat Inakhus’tan Argos’a geri

dönmekten fazlasıyla korktu. Onun yerine Kaunos'a gitti. Orda Aegialus Kralı'nın kızı Hilebia ile evlendi. Hikayeye göre Hilebia Lyrkus'u görür görmez aşık oldu. Babası kızının yalvarmaları üzerine onu Lyrkus'la nişanlamaya iknâ oldu. Drahome olarak krallıktan iyi bir pay verdi ve damat olarak kabul etti. Epey zaman geçtiği halde Lyrkus ve karısının çocuğu yoktu. Bunun için Lyrkus Didyma'ya bir kâhini ziyarete gitti ve nasıl çocuk sahibi olabileceğini sordu. Cevap ise, tapıktan ayrıldıktan sonra birlikte olduğu ilk kadından bir çocuk babası olacağıydı. Bunun üzerine Lyrkus memnun oldu ve karısına geri dönmeye hazırlandı. Fakat seyahatinde Bybastus'a varlığında, Dionysos'un oğlu Staphylus tarafından ağırlandı. Oldukça dostça kabul etti ve şarap içirerek kandırdı. Sarhoşluktan duyguları köreldiğinde, kendi kızı Hpemithea ile birleştirdi. Önceden bildirildiği gibi, kâhinin yargısı Hemithea'dan doğacak çocuklardı. Fakat şimdi Rhoea ve Hemithea arasında şiddetli bir mücadele ortaya çıktı. İki Staphylus'un kızlarıydı. Her ikisinin içinde de konuklarına karşı büyük bir arzu doğmuştu. Bir dahaki sabah Lyrkus tuzağı farkettiler. Ev sahibi pusuda bekliyordu. Hemithea'yı yanında gördüğünde son derece kızgındı. Haince davranışı yüzünden Staphylus'a şiddetle çıkıştı. Fakat sonuçta yapılacak birşey olmadığı görülüyordu. Kuşağını aldı ve kıza verdi. Çocuk sahibi olana kadar saklamasını istedi. Böylece Lyrkus çocuğunu tanıyabilmek için bir işaret elde etmiş olacaktı, eğer Kaunos'a gelirse. Böylece evine yelken açtı..."

_____ ; (Byblis), xi, 1

“Miletos’un çocukları Kaunos ve Byblis hakkındaki hikayelerin çeşitli formları vardır. Nikaenetus der ki; Kaunos kızkardeşine âşık oldu. Kendini bu ihtirastan kurtarmayı başaramadı. Evini terketti, memleketinden uzaklara seyahat etti. Dağılmış Ionia halkının bulunduğu bir şehir buldu.”

_____ ; xi, 2.

“Nikaenetus der ki:

İyi kötü daha uzağa gitti oraya Oecusia’lılar kasabasını buldu ve karısı Tragasia’yı aldı. Kelaeneus’un kızı, önce Çıplak Çocuk, doğruya ve hukuka âşık Kaunos, sonra Güzel Byblis, adamları uzun ardiçlara benzetti. Kaunos cezalandırıldı, bütün karşıtların olacağı gibi Byblis’e âşık, hemen evini terk etti ve Dia’nın ardına kaçtı: Kıbrıs’tan uzağa mı kaçtı yılanların ülkesi ve ormanlık Kapros’a ve Karia’nın kutsal suları, sonra, Kaunos’un kalesi bir an önce vardı, bir kasaba kurdu, önce İonlar, Fakat kız kardeşi uzakta, zavallı Byblis,... Hâlâ Miletos Krallığından uzakta oturdu ve inledi Kaunos’un dönmesi için...”

_____ ; xi, 3.

“Pek çok yazarın söylediği Byblis’in Kaunos’a aşık olduğu ve ona evlilik teklifi ettiği. yardım etmesi acılarını görmezden gelmemesi için yalvardığıydı. Kaunos, Byblis’in söyledikleri karşısında dehşete düşmüştü. Ülkeyi boydan boya geçti ve Lelegler’e geldi. Burası Ekheneis’in doğduğu yerd. Oradan sonra bu yere Kaunos denildi. Byblis’in ihtirasında hiç bir azalma olmamıştı, ancak Kaunos’un sürgününden kendini sorumlu gördü. Başındaki sargı şeritlerini birleştirerek meşeye geçirdi ve boynu için bir ilmik yaptı.”

M.Ö. I. Y.Y. - M.S. I. Y.Y.

STRABON *Geographika*; xiv, 2.3.

“Kent, kapatılabilen bir limana ve tersanelere sahiptir. Kentin yukarısında tepe üzerinde bir kale olan İmbros uzanır. Her ne kadar ülke verimli ise de herkesçe kabul edildiği üzere kentin, sonbaharda olduğu gibi yazın da sıcaktan, meyve bolluğundan ötürü fena bir havası vardır. Gerçekten aşağıdaki türden küçük öyküler üst üste tekrarlanır. Kitaracı Stratonikos Kaunosluların acınacak derecede solgun olduğunu görerek, “*İnsanların ömrü de yapraklarinkine denkti*” dizesiyle düşüncelerini belirtir; ve halk onun kentin hastalıklı olduğunu düşünerek kendileriyle alay ettiğinden yakınınca, “*Orada etrafta cesetler dolaşırken. bu kente*

hastalıklı diyerek, o denli küstah mı olmalıydım” diye yanıtlar. Bir keresinde Kaunoslular Rhodoslulara karşı ayaklanmışlardı, fakat Romalıların aldığı bir mahkeme kararı ile gene onlara bağlandılar. Molon’un “Kaunoslular aleyhine” başlıklı bir konuşması bugüne kadar kalmıştır. Onların Kariyalılarla aynı dili konuştukları, fakat Kreta’dan geldikleri ve kendi geleneklerini sürdürdükleri söylenir.”

_____; xiv, 3.2

bkz; böl.III.E.,s.170.

TITUS LIVIUS; **Ab Urbe Condita**, xxxiii, 20.12.

“...Yardım etmeleri için, düşman planları hakkında uyarı ve bilgi verdiler. Kaunos, Myndos, Halikarnassos ve Samos halklarının özgürlüğünü korumak sorumlulukları vardı. Dünyanın bu parçasındaki olayların detayını kayıt etmek çok zordu, Roma savaşını gerektiği gibi anlatabilen nadir kişiyim.”

M.S. I. Y.Y.

GAIUS PLINIUS SECUNDUS; *Naturalis Historia*, v.29.

bkz;böl.II.A.,s.46.

M.S. I. II. Y.Y

PLUTARKHOS; *Bioi Paralleloi*, (Nikias), xxix, 3.

“... Bu zamanda her nasılsa bir çok Atinalılar evlerine güvenilir ve mutlu bir şekilde ulaştılar. Ve onlar tekrar ona olayı, hikaye ettiler. Onlardan bazıları kölelikten özgürlüğe kavuşmayı ve eski çalışmalarını tekrardan hatırladılar. Onlar son savaştan sonra gezdiler, yiyecek, içecek aldılar. Eminim ki bu hikâyede Kaunoslular ne zaman ki onların gemilerini Syrakusai'deki rıhtıma koydular. Yağmacılar tarafından işgal edildi ve sonra dışarıda muhafaza edildi. Onlar, eğer Euripides hakkında şarkı söyledikleri takdirde, onların gemilerini emin bir şekilde geri getirileceğini açıkladılar.”

_____ ; (Demetrios), XLIX, 3.

“Demetrios bir çok kötü şansın tekrar iyi bir şekilde kendisine şans olarak geldiğini sekti. O bir kaç arkadaşı ve onların takipçileriyle birlikte sık ormanlara daldılar. Onların bir kaçı bir gece orada beklemeyi yeğlediler ve

eğer mümkünse Kaunos yolunu takip etmeyi ve bu yol üzerinden denize doğru gidip orada kaçma fikrini beyan ettiler. Fakat gün doğana kadar bu koşulların yeterli olmadığını gördüler ve başka bir plan düşünmeye başladılar. Onun kemerinde dört yüz parça altın bulunmaktaydı ve bu altınlarla deniz yolunda ilerleyebileceklerini düşündüler. Çünkü o altınlar geceyin karanlığı yok edtip etraflarını daha aydın kılacaktı...”

_____ ; (Artakserkses), x1,5.

bkz. böl.V.s.208.

_____ ; (Artakserkses), xiv.

bkz;böl.V.s.206.

M.S. II. - III. Y.Y

ATHENAIOS; Deipnosophistai, III, 76.

“... Byzantion’lu Parmenon, “Kanae’nin incirlerini nakliyesiz getiren denizden bir taraftan öbür tarafa seyahat ettim” der. Karia’da Kaunos’dan gelen incirlerin de çok rağbet gördüğü iyi bilinmektedir. Sözde asit veya oxalis incirler, Ephesoslu Herakleon ve Karystoslu Appollodoros’un bir oyundaki dizelerde bahseden Thyateirali Nikander tarafından söz edilmiştir...”

15. Keramos

M.Ö. V. - IV. Y.Y.

KSENOPHON; **Hellenika**, ii, 1.15.

bkz; böl.V.s.193.

M.Ö. I. Y.Y. - M.S. I. Y.Y.

STRABON; **Gographika**, xiv, 2.15.

bkz; böl.III.E.,s.141.

M.S. I. Y.Y.

GAIUS PLINIUS SECUNDUS; **Naturalis Historia**, v.29

bkz; böl.II.A..s.45.

_____; xxxvi

bkz; böl.II.A.,s.48.

16. Khalketor

M.Ö. I. - M.S. I. Y.Y.

STRABON; Geographika; xiv, 2.22.

bkz; böl. III.E.,s.111.

17. Knidos

M.Ö. V. Y.Y.

HERODOTOS, *Historiai*, i, 174.

“Harpagos hiçbir başarı gösteremeyen Kariyalıları köleleştirdi; bu bölgede yaşayan öbür Yunanlılar da yığıtlıktan yana Kariyalılardan daha üstün çıkmamışlardır; bir Lakedaimon kolonisi olan Knidos da bunların arasındadır. Bunların toprakları denize bakar; Triopion denilmesi bundandır; burası Bybassos yarımadasının uzantısıdır; bütün Knidos toprağı, ince bir kıstak dışında, suyla çevrilidir; kuzeyi Kerameikos körfezi, güneyi Syme ve Rhodos denizidir. Harpagos, İonia’ya indiğı zaman Knidoslular, bu aşağı yukarı beş stad genişliğindeki sığağı kazmaya başladılar; yurtlarını ada haline getirmek istiyorlardı. Böylece tamamen kendi yurtlarına çekilmiş olacaklardı, zira kazmak istedikleri yer, Knidos topraklarını anakaraya bağlayan toprak parçasıydı. Pek büyük insan emeğı harcandı bu iş için; ama, görülmemiş bir olya geldi bsaşlarına, işçiler taşları kırarlarken çeşitli yerlerinde ve en çok da gözlerinde inanılmaz büyüklükte yaralar açılmaya başladı. Delphoi’ye elçiler gönderip bu nedir, diye danıştılar, Knidosluların kendileri anlatırlar, Pythia şu üçlü iambos ile cevap vermiş:

Kıstak ne kale istek ne de kazılmak

Zeus isteseydi bu kayayı ada yapamaz mıydı?

Bu orakl üzerine Knidoslular işi bıraktılar ve Harpagos ordusu geldiği zaman çarpışmadan teslim oldular.”

_____ ; i, 78

bkz; böl.VIII.s.236.

_____ ; i, 144

bkz; böl.VIII.s.235.

M.Ö. IV. - V. Y.Y.

HERAKLEITOS; Peri Physeos, vii, 465.

“...Yabancı, ben Artemias, benim ülkem Knidos. Euphro'nun eşiyim ve zorluklardan kaçmadım, ikiz doğurdum, ona yol göstermek için bir çocuğumu bıraktım ve diğerini bana hatırlatması için yanıma aldım.”

M.Ö. III. - II. Y.Y.

POLYBİOS; *Historiai*; xxx, 8.

“Onların öğretilerinden biri de ayıplamaktan kaçınmaktı. Her şeyden önce vatandaşları yaptıkları ve söyledikleri her şeyi benimsiyorlardı. Perseus’un onlara, onların Perseus’a mektupları ele geçirildi ve yayınlandı. Casuslar, her iki tarafta Roma’lıların ellerine düşenleri kullandılar. Hâlâ gerçeklerle yüzleşmeyi kabul edememişlerdi. Ortadan kaldırdıkları halde hâlâ münakaşa devam ediyordu. Umutsuz halde yaşamakta ısrar ediyorlardı. Onların cesaret ve gözüpekliklerinin namını silmek oldukça uzun sürdü. Acıdıkları veya bağışladıkları için gelecek nesillere önemsiz şeyler bırakmadılar. Kendi el yazıları ve kendi içlerindeki casuslar yüzünden mahkum edildiler. Öyle uygunsuzca ve öyle utanmaca düşünülmüştü ki. Thoas denen bir gemi kaptanı vardı. Bu adamların görevlendirdiği Thoas sık sık Makedonia’ya giderdi. Bu Thoas, yaptıklarından dolayı vicdanında, bir yük hissetti ve Knidos’a hareket etti. Knidoslular onu hapse attılar. Bunun üzerine Rhodoslular onun iadesini istediler. Thoas Rhodos’a geldi. Orda yapılan işkencede hepsini itiraf etti. Ele geçirilen mektuplarda kullanılan tüm şifreleri ve Perseus’un Deinon ve Polyaratus’a ve onların kralına gönderdiği mektupları okuduğunu...”

“...Bu arada, bu tehlikeli duruma rağmen, hayata bu kadar inatla sarılmalarıyla onlar şimdiye kadar, yiğitlik ve atılganlıklarından kaynaklanan, şöhretlerini yok etmişlerdir, o kadar ki, bu insanlar gelecek nesillere, kendilerine acımalarını veya kendilerini affetmelerini sağlayacak en ufak bir toprak parçası bırakmamışlardır. Kendi el yazıları ve elçileri yüzünden mahkum edildiklerinden, onlar şanssız yerine yüz­süz utanmaz saymak daha doğrudur. Aslında bu insanlar tarafından görevlendirilen, Makedonia’ya sık sık seyahat eden Thoas adlı bir gemi kaptanı vardı. Aynı Thoas, durumda değişiklik olduğundan yapmış olduklarını sıkıntısını hissederek, Knidos’a gitti. Onu orada Knidoslular zindana kapattılar, Rhodosluların onu yargılamak için iadesini istemeleri üzerine, Rhodos’a geldi ve işkenc görünce Perseus’tan Deinon ve Polyaratus’a ve onlardan da krala yollanan mektupların okunması ve ele geçirilen yazışmalarda kullanılmış bütün şifrelerin yorumlanmasına denk düşen bir itirafta bulundu. Bu insana, Deinon’un hayata bağlanırken ve bu tasvirlerle katlanırken neler düşündüğünü merak ettiriyor.”

“Kaunos, Kalynda için isyan etti. Kaunoslular Kalynda’yı kuşatmaya söz verdiler. Kalyndalılar yardım için önce Knidos’a başvurular. Knidosluların

yardımıyla bir süre düşmana karşı koydular. Fakat gelecek için korkarak, şehirlerini Rhodosluların ellerine vermek için Rhodos'a bir elçi göndermeye karar verdiler. Rhodoslular, karave deniz yoluyla yardım gönderdiler. Şehirdeki kuşatmayı kaldırdılar. Senato ile de onları güvenceye aldılar.”

M.Ö. I. Y.Y.

SİCİLYA'LI DIODOROS: **Bibliothèque Historique**, ii. 15

“Onların ölülerinin defininde Ethiopia’lı yerleşimciler kendilerine has geleneklerini takip ederler, vücudu mumyaladıktan ve üzerine ağır bir cam tabakası döktükten sonra ölü adamın vücudu oradan geçenler tarafından görülebilirdi diye bir hac yolu üzerinde bırakırlar. Bu ifade Herodotos’undur. Ancak Knidos’lu Ktesias Herodotos’un bunu uydurduğunu söyler. Onun ifadesine göre ise vücut mumyalanmıştır fakat çıplak vücutlara cam dökülmemiştir. Çünkü öteki şekilde vücutlar yanabilecektir ve böylece asıl şekilleri çok uzun süre korunamayacaktır...”

_____; ii. 20.

“...Bundan sonra, Knidoslu Ktesias’ın Semiramis hakkında verdiği beyan bunun gibidir; ancak Athenaeus ile belirli diğer tarihçiler onun alım kibar bir fahişe

olduğunu ve bundan dolayı Assyralılar kralının ona aşık olduğunu söylerler...”

_____ ; ii, 17.2.

“Tahsis edilen iki yılda gemiler ve sığırlar hazırlandığında. sonraki üçüncü yılda Boktriana'nın her bir yerinden Semiramis, kuvvetlerini bir araya getirmişti. Knidos'lu Ktesias'ın kaydettiğine göre toplanan ordu çok kavimli ve sayıca çok fazlaydı; üç milyon piyade. ikiyüzbin süvari ve yüzbin arabadan oluşuyordu bu ordu... Euphrates'i şehrin merkezi kabul ederek şehrin ötesine berisine, sık aralıklarla büyük kuleler kondurmuştur. Sur, Knidos'lu Ktesias'ın söylediğine göre çember biçiminde ve üç yüz altmış stadia idi...”

_____ ; ii, 32.

“...Öbür yandan Knidos'lu Ktesias, Kyros'un kardeşi Artakserkses'e karşı sefer yaptığı sırada yaşamış ve esir alındığı ve sonra tıp bilgisinden dolayı Artakserkses tarafından alıkonulmuştu. Ve on yedi yıl boyunca onun onuruna verilen bir mevkiye sahip olmuştu. Şimdi Knidos'lu Ktesias, Perslerin kendilerine ait kesin bir hukuğa uygun olarak eski ilişkilerini belgeledikleri krallık kayıtlarına sahip olduğunu anlatarak, özenli olarak her kral hakkında araştırma yaptığını da söyler ve tarihini oluşturduğu zaman bunları Grekler için yayınladı...”

_____ ; v, 9.1.

“Fakat Sicani lordluk için çekişti. Uzun zamandır birbirleriyle mücadele ediyorlardı. Fakat bu olaylardan uzun yıllar sonra, adaların nüfusu tekrar giderek daha azalınca, Knidos ve Rhodos’tan bazı adamlar, Asya krallarından yardım alarak sert muamele yapıyor ve mağdur ediyorlardı. Bunlar koloni dışına gönderilerek sorun çözüldü. Sonuç olarak Knidos’un lideri Pentathlus seçildi. Atalarının köklerini araştırdığında Hippotes’in Herakles’in torunu olduğunu buldu. On beşinci olimpiyat yapılmaktaydı. Stadion kazanan Sparta Epitelidas’ta. Pentathlus’un topluluğu Sicilya’ya Lilybaeum civarındaki bölgeye yelken açtı. Orda Egesta ve Selinus sakinlerini birbirleriyle savaşır buldular...”

_____ ; xiii, 42.

“Askerler, Alkibiades’in tekliflerini kalpten karşıladıkları ve onlara dair mesajları Atinalılar’a gönderdikleri için Alkibiades’e karşı suçlamaları reddetmek ve yönetimde ona bir paylaşım vermektan yana oldular; cesaretinin etkisi ve Grekler arasında (tahmin ettikleri) sahip olduğu şöhret ve onlara bağlılığının davlarına hiç ağırlık eklemeyeceği gibi sebeplerdi bu tercihinin doğuran. Üstelik bu esnada yönetimde liderliğe sahip olmuş ve basiretli bir şöhrete sahip Theramenes, bu insanlara Alkibiades’i geri çağırmanı önerdi. Bu davranışın sözü Samos’a

aktarıldığında onüç gemiye dokuz tane daha eklemiş, ki bunlara zaten sahipti. Bu gemilerle Hallikarnassos'a geçmiş ve bu şehirden tehditle para toplamıştı. Bundan sonra Meropis'i yağmalamış ve birçok ganimetle Samos'a geri dönmüştü. Ve çok büyük bir miktarda ganimet biriktirdiği için ganimetleri Samos'taki askerleri arasında bölüştürmüştü. Aynı zaman zarfında bir garnizonu elinde bulunduran Antadria'lılar, yardımlarıyla garnizonu kovdukları askerleri Lakedaemonialılara gönderdiler. Ve bundan dolayı ülkelerini içinde yaşayabilecekleri özgür bir ülke yaptılar, Lakedaemoni'lalılar açısından Pharnabazus'u üç yüz gemiyi geri göndermekle hatalı bulmakla yardımlarını Antandrus yerleşimcilerine ulaşmasını sağladı. Tarihçilerden Thukydides, bazı tarihçilere onu dokuz taneye ayırmasına rağmen sekiz kitapta yirmi iki yıllık bir dönemi içeren onun tarihini tamamlar; ve Ksenophon ve Theopompus, Thukydides'in bıraktığı yerden başlarlar. Ksenophon kırk yıllık bir dönemi kapsadı ve Theopompus, on yedi yıllık bir süreyle Grek tarihinin gerçeklerini ortaya koar ve on iki kitap içinde Knidos deniz savaşıyla açıklamasına bir son getiri. Bu tür bir olay Yunanistan ve Asia'daki devlet ilişkilerinde bulunmaktadır. Romalılar, Aequi ile yapılan savaşta salalandılar ve güçlü bir orduyla onların topraklarını işgal ettiler; ve kuşatmaya aldıkları Bolae adındaki şehri muhasara altına aldılar..."

CUINTUS HORATIUS FLACCUS, *Odes (Carmina)*, i, 30.

Venüs'e Dua

“Ey Venüs, Knidos ve Paphos'un kraliçesi terkeder
seni sevgili Kıbrıs ve gidersin seni bol tutsüyüze davet
eden Glycera tapınağına!...”

M.Ö. I. Y.Y. - M.S. I. Y.Y.

STRABON; *Geographika*, xiv. 1.15.

bkz: böl.

“Samosluların adası etrafında gezi altıyüz stadiyadır. En eski zamanlarda Kariyalılar oturmazken Parthenia adını taşırdı, sonra Anthemos, daha sonra Melampicillos en sonra da yerli bir kahramanın isminden dolayı ya da birisinin İthaka ve Kephallenia'dan gelerek adayı kolonize etmesiyle Samos adını almıştır. Halen Samos'da, aşağı yukarı İkaria'daki Drepanon karşısına düşen Ampelos isminde bir burun vardır. Bundan başka, adanın tümünü kaplayan dağ da aynı isimle anılır. Civarındaki bütün adalarda ve ada olmayan komşu ülkelerin çoğunda, örneğin, Khios, Lesbos ve Kos adalarında en iyi şaraplar elde edilmesine rağmen Samos adasına iyi şarap çıkmaz. Gerçekten de Ephesos'luların ve Metropolislilerin şarapları iyidir. Mesogis dağı, Tmolos dağı ve Katakekaumene ülkesi, Knidos ve Smyrna ve diğer daha az önemli yerler, hem

zevk vermek, hem de tıbbî amaç için kullanılan çok iyi cins şarap elde ederler. Samos şarap bakımından talihli sayılmaz, fakat diğer bakımlardan mutlu bir ülkedir. Bu husus, savaşta bir çekişme hedefi olmasından ve keza, Menandros'un bir yerde söylediği gibi, onu övmek isteyenlerin "O kuş sütü bile üretir" atasözünü ona uygulamalarından açıkça görülür. Bu, aynı zamanda tiranlıkların burada kurulmasının ve onların Athena'lılara düşmanlığının nedenidir."

_____ ; xiv, 2.15

"Sonra, çifte limanlı Knidos'a gelinir. Bunlardan biri açık, diğeri ise treleri içine alabilen, yirmi gemilik bir donanma merkezi olan ve de ondan uzakta, yaklaşık olarak çevresi yedi stadia olan ve bir tiyatroyu andırır şekilde, görkemle yükselen ve karaya mendireklerle bağlantılı olan bir ada uzanır ve bir bakıma bu, Knidos'u bir çifte kent yapar. Halkının büyük bir kısmı, her iki limanı da gözden saklayan adada yaşar. Onun karşısında açık denizde Nisyros vardır. Tanınmış Knidoslular şunlardır: önce Platon'un dostlarından olan matematikçi Endoksos, sonra bir tarihçi ve peripatiklerden olan Agatarkhides ve benim zamanımda, onu çok büyük etkisi altına almış olan tanrılaştırılmış Caesar'ın dostu Theopompos ve onun oğul Artemidoros, Artakserkses'e hekim olarak hizmet etmiş, Assyrika ve Persika adlı eserleri yazmış olan Ktesias da oradadır. Knidos'dan sonra denizden içerde yerleşmiş küçük kasabalar olan Keramos ve Bargasa'ya gelinir."

“...Orada ilk olarak başroldeki adamları bir konferansa çağırtdı ve Roma koruması altına girmeleri için onları ikna etmeye çalıştı. Sonra onun önerisini küçümsediler, büyüklüklerine, kalelerine ve şehir sitesine güvendiler. O zaman o da hücum etti ve silah kuvvetiyle ele geçirdi. Asker çağındaki bütün erkekleri öldürdü. Askerlere ganimet verdi. Kaleleri parçaları ve şehri yaktı. Benzeri bir kadar korkusuyla, güçlü ve iyi takviye edilmiş bir kasaba olan Cadrio, direnç olmaksızın Romalılara teslim edildi. Bir garnizon ordan ayrılırken, Knidos’u hücumla aldı. Knidos. adı, kasabadan daha iyi bilinir. Sebebi de Asya’daki diğer Knidos’tur. Yüzbaşı doyurucu miktarda ganimetle konsüle geri dönüyorken, kral valilerinden biri olan Athenagoras, onları nehri geçiyorken, en gerideki saflara saldırdı ve arka saflarda bir karmaşaya sebep oldu. Yüzbaşı bağırışları ve gürültü patırtıyı duyunca aceleyle geri döndü. Süvarilerle yüzyüze geldi ve eşyaları merkeze koyarak bir savaş hattı oluşturdu. Bunun üzerine Kral’ın askerleri Romalıların saldırılarına dayanamadı. Birçoğu öldürüldü ve esir alındı. Yüzbaşı ordusuyla birlikte konsüle geri döndü ve filoya geri gönderildi.”

_____ ; xxxvii, 22.2

“...Rhodoslular Marcus Aemilius’un cenaze töreni bittiğinde onüç gemileri ve bir Koan quingueremes’i ve

Knidos'tan diğ erleriyle birlikte Rhodos'a yola çıktılar. Bunun nedeni Suriye'den geleceğ i rapor edilen bir donanmaya karşı tetikte olmak. İki önce Eudamus donanmasıyla birlikte Samos'tan ayrıldı. Rhodos'tan onüç gemi Pamphilidas yönetiminde, Suriye donanmasına karşı gönderildi. Dört gemi Karia'yı koruyordu. Ablukaya alınan Daedala'yı ve Kralın süvarileri tarafından kuşatılan Peraea'nın birkaç kalesini kurtardılar. Karar verildi ki; Eudamus hemen ayrılmalıydı. Sahip olduğ u donanmaya ek olarak altı gemi verildi. Mümkün olduğ u kadar aceleyle yola çıktı. Megiste denen limana giden gemilere yetişti. Bir sütun halinde Phaselis'e ilerlerken..."

_____ ; xxxvii, 2.16.

bkz; böl.III.E.,s.93.

M.S. I. Y.Y.

GAIUS PLINIUS SECUNDUS; *Naturalis Historia*; v, 29.

bkz; böl.II.A.,s.45.

_____ ; xxxvi

bkz; böl.II.A.,s.47.

M.S. II. Y.Y

PLUTARKHOS; **Bioi Paralleloi**, (Agesilaus), xvii, 3.

“...Agesilaus Thermopylae’ye doğru yürüyüşe geçti ve oradan Phokis’e geçti. Sparta’ya dostça bir giriş yapıp oradan Boeotia’ya geçti. Khaeroneia yakınlarında kamp kurdu. Burada bir güneş tutulması oldu ve aynı zamanda yeni haberler geldi. Peisander’in ölüm haberi geldi. O ki Pharnabazus ve Konan tarafından Knidos deniz savaşında orayı savunan kişiydi...”

_____ ; (Caesar), XLVI, 2.

bkz. böl. II.A.,s.48.

LUKIANOS (SAMOSATA’LI); **(Ikaromenippus)**, v, 5.

“LYCINUS

Kolaylıkla, eğer benim bir veya iki sorumu cevaplamayı reddetmeseydiniz.

POLYSTRATUS

Ancak sormak hakkınız vardı.

LYKINUS

Knidos’da hiç buldunuz mu Polystratus?

POLYSTRATUS

Evet gerçekten buldum.

LYKNUS

O zaman oradaki Aphrodite'yi mutlaka görmüşsünüzdür.

POLYSTRATUS

Evet Zeus'un yanında! Praksiteles'in yararlarının en güzeli.

LYKINUS

Öyleyse yerlilerin bunun hakkında anlattıkları hikayeyi duşmuşsunuzdur. ... Biri tapınağın ardındaki farkedilmeyen bir yerde kalmış heykele aşık olur ve elinden gelen tüm gayretiyle onu bağırma başar. Ancak bu sorun değildir. Söylediğiniz gibi, onu gördüşüğünüz için Atina'da Alkamenes'e ait yapılan Bahçelerdeki Aphrodite'yi görüp görmediğinizi söyleyin bana?..."

_____ ; v, 7

LYKINUS

"Elbisesiz vücut onun ihtiyaçlarını karşılayamayacağı için Knidos Aphrodite'sinden yalnızca baş kısmını almıştır..."

_____ ; v, 23

"...Eğer, bu Knidos'daki heykele benzettiğim bir çirkin kadın olsaydı, gerçekten bir yalancı ve Kynaethus'dan daha fena bir dalkavuk olarak tanınmalıydım. Ancak güzelilği herkesin bildiği biri olduğu için, bu teşebbüs bir ..."

_____ ; v, 24.

“...Ancak, tahmin etmelisiniz ki. Páidias’ın biçimlendirdii Athena’dır ve Praksiteles’in Knidos’da çok fazla seneler geçmeden yaptığı şey İlahi Aphrodite midir?...”

M.S. II. III. Y.Y.

ATHENAIOS; Deipnosophistai, i.3.

“...Zenginlerimizin geriye kalanları böyle olacaktır. Böyle bir konukseverliği tecrübe etmeyenler için biri niçin bu kadar cimrisiniz? diye sorabilir. Tabi ki yetişkiler için cömert bir ziyafet kurulur ve zıhtenler tamamıyla şarap doludur. Böyle bir ziyafet: Büyük İskender’in cömertliğinde mevcuttu. O. Kezon dahi Knidos deniz savaşında Lakedaimoniahlar bozguna uğrattıktan ve Peiraeus’u bir surla çevirdikten sonra tüm Atinalılar’a verdiği bir ziyafete gerçek bir tane, sözde hatalı olmayan bir katliamı teklif etmişti...”

_____ ; i,28

“...Taht organlar açısından en konforlu bir koltuk olan Theselia tahtıydı. Ancak üstünde uyuduğunuz minderin görkemi, Oenopion’un deniz şehri olan Miletos ve Khios’a aittir. Altından işlenmiş Etrüks kupası, kullanımı ne olursa olsun saraya adanan tamamı bronz

olanlar kadar en iyisidir. Phoenekia'lılar, sözlerin muhafızları olan mektupları icat etti. Thebes, araba yerleri ile deniz muhafızları olan Kariyalılar ile ilk kez katılmaktaydı; ve o. ev işlerinde yararlı olan en soylu çanak çömlek fırını ve kilin çocuğu ve çanağır çarkını icat ettiği Marathon'da görkemli zafer ganimetini kaldırdı. Ve aslında Attik çanak-çömlekçiliği yüksek itibar görüyordu. Fakat Euibulos, Knidos çömleği, Sicilia güveçleri Megaria fiçilerinden söz eder..."

_____ ; i, 32.

bkz: böl.III.E.,s.106.

_____ ; ii, 6.6.

"...Knidos körfezi veya biberinin bir tohumu olan kadını al birlikte sarı kokulu sakız ile döv ve patıkaya dağıt..."

_____ ; ii, 67.

"...Sirke: Bu, Attik yazarlara "nefis" diye adlandırılan bir tat vericidir. Filozof Khrysippus en iyi sirkenin Mısır ve Knidos sirkesinin olduğunu söyler..."

_____ ; ii, 246

"...Knidos'lu Agatharkhides "European History" kitabının yirmiikinci kitabında Pankreas dövüşçüsü Anthemokritus, Argos zalimi Aristomakhos'un bir sığıntısı haline geldi..."

18. Labranda

M.Ö. V. Y.Y

HERODOTOS; *Historiai*; v, 119.

“Persler geldiler ve ırmağı geçtiler. Karialılar kavgaya Marsyas kıyılarında tutuştular. Yiğitçe dövüştüler ve uzun süre dayandılar, ama sonunda, sayı çokluğu karşısında ezildiler. Persler savaş alanında, yaklaşık olarak iki bin kişi bıraktılar, Karialılar on bin. Sağ kalanlar Labraunda’da, çınar ağaçlarıyla kaplı büyük kutsal ormanın ortasındaki Ordular Tanrısı Zeus tapınağında toplandılar. (Bizim bildiğimiz yalnız Karialılar tanır Ordular Tanrısı Zeus’ü). Burada toplanıp kurtuluş yolu aramaya çalışıyorlardı: Perslere teslim olmak mı, yoksa Asya’yı büstübün bırkıp gitmek mi daha iyiydi?)

M.Ö. I. Y.Y. - M.S. I. Y.Y.

STRABON, *Geographika*, xiv, ii. 23

bkz; böl.III.E.,s.151.

19. Mylasa

M.Ö. V. Y.Y.

HERODOTOS; *Historiai*, i.171

bkz; böl.II.A.,s.25.

_____ ; v, 121

bkz; böl.III.E.,s.199.

M.Ö. III. II. Y.Y.

POLYBİOS; *Historiai*, xxx, 45.5.

“Apameia’daki on legat ve prokonsül Manlius bütün işsizleri dinledikten sonra maaş bağladılar. Toprak, para ve diğer mallarda anlaşmazlık olduğu zaman, her iki kesim de ayrılıkları tespit edip üzerinde anlaştilar. Genel olarak tanzimi şu şekilde yaptılar: eskiden Antiokhos’a vergi olarak ödenen fakat şimdi Roma’ya sadık kalan bütün özerk kasabalar vergiden muaf olacaktı. Attalos’a yardım olarak ödenenlerin hepsi Eumenes’ vergi olarak ödenecekti. Roma ittifakını terk edenler ve savaşt Antiokhos’a katılanlar, Anhtiokhos’a ödeyecekleri vergileri, Eumenes’e ödeyeceklerdi. Notium’da oturan Kolophon’lular ve Kymae ve Mylasa

halklarını vergiden muaf tuttular. Buna ek olarak dokunulmazlıkları olacaktı. Klazomenai'ye Drymussa denilen adayı verdiler. Milesia'lılar kutsal bölgeyi tekrar verdiler...”

_____ ; xvi, 24

bkz; böl.III.E.,s.79.

_____ ; xxx, 5.10.

bkz; böl.III.E.,s.121.

M.Ö. I. Y.Y. - M.S. I. Y.Y.

STRABON; *Geographika*, xiv, 2.23

“Fakat Mylasa’ya gelince : o son derece verimli bir ovadır; ve ovanın yukarısında kule gibi bir tepe ve en iyi beyaz mermer ocağı buluan bir dağ yükselir. Şimdi bu ocak büyük yarar sağlamaktadır, çünkü burası yapılar ve özellikle tapınakların yapımı ve diğer genel yapıtlar için bol miktarda ve kolay çıkartılabilen bir taş kaynağıdır. Bu nedenle kent diğerlerinden fazla olarak her şekilde portiklerle ve tapınaklarla süslenmiştir. Fakat, kimin bu kadar akılsızca, böyle bir kayalığın hakim olduğu, dik bir yokuşun eteğinde kenti kurduğuna pekalâ şaşılabilir. Bu nedenle, komutanlardan birisinin bu duruma şaşarak şöyle dediği söylenir: “Şayet bu kenti kuran adam

korkmadıysa, hiç de mi utanmadı?”. Mylasa’lıların iki Zeus tapınağı vardır, Zeus Osogo ve Zeus Labrendenos. Birincisi kentin içindedir, Labranda ise kentten uzakta Alabanda üzerinde Mylasa’ya ulaşan geçidin yanında, dağ üzerinde yerleşmiş bir köydür. Labranda’da eski bir şapel ve Zeus Stratios’un bir heykeli vardır. Bütün çevre halkı ve Mylasalılar tarafından kutsanır. Üzerinde, onların kutsal tören alayının yürüdüğü ve kutsal olarak tanınan ve şapelden Mylasa’ya kadar altmış stadia tutarında olan taş döşemeli bir yol vardır. Rahiplik görevi, yaşam boyunca kentin en seçkinleri tarafından yapılırdı. Şimdi bu tapınaklar özellikle kente aittir; fakat Karia Zeus’una ait olan bir üçüncü tapınak vardır ki bütün Karialıların genel mülkiyetindedir ve kardeş olarak aynı zamanda bunda Lydialıların ve Mysialıların da payı vardır. Mylasa’nın eski zamanda sadece bir köy olduğu söylenir. Orası Hekatomnos hanedanından gelen Karialıların anavatanı ve ikâmetgâhı idi. Kent Physkos da denize en yakındır ve burası onların limanıdır.”

_____ ; xiv, 2. 21

bkz; böl.III.E.,s.110.

_____ ; xiv, 2.22

bkz; böl.III.E.,s.111.

_____ ; xiv,2.26.

bkz; böl.III.E.,s.80.

_____ ; xiv. 2.24

“Benim zamanımda Mylasa’da iki ünlü kişi vardı. Euthydemos ve Hybreas. Her ikisi de bir zamanlar kentin konuşmacısı ve lideri idi. Şimdi Euthydemos, atalarından büyük servete ve yüce bir üne kavuşarak ve bunlara kendi zekâsını da katarak sadece anavtanından değil, fakat Asia’da dahi en ileri onura lâyık olarak düşünülür. Hybreas’a gelince: O hem okulunda tarih anlatırdı, hem dehemşerilerinin doğruladıkları gibi babası ona bir katır sürücüsü ve odun taşıyan bir katır bırakmıştı ve o, bunlar tarafından desteklenerek kısa bir süre için Antiokheia’lı Diotrephes’in öğrencisi oldu ve sonra geri geldi ve *“kendisi agora dinî törenleri ve ayinleri rahipliğine verdi.”* Bu dini tören ve ayinlerde “çevresini tahrik edince” ve az da para kazandığından kendini devlet işlerine vermeye ve forum konuşmacılarını yakından izlemeye başladı. Çabucak iktidarda ilerledi ve Eutydemos’un sağlığında, fakat özellikle onun ölümünden sonra kentin hakimi olunca büyük hayranlık kazandı. Eutydemos, yaşadığı sürece kente kuvvetli bir şekilde hakim ve o derecede de yararlı oldu. Şöyle ki: Onunla ilgili gaddarca bazı şeyler olmuş ise bile, bunlar kent için iyi şekilde sonuçlandığından affedilmiştir. Hybreas’ın, yaptığı bir konuşmanın sonuna doğru söylediklerini halk alkışladı,

“Euthydemos, sen kent için seninle de sensiz de yaşayamışacağımız gerekli bir belasin”. Hybreas çok hızla yükseldi, hem iyi bir vatandaş hem de iyi bir konuşmacı olarak ün yaptı fakat Labienus’a karşı politik muhalefetine yalnız kaldı. Şöyle ki: Karşıtları silahsız ve barış yanlısı oldukları için. bir ordu ve müttefik bir Part kuvvetleriyle kendilerine karşı gelen Labienus’a teslim oldular. Fakat her ikisi de hatip olan Laodikeialı Zenon ve Hybreas teslim olmayı reddettiler ve kentlilerin ayaklanmasına neden oldular. Partlar o sırada Asia’ya sahiptiler. Bazı beyanlarıyla Hybreas, çılgınlıklarıyla dolu asabi yaradılıştaki bir genç olan Labienus’u tahrik etti. Labienus kendisi Part imparatoru ilan edince, Hybreas “bundan böyle ben de kendimi Karia imparatoru ilan ediyorum” dedi. Bu yüzden Labienus, zaten düzenli bir şekilde bulunan Asia’daki Romalı askerlerden kurulu lejyonlarla kente karşı harekete geçti. Labienus, Hybreas’ı yakalamadı. çünkü Hybreas Rhodos’a kaçmıştı. Bunun üzerine Labienus, utanç verici bir şekilde onun evine saldırarak kıymetli eşyalarını yağma etti ve kenti yakıp yıktı. Fakat her ne kadar Hybreas Asia’yı terk etmişse de sonradan geri geldi ve hem kendisini hem de kentin itibarını iade etti. Mylasa için işte bu kadar.”

M.S. I. II. Y.Y.

FLAVIUS ARRIANOS; Aleksandrou Anabasis, i, 20.

bkz: böl.III.E..s.100.

_____; i, 21.

bkz: böl.III.E.,s.101.

20. Myndos

M.Ö. II. Y.Y.

POLYBIOS; *Hisroriai*, xvi, 15.

“Şu an için söyleyeceğim şey durumu açık kılacak. Yukarıdaki yazarlar, Lade savaşındaki ayrımcı hareketlerin sonuçları arasında takip eden olayları karıştırırlar. Rhodoslu quinqueres beraberindekilerle düşmanın ellerine düşer ve savaş sonrası bir gemi baş direğini aşağı indirip kaldırarak yalpalarken yakında onu takip edenlerin ve amiral yönetiminde yeniden denize açılan gemilerin bir çoğundan bu şekilde yapmaya zorlanan yalnızca bir kaç gemiyle kalmıştı şimdi. Rüzgarı arkasına alan donanma Myndos kıyısına ulaşmış ve orda demirlemişti. Sonraki gün tekrar denize açıldı ve Kos’a geçildi. Bu sırada quinqueres’i yedeğe alan ve Lade’ye demir atan düşman geceyi yakındaki kamplarında geçirdi. Ne olduğu konusunda büyük bir alarm içindeki Milesia’lıların, çok parlar hücumuyla Philip’e ait krallıktan yana değil de Heraklites’ten yana oy kullandıklarını ayrıca söylerler. Apaçık yenilginin belirtileri olan bu gibi şeyleri bize anlattıktan sonra yine de onlar, Rodosluların hem özel ve hem de genel taahhütlerde muzaffer olduklarını açıklarlar ve hâlâ Rhodos’taki Prytanium’da korunan Rhodos senatosuna

ve Prytaneiler'e amiral tarafından tam zamanında gönderilen haberdeki gerçeğe rağmen bu, Anisthenes ve Zeno'nun beyanlarını doğrulamaz. Yalnızca benimkisi doğrudur."

_____ ; xvi, 12.9.

bkz; böl.III.E.,s.109.

M.Ö. I. Y.Y. - M.S. I. Y.Y.

STRABON; *Geographika*, xiv, 2.18

"Bundan sonra Myndoslulara ait Termerion burnuna gelinir. Onun karşısında karadan kırk stadia uzaklıkta. Kos'un bir burnu olan Skandarion uzanır ve Kos burnunun yukarısında Termeron denen bir yer vardır."

_____ ; xiv. 2.20

"Kıtanın kıyısında Myndos topraklarında bir burun olan Astypalaia ve Zephirion uzanır. Ondan sonra bir liman olan Myndos'a ve Myndos'dan sonrada bir kent olan Bargylia'ya gelinir. İkisi arasında bir liman olan Karyanda ve keza aynı adı taşıyan, Karyandalıların yaşadığı bir ada vardır. Eski tarihçi Skylaks burada doğmuştu. Bargylia'nın yanında Artemis Kindyas tapınağı vardır. Onun dolaylarına yağmurun kendini hissettirmeden yağdığına inanılırdı. Burada vaktiyle Kindye adına bir yer bulunuyordu. Bargylia'dan.

dikkati çeken bir kişi vardı. Bu, Lakon diye anılan
Demetrios'un hocası olan Epikuros'cu Protarkhos'dur.”

_____; xiii, 59

TITUS LIVIUS; *Ab Urbe Condita*, xxxiii, 20.12.

bkz; böl.III.E.,s.127.

_____; xxxvii,16

bkz; böl.II.E.,s.94.

M.S. I. II. Y.Y.

FLAVIUS ARRIANOS; *Aleksandrou Anabasis*, i, 20

bkz; böl.III.E.,s.99.

M.S. II. III. Y.Y.

ATHENAIOS; *Deipnasophistai*, 1, 32.

bkz; böl.III.E.,s.146.

21. Nysa

M.Ö.I.Y.Y.-M.S.I.Y.Y.

STRABON; *Geographika*, xiv, 1.42.

“Magnesia’den sonra yol Tralleis’e ulaşır. Mesogis dağı solda ve yolun sağında, Lydialılar, Kariyalılar, İonia’lılar, Miletoslular, Mysialılar ve de Magnesia’nın Aiolis’lileri tarafından işgal edilen Maindros nehrinin ovası bulunur. Aynı tür topoğrafya Nysa ve Antiokheia’ya kadar devam eder...”

_____ ; xiv, 1.44.

“Tralleis’le Nysa arasında, Akharaka kentinden çok uzak olmayan, Nysalılara ait bir köy vardır. Burada çok kıymetli kutsal bir bölgeyle birlikte Plutonion ve Pluton ile Kore’nin şapelleri bulunur. Keza kutsal bölgenin daha yukarısında uzanan, doğa bakımından olağanüstü olan, Kharonion denen bir mağara vardır. Burası için şöyle denir: Hastalar ve buradaki tanrılar tarafından tedavisi emredilenler oraya başvurur ve köyde deneyimli rahipler arasında yaşar. Rahipler, mağarada hastaların uydukları sırada gördükleri rüyalara göre tedavi şekilleri saptarlar. Bu rahipler aynı zamanda tanrılardan şifa niyaz eden kudretli kimselerdir. Onlar sık sık hastayı mağaraya götürerek, huyvanların inlerinde yaptıkları gibi, bir kaç gün yiyecek vermeden yalnız

başlarına sukûnette bırakırlar. Bazı zamanlar hasta kendi rüyalarını da dikkate alır, fakat genellikle hastaları ayinlere sokan ve onlara öğüt veren rahiplerdi. Onlardan başka herkese bu yer yasak ve öldürücüdür.

_____ ; xiv, 1.45

“Nysa’dan otuz stadia uzaklıkta, Tmolos tepesini ve Mesogis denen dağı geçtikten sonra, Mesogis’in güney bölgesine doğru, Leimon denen bir yer vardır. Oraya Nysa’lılar ve hemen bütün halk bayramlarını kutlamaya giderler. Leimon’dan uzak olmayan ve aynı tanrılara kutsal kılınan arazide toprağın içine doğru bir giriş vardır ki bunun aşağıya, Akharaka’ya doğru uzandığı söylenir, ozan “Asia çayırılığında” dediği zaman bu çayırılığı anlatmak ister; ve civarında Kaystros nehrinin aktığı, Asius’un ve Kaystros’un hereon’unu gösterirler.”

_____ ; xiv, 1.43

“Nysa, Mesogis dağının yanındadır, büyük bir kısmıyla dağın meyilerine yayılmıştır ve bir çifte kenttir. Sel akıntısından meydana gelmiş bir boğazla ikiye ayrılmıştır ve bir yerdeki köprü iki kenti birleştirir. Kentin bir tarafında, sel sularını akması için yer altından gizli bir kanalı olan, bir amfityatro ile süslenmiştir. Tiyatronun yanında iki tepe vardır. Birinin eteğinde geçler gymnasium’u, diğerininkinde ise pazar

yeri ve daha büyükler için bir gymnasium bulunur. Ova, Tralleis’de olduğu gibi güneye doğru uzanır.”

_____ ; xiv. 1.46

“Öyküye göre, Lakedaimon’dan gelmiş Athymbros, Athymbrados ve Hydrelos adlı üç kardeş kendi isimlerine göre adlandırılan üç kent kurmuşlardır, fakat bu kentler sonradan, yetersiz şekilde iskân edildiklerinden Nysa, bunlarda oturanlar tarafından kurulmuştur; fakat halen Athymbros Nysalılar tarafından gerçek kurucuları olarak kabul edilir.”

_____ ; xiv. 1.47

bkz; böl.III.E.,s.14.

_____ ; xiv. 1.48

“Nysa’da doğmuş olan ünlü kişiler şunlardır: Panaitos’un en iyi öğrencilerinden olan stoik filozof Apollonios. Aristarkhos’un öğrencisi olan Menekrates ve onun oğlu Aristodemos. Ben gençken ve Aristodemos’un yaşlılık çağında, onun bütün derslerine Nysa’da devam etmişim. Aristodemos’un kardeşi Sostratos ve diğer bir Aristodemos ve Büyük Pompeius’u yetiştirmiş olan yeğeni, önemli gramerciler olduklarını kanıtlamışlardır. Fakat benim hocam da retorik okuturdu ve hem Rhodos’da ve hem de doğrudğu memlekete iki okulu vardı. Sabahları retorik öğleden sonraları da gramer öğretirdi. Roma’da Büyük

Pompeius'un çocukları için görevliyken, sadece gramer öğretmekle yetinmişti.”

M.S. I. Y.Y.

GAIUS PLINIUS SECUNDUS; *Naturalis Historia*, v,29.

bkz;böl.II.A.,s.46.

M.S. II - III. Y.Y.

ATHENAIOS; *Deipnosophistai*, ii. 43.

“...Ancak Asia’da Tralleis yakınındaki sular ile Nysa şehri yakınındakiler gibi Kharokometes nehri o kadar yağlıdır ki bunların içinde banyo yapan kişiler yağa ihtiyaç duymaz...”

22. Orthosia

M.Ö. I. Y.Y. - M.S. I. Y.Y.

STRABON; **Geographika**, xiv, 1.47

“Nysa yakınında, Maiandros nehrinin öte kıyısında. önemli yerleşmeler vardı, Koskinia ve Orthosia’yı kast ediyorum. Nehrin bu kıyısında Briula, Mastaura ve Akharaka ve kentin yukarı kısmında dağda, Aromeus denen en iyi Mesogetes şarabının elde edildiği, Aroma vardır.

23. Pedasa

M.Ö. V. Y.Y.

HERODOTOS; *Historia*, i. 175.

“Pedasesliler Halikarnassos’un ötesinde, kıyısında içerde oturuyorlardı; kendilerinin ya da komşularını başına can sıkıcı bir şeyler geleceği zaman, oradaki Athena rahibinin sakalı birer kocaman olurmuş. Bu olağanüstü olay, üç kez olmuş. Karia’da oturan halklardan bir tek onlar Harpagos’a karşı bir süre direnmişlerdir: Lide dağı denilen dağlık bölgede tahkimat yapmışlar, çok güçlük çıkarmışlardır.”

_____ ; i, 176.

“Zamanla Pedasesliler de düştüler. Lykialılara gelince, Harpagos ordusu Ksanthos ovasına indiği zaman, onlar da karşı koydular, bitmez tükenmez kuvvetlere karşı, az sayı ile dövüştüler; yiğitlikte nam aldılar, ama yenildiler, kentlerine geri atıldılar, kadınlar, çocukları, hazineleri ve köleleri kaleye doldurdular ve alttan, yandan ateşe veriler, öyle ki, yangın kaleyi yerle bir etti. Bundan sonra birbirlerine korkunç yeminlerle bağlanarak düşmana saldırdılar ve Ksanthos’ta oturanların tümü de savaşarak ölmüş oldular. Bugün bütün Lykia’da kendilerini Ksanthos’lu diye tanıtanların, seksen ev dışında, hepsi de yabancısıdır; bu

seksen aile, o zamanlar ülkenin dışında bulunuyordu; bundan ötürü hayatta kalmışlardır. İşte Harpagos, Ksanthos'u böyle aldı ve Kaunos'u da aşağı yukarı aynı şekilde ele geçirdi; zira, Kaunoslular da noktası noktasına Lykialıların yaptığını yapmışlardır.”

M.Ö. I. - M.S. I. Y.Y.

STRABON; *Geographika*, xiii, 59.

“Onlar tarafından terk edilmiş olan Pedasos kenti artık yok olmuştur. Fakat Halikarnassoslulara ait toprakların iç kısmında, kendileri tarafından Pedasa olarak adlandırılan bir kent vardır; ve şimdiki arazi Pedasis olarak adlandırılır. Bu topraklardaki sekiz kentin Lelegler tarafından iskan edildiği, bunların kısa bir zamanda çoğalarak, Karia'da Myndos ve Bargylia'ya kadar bütün toprakları ele geçirmekle yetinmeyip, Pisidia'nın da büyük bir parçasını kendilerine kattıkları söylenir. Fakat sonradan Kariyalılarla birlikte dışarıya sefere gittiklerinde tüm Yunanistan'a dağıldılar ve bütün soy yok oldu. Kallisthenes'in söylediğine göre, Mausolos sekiz kentten altısını bir kent olarak Halikarnassos'la birleştirdi, fakat Syangela ve Myndos'u olduğu gibi bıraktı. Bunlar, Herodotos'un, kendilerinin ve komşularının başına bir talihsizlik gelince, Athena rahibesinin sakalının çıkacağını söylediği Pedasislilerdir ve bu onların başına üç kez

geldi veşimdi dahi Stratonikeia topraklarında Pedason olarak adlandırılan küçük bir kasaba vardır. Ve baştan başa Karia'nın tümünde ve Miletos'da Leeglere ait mezarlar, kaleler ve iskân yerleri görülür.

_____ ; xiv. 2 22.

bkz; böl.III.E.s.110.

TITUS LIVIUS; Ab Urbe Condita, XXXIII, 30

bkz; böl.III.E.,112.

_____ ; xxxiii, 44.

bkz;böl.

M.Ö. III. II. Y.Y.

POLYBIOS; Historiai, xvi, 2.9

bkz;

_____ ; xviii, 44.

bkz;böl.III.E.,s.110.

24. Physkos

M.Ö. I. - M.S. I. Y.Y.

STRABON; *Geographika*, xiv. 2.29

bkz; böl.II.A.,s.42.

25. Rhodos Peraiası

M.Ö. III. - II. Y.Y.

POLYBIOS, *Historiai*, xxvii, 7.

Kephallenia'ya demirlediği sırada Gaius Lukretius, Rhodoslulara ikmal gemilerini istediğini yazdığı mektubu cimnastik eğitmeni emin bir Sokrates'e emanet ederek gönderdi. Mektubun Rhodos'u varması üzerine Stratokles'in yılın ikinci yarısı için Prytanis olduğu sırada ve gösterilen kararlılık üzerine Agathagetus, Rhodophon ve Astymedes ile birçoğunu gemilerini göndermesi yanlıydılar ve hiç tereddütsüz savaşın en başından itibaren hemen yer alma yanlıydılar. Buna karşın taraf olma konusunda Roma'ya karşı zaferi hoşnutsuz olan Deinon ile Polyaratus çoğunluğun kararını sarsmak için deneme yapmaya başladı. İlk yer açısından Rhodos'ta Pharnakes ile savaştan bu yana Eumenes hakkında kesin bir şüphe ve ona karşı bir düşmanlık vardı. Eumenes donanmasını Euxine gitmesi üzere, kapkacak girişini önlemek için Hellespontos'ta konumlandığı zaman Rhodoslular kralın projesini kontrol etmişler ve onu engellemişlerdir; ve kıs bir süre önce bu küskünlük, belirli kaleleri ve Rhodos Peraea'sı sınırlarında yer alan soyulan bir toprak ile Eumenes'in komutanlarının sürekli zarra maruz kalması sebebiyle

ortaya çıkan bir anlaşmazlık yüzünden Lykia sorunuyla tekrar ortaya çıkmıştı. Tüm bunlar Rhodoslular, Kral'a karşı olan her şeye kulak kabartmaya hazır hale getirmişti..."

_____; xxx, 24.

"Peraea halkı, gerçeğe inanmak güç olsa da, bakılarından beklenemedik bir anda kurtulmuş köleler gibiydiler, ki onlar, normalde atacakları adımlardan daha fazlasını atmışlardı ve kendilerinin biraz garip bir şekilde davranmalarının ve diğer insanlardan farklı olmalarının dışında, bu karşılaştıkları insanların, onların özgür olduklarını bilemeyecekleri ve göremeyeceklerini düşündüler..."

M.Ö. I - M.S. I Y.Y.

STRABON; *Geographika*, xiii, 4. 17.

"Kıbrıslıların, Lydialıların soyundan oldukları söylenir. Bunlar Kabalis'i ve çevresindeki Pisidia'lıları ele geçirdiler ve oraya yerleştikten sonra kenti, çok iyi tahkim edilmiş ve çevresi yaklaşık yüz stadia olan başka bir yere taşıdılar. Bu kent iyi yasaları sayesinde kuvvetlendi ve köyleri Pisidia ve komşusu Milyas'dan Lykia ve Rhodosluların Peraia'sına kadar yayıldı. Kentin civarında üç kent daha kuruldu. Bunlar Bubon, Balbura ve Oenoanda'dır. Bunların oluşturduğu

konfederasyona Tetrapolis adı verildi. Bunlardan her birini oy, fakat Kibyra'nın iki oy hakkı vardı, çünkü Kibyra otuz bin piyade ve iki bin at çıkarabiliyordu. Burası daima tiranlar tarafından idare edildi, fakat gene de insanflı bir yönetim uygulandı. Ancak tiranlık Moagetes zamanında sona erdi. Murena, tiranlığı yıktı ve Balbura ile Bubon'u Lykia topraklarına kattı. Fakat bugün Kibyra'nın kaza yetkisi Asia'dakilerin en geniş sayılmaktadır. Kibyralılar Pisidia, Solym, Yunan ve Lydia dilleri olmak üzere dört dil kullanırlardı, fakat Lydia'da Lydialıların diline ait en ufak bir ip ucu yoktur. Kibyralıların başka bir özelliği de, demir işçiliği ve kakmacılığındaki ustalıklarıdır. Termessos'un dar geçitlerinden başlayarak Taurosların içinden İsinda'ya geçit veren boğazdan, Sagalassos ve Apameialıların topraklarına kadar uzanan ülkeye Milyas denir."

_____ ; xiv, 2.1.

"Şimdi Maiandros'un öte kıyısına geliyoruz. Geriye kalan anlatılacak kısımlar tümüyle Karialılara aittir. Lydialılar ve Karialılar artık bir arada yaşamadıklarından, Miletoslular ve Mysialılar tarafından deniz kıyısında işgal edilmiş olan bir bölümün dışında kalan bütün ülkeyi Karialılar ele geçirmiştir. Şimdi, kıyının başlangıcı Rhodosluların kıyıdağı Peraia'sı ve bitimi de Miletosluların Podeidon'udur. İç kısımlarda Tauros'un etekleri Maiandros nehrine kadar uzanır. Pamphylia Lykia sınırının başlangıcı olan Khelidoniai denen adaların üst

kısımında bulunan dağların Tauros'un başlangıcını oluşturduğunu ve bu nedenle Tauros'un buradan yükseldiği söylenir. Fakat gerçek şudur ki Lykia'nın tümü, dış kısımlara doğru ve güney yanında, ta Rhodosluların Peraia'sından başlayan ve Kibyra'luların ülkesinden geçen Tauros'un bir dağ dizisiyle ayrılmıştır. Buradan itibaren dağ sırası devam eder, fakat çok daha alçaktır ve artık Tauros'un bir kısmı olarak kabul edilmez. Çünkü bunlar yükseliş ve alçalışlarıyla, bölücü bir duvar durumu göstermeksizin, eşit olarak bütün ülkeye enine, boyuna yayılmıştır. Körfezin girinti ve çıkıntılarını izleyerek, kıyı boyunca yapılan gezinin tümü dört bin dokuz yüz ve sadece Rhodosluların Peraia'sının etrafını dolaşmak bin beş yüz stadiadır.”

_____ ; xiv. 2.2.

“Rhodosluların Peraia'sı, Rhodosluların toprakları olan Daidala'dan başlar ve gene Rhodosluların topraklarında olan Phoiniks dağı denilen yerde son bulur. Peraia'nın açığında, Rhodos'dan yüz yirmi stadia uzakta olan Elaiussa adası uzanır. İkisi arasında batıya doğru Daidala'dan Kilikia Pamphylia ve Lykia'nın kıyı boyunca düz bir çizgi üzerinde gemi ile gidilirse zengin limanları olan Glaukos denilen bir körfeze, sonra bir burun ve tapınak olan Artemision'a daha sonra da Leto'nun kutsal bölgesine gelinir. Bunun yukarısında denizden altmış stadia kadar içerde Kalynda denen kent bulunur; en sonra da Kaunos ve Kaunos yakınında

derinliği nedeniyle ticaret gemlerinin geçişine elverişli olan Kalbis'e gelinir; ve her ikisi arasında Pisilis yer alır.”

_____ ; xiv, iii. 8.

“... Fakat, gerçekte dağlık şerit Rhodosluların Peraia'sından Pisidia'ya yakın kısımlara kadar devam eder ve bu şerit de Tauros olarak adlandırılır...”

TITUS LIVIUS; Ab Urbe Condita, xxxii, 34.7

“...Attalos ve Rhodoslulara haklı olarak hiç bir şey borçlu değilim. Savaşı başlatmak onların işiydi, benim değil. Romalıları onurlandırmak için, Peraea'yı Rhodoslulara ve Attalos'a geri vereceğim, gemileri ve bulunabilen esirleri de...”

_____ ; xxxii, 35.9.

“...Quinctius'un müttefiklere verdiği raporda Philipos'un Romalılar'a tüm Illyria kıyılarını teslim edeceği, asker kaçaklarını ve mahkumları geri gönderceği, Attalos'a ele geçirdiği gemileri vereceği ve Peraea olarak adlandırılan bölgeyi Rhodoslulara verecekti. Fakat Iasos ve Bargyliae'den vazgeçmedi. Aetolialılara Pharsalus ve Larisa'yı verecekti. Fakat Thebes'i değil...”

Aynı zamanda; her şey yolunda gidiyorken Rhodoslular da, ana karadaki Peraea denen o bölgeyi Philipos'tan geri alıyorlardı. Orası daha önce atalarının elindeydi. Pausistratus ile birlikte sekiz yüz Akhalı piyade ve bin sekiz yüz kadar yardımcı, farklı eyaletlerden toplandı ve gönderildi. Bu devletler Gauls, Pisuetae, Nisuetae, Tamiani, Afrika'dan Arei, Asia'dan Laudiceni. Pausistratus, bu birliklerle birlikte Tendeba'yı aldı. Burası, Stratonikeia bölgesinde bir şehirdi, iyi konumlu idi. Thera'daki Kral kuvvetlerinden habersizdi. Orda takviye kuvvetleri bu anda, bu amaç için çağrıldılar. Yani bin Akha'lı piyadeyle birlikte, yüz süvari onlarla buluştu. Theoksenus başlarındaydı. Kralın valisi Dinokrates istihkâmı iyileştirmek amacıyla kampını Tendeba'ya doğru taşıdı. Sonra diğer kaleye Stratonikeia şehrinde. Onlar Astragon derler. Uzak geniş bir bölgeye yayılan garnizon ve Stratonikeia'dan Thesalia'lı yardımcıları geri çağırıldı. Alabanda'ya doğru yürüyüşe başladılar. Düşmanın bulunduğu yere doğru Rhodoslular savaşı reddetmediler. Bu yüzden kampları yakınlardaydı. Savaş yerine geldiler. Dinokrates yerini aldı. Solda beş yüz Makedonyalı vardı. Solda Agrianes. Kalelerdeki garnizonlardan toplanan süvarileri merkeze yerleştirdi. Bunlar daha çok Kariyalılardı. Yanları süvariler ve Kreta'lı (Girit) ve Thrakia'lı yardımcılarıyla sardı. Rhodosluların merkezinde piyadelerden toplanan bir

kuvvet olan Akhalılar vardı. Farklı ırktaki adamlardan meydana getirilen yardımcıları, süvariler ve zayıf piyadeler dış tarafta, yanlarda yer aldılar. O gün aralarından akan küçük çayın her iki tarafında kaldılar...”

_____; xxxiii, 18.13.

“...Sonraki gün iki ordu benzer biçimdeydi. Savaş başladı, bu miktar savaşıdan umulandan daha şiddetliydi. Üç bin piyade ve yüz süvariden daha fazla değillerdi. Sadece sayıları eşit, silahları benzer değildi. Cesaret ve ümitleri de eşitti. Akhalılar ilk nehri geçtiler ve Agrianes’e saldırdılar. Nerdeyse bütün bir hat halinde ve çarçabuk geçtiler çayı. Akımın uzun olacağı şüpheliydi...”

_____; xxxvii 21.4

“...Antiokhos, Roma’lıların Adramyttieom’u savunmaya geldiğini duydu. Şehirden ayrıldı. Her neyse, yalnızdı fakat Mitylene’lilerin kolonsi Peraea’yı saldırıp yakıp yıktıktan sora aldı. İlk saldırıda Cotto, Korkylenus, Aphrodisias ve Prinne düştü. Sonra Thyatira yoluyla Sardeis’e döndü. Seleukos’un deniz kıyısında kalması bir korku kaynağıydı ve diğerlerine yardım ediyordu. Roma’lılarla birlikte Eumenes ve Rhodoslular ilk Mitylene’ye gittiler. Sonra Elaea’ya döndüler. Phokaia yolu, üzerinde Bakkhium diye anılan adaya girdiler. Phokae’lıların şehrini gözden kaçırdılar.

Düşman gibi daha önceden ele geçiremedikleri tapınak ve türbeleri yağmladılar. Ada güzelce süslenmişti. Şehri karşıdan karşıya geçtiler. Görevleri aralarında bölüşerek saldırdılar. Hücüm ederek, kuşatma yapmadan almak mümkün görünüyordu. Fakat Antiokhos'un gönderdiği üç bin silahlı askerden oluşan bir garnizon şehre girdi. Saldırıdan vazgeçildi ve donanma adaya döndü. Kasaba etrafındaki düşman çiftlikleri yıkmaktan başka birşey yapmadılar.”

_____; xxxvii, 22.2.

bkz;böl.III.E.,s.141.

26. Syangela (Theangela)

M.Ö. I. Y.Y. - M.S. I. Y.Y.

STRABON: Geographika, xiii, 59.

bkz; böl.III.E.,s.164.

M.S. II - III. Y.Y.

ATHENAIOS: Deipnosophistai, vi, 271.

“...Theangela’lı Philip “Karialılar ve Lelegler Üzerine” adlı eserinde Lakedaimonia helotlarına dair bir açıklama verdikten sonra Karialıların Lelegleri hem günümüzde hem de geçmişte köle olarak kullandıklarını anlatır...”

M.S. I. Y.Y.

GAIUS PLINIUS SECUNDUS; Naturalis Historia, v, 29

bkz; böl.III.E.,s.45.

27. Stratonikeia

M.Ö. III. - II. Y.Y.

POLYBIOS; *Historiai*, xxx, 21.

“Theaetetus senato önüne çıktı bir ittifak konusu üzerine konuştu; fakat senato kararını erteledi ve seksen yaşını zaten geçmiş olan Theaetetus bu arada eceliyle öldü; Kaunos ve Stratonikeia’daki sürgünler Roma’ya ulaştılar ve Romalıların garnizonlarını bu şehirlerden geri çekmesini söyleyen bir hükme varan setanonun önüne çıkarttılar. Bu cevabı alan Philophron ve Asytmedes; Rhodosluların, garnizonları geri çekme emrine boyun eğmeyi reddetmeleri ve buna bağlı olarak yeni isnat kararlarına yol açılacağı korkusuyla ilkin gemiye atlayıp evlerine döndüler”

_____ ; xxx, 21.5

“Bu anda Theaetetus, senatonun huzuruna çıktı ve bir ittifak konusunda konuştu fakat senato onların kararlarına boyun eğdi ve Theaetetus bu arada öldü, doğal bir ölümdü, seksen yaşının üzerindeydi. Sürgünler, Kaunos ve Stratonikeia’dan Roma’ya vardılar ve senato huzuruna çıktılar. Senato’da, Rhodosluların garnizonlarını bu şehirlerden geri çekmelerini emreden bir karar çıktı. Philophron ve Astymedes, bu cevabı aldıklarında, gemi alıp bir an

önce memleketlerine gittiler. Rhodosluların garnizonlarını geri çekmeye razı olmayacaklarından ve bu yüzden yeni şikayetlere sebep olacağından korkuyorlardı...”

_____; xxx, 31.12

“Senato Rhodosluları çağırdı ve onları dinledi. Astymedes daha ılımlı aldı içeriye ve pozisyonu son elçiden daha iyiydi. Suçlama yapmakta vaz geçerek, ülkesinin yeteri kadar para cezası aldığını söyleyerek kırbaç cezasına çarptırılan bazı esirlerin cezalarını affetti. Sonra ileri giderek Rhodos'ta kayıplarını özetledi. İlk olarak Lykia ve Kariadakilerin tümünden bahsetti. Taşrada önemli ölçüde güç kaybettiler. Onlara karşı yapılan üç savaşın sorumluluğunu yüklenmek zorunda kalmışlardı. Taşradan gelen geniş gelirden mahrum kaldılar. “Fakat belki” dedi Astymedes “bunda haklı görünüyorsunuz, bir lütuf olarak insanlarımızı bu bölgeleri verdiğiniz ve iyi niyet gösterdiğiniz doğru. Bunları geri çekerek şüphelerinize ve düşmanlığa maruz kaldığımızı görebiliyorum. Fakat Kaunos'a gelince, ki biz onu Ptolemaios'un şeflerinden iki yüz talent aldık. Seleukos'un oğlu Antiokhos tarafından büyük bir lütuf olarak Stratonikeia verildi bize. Bu iki şehirden devletimize yıllık yüz yirmi talent gelir aldık. Eğer emirlerimize uymayı kabul edersek bu gelirin tümünü kaybederiz. Bir tek yanlış için Rhodoslulara her zaman düşmanımı olan Makedonialılara yüklediğinizden çok daha ağır bir vergi yüklediniz,

kasabamızda en büyük bela budur... Limanla ilgili haklarımız ve şehrimizin diğer hakları gereği gibi korunmalı. Bu doğrulara inanmak zor değil...”

M.Ö. I. - M.S. I. Y.Y.

STRABON; *Geographika*, xii, 59.

bkz; böl.III.E.s.164.

_____; xiv, 2.22

bkz; böl.III.E.s.110.

“Skenenin arkasına, ani sağanak yağışlar oyunları durdurduğunda halkın tiyatrodan çıkarak sığınabileceği ve sahnede kullanılan araçların hazırlanabileceği revaklar inşa edilmelidir. Örneğin, Pompey’in revakları Roma’da veya Atina’da Eumenes’in ve Bacchus Baba’nın mabedinin revakları bu türde yerlerdir. Themistokles’in taş sütunlarla çevrelediği ve Perslerden ele geçirilen gemi direkleri ve serenlerle süslediği tiyatronun hemen çıkışındaki müzik salonu da böyledir. Bu yapı, Mithridates ile olan savaşta yanmış, sonra da kral Ariobarzanes tarafından restore edilmişti. Smyrna’da, Stratonikeum ve Tralleis’de yarış pistinin üzerindeki skenenin her iki tarafından revaklar vardır; mimarları dikkatli olan başka kentlerde de tiyatroların civarlarında revaklar ve gezinti yerleri bulunur.

M.S. I. Y.Y.

GAIUS PLINIUS SECUNDUS; *Naturalis Historia*, v, 29.

bkz; böl.II.A.,s.45.

28. Tralleis

M.Ö. III. II. Y.Y.

POLYBIOS, *Historiai*, xxi, 45.

bkz; böl.VI.s.217.

_____ : xxx, 45.9.

bkz; böl.VI.s.217.

M.Ö. I. Y.Y. - M.S. I. Y.Y.

STRABON; *Geographika*, xiv, 1.43.

bkz; böl.III.E.,s.159.

TITUS LIVIUS: *Ab urbe Condita*, xxvii, 45.5.

bkz;böl.III.E.,s.224.

VITRUVIUS POLIO: *De Architecture*, iii, 2.6.

bkz; böl.III.E.,s.82.

_____; v, 9.1

bkz; böl.

M.S. I. Y.Y.

GAIUS PLINIUS SECUNDUS; *Naturalis Historia*, v, 29

bkz; böl.II.A.,s.46.

M.S. I. - II. Y.Y.

PLUTARKHOS; *Bioi Paralleloi*, (Caesar), xlvii.

bkz; böl.VI.s.229.

M.S. II. III. Y.Y.

ATHENAIOS; *Deipnosophistai*, ii, 43,

bkz; böl.III.E.,s.161.

IV. LYDİA KRALLIĞI DÖNEMİNDE KARİA

M.Ö. I. Y.Y.

SİCİLYA'LI DIODOROS; *Bibliotheke Historike*, i, 66.

“... Bu krallar Mısır'ı 15 yıl boyunca yönettikten sonra hakimiyet şu sebepten dolayı tek adamın eline geçti. Oniki kraldan biri olan ve deniz boyunca yer alan bölgelerden sorumlu olan Sais'li Psammetikhos, tüm tacirlere, özellikle Phoinekialılar ile Grekler'e erzak tedarik etmiş ve bu şekilde elindeki bölgenin ürünlerini kâr elde etmek istediği için elinden çıkardığı ve diğer insanlarla değiştirdiğinden. O, yalnızca büyük bir zenginliğin sahibi olmamış aynı zamanda insanlar ve idarecilerle dostluk ilişkileri içine girmiştir. Ve bu nedenden dolayı neden diğer karallıkların onlara karşı kıskanç oldukları ve yine onlara savaş açtıklarını anlatırlar. Yine de bazı ilk tarihçiler şu hayalci hikayeyi anlatırlar: Generaller; Memphis'teki tanrı adına bronz bir kaseden şarap dökecek olan ilk sırda akının tüm Mısır'a hakim olacağına tesir etmek için bir kehaneti kabul ederler ve rapihlerinden biri tapınağın dışına onbir kase getirdiği zaman Psammetikhos miğferini çıkarmış ve onunla şarabı tanrının onuruna dökmüştü. Beraberindekiler onun bu davranışından şüphe duymalarına rağmen onu öldürmek için hazır olmamakla beraber deniz boyunca yer alan

bataklıklarda günlerine geçireceği emirleriyle onu kamu yaşantısından uzakta yaşamaya zorlamışlardı. İster bu nedenden olsun ister ise yukarıda bahsedilen kıskançlık olayından olsun onlar ona karşıydılar. Her halde Memphis adındaki şehir yakınında olduğu anlatılan bir savaşta diğerlerine üstün gelmiş, Karia ve İonia'dan paralı asker çağırarak Psametikhos'du, ve savaşta ona karşı gelen kralların bir bölümünün öldüğü ve bir bölümünün de Libya'ya sürüldüğü için artık taht için onunla anlaşmazlığa giremeyeceklerdi.”

_____ ; ii, 2.

“Ninos'un teşebbüsleri bu şekilde başarılı olduğu için o, Tanais ile Nile arasında yer alan tüm Asia'yı itaat altına almak için güçlü bir arzuya kapılmıştı; genel bir şey olarak insanlar iyi bir tahile sahip oldukları zaman başarılarının sabit yönü onları daha fazla hırsla teşvik eder. Sonuç olarak kendisi Asia uluslarını itaat altına alma hareketinden girişirken dostlarından birini Media'nın satrabı yapmış; ve onyediyıllık bir dönem içinde Indialılar ile Baktrialılar dışında onların tümüne hakim oldu. Şu an hiç bir taraftan, her ulusla yapılan savaşın ya da zaptedilen insan sayısını kaydetmemiştir; ancak Knidoslu Ktesias'ın beyanında verildiği en önemli ulusları kısaca gözden geçirmeyi kabul etmek zorundayız. Bunlara sınır diğerlerinin ve deniz üzerinde bulunan topraklara dair, Ninos. Mısır'ı ve Phoenikia'yı, sonra Coele-Syria'yı, Kilikia'yı, Pamphylia'yı ve Lykia'yı ve ayrıca Karia, Phrygia ve Lydia'yı itaat

altına almış; üstelik Troas'ı Phrygia Hellespontos'u, Propontis, Bthynia, Kappadokia ve Tanais'e kadar Pontos körfezleri yerleşimcisi olan tüm barbar kavimleri yönetimi altına almıştır...”

M.Ö. I. - M.S. I. Y.Y.

STRABON; *Geographika*, xiv, 1.21

“Ephesos kenti hem Karialılar hem de Lelegler tarafından iskân edilmişti. Fakat Androklos bunları sürerek kendisiyle birlikte gelenlerin çoğunu Athenaion ve Hypelaion dolayına yerleştirdi, aynı zamanda Kopessos dağının yamaçlarındaki ülkenin bir kısmını da bu yeleşmenin içine aldı. Ephesos, Kroisos'a kadar bu şekilde iskân edildi...”

M.S. II. Y.Y.

PAUSANIAS; *Periegesis Tes Hellados*, ii, 9.

“...Şu bir gerçek ki Thermodonlu kadınlar eskiye ait tapınağı bildikleri için Ephesos tanrıçasına, hem bu durumda ve hem de Herakles'den kaçtıkları zaman kurban edildiler; Dionysos'dan kaçtıkları zaman ise, daha da erken bir dönemde, onların bir bölümü yalvaranlar olarak tapınağa geliyorlardı. Bununla birlikte, tapınak Amazonlarca değil bir yerli olan

Koresos ile Käyster nehrinin bir oğlu olduğu düşünöen Ephesus tarafından kurulmuş ve şehir Ephesus adını onun isminden almıştır. Bu toprakların yerleşmecileri Karialıların bir kolu olan kısmen de olsa Leleg'lerdi, fakat büyük bir bölümü Lydialı'ydı. Buna ek olarak tapınak civarında tapınağın korunması uğruna yerleşen diğer insanlar bulunuyordu ve bunlara Amazon ırkından gelen kadınlar da dahil edildi. Ancak Kodros'un oğlu Androklos (Ephesus'a karşı yelken açan İonialılar'ın karalı olarak atandığından dolayı), yukarı şehre ait Lelegler ile Lydialıları bu topraktan çıkarmıştı.

IV. BÖLÜM İÇİN BİBLİYOGRAFYA

Bean 2000: 7

V. PERS HAKİMİYETİ DÖNEMİNDE KARIA

M.Ö. V. Y.Y.

HERODOTOS; *Historiai*, 11, 154.

“Kendisine yardım eden İonialılarla Kariyalılara Psammetikos Nil’in iki gecesinde sıralanmış birbiri karşısına düşen ve Nil’le ayrılan topraklar verdi. Bunlara “kamplar” adı verilmiştir. Bu topraklardan gayrı, daha ne söz vermişse hepsini yerine getirdi. Onlara Mısır’lı çocukları emanet etti, Yunan dilini öğrensinler diye; bugün Mısır’da bulunan tercümanlar, o zaman Yunan dilini öğrenmiş olan bu çocukların torunlarıdır. Onlara verilen yerler Nil’in Pelusion ağzı üzerindeki Bubastis’in az aşağısına düşer ve deniz kıyısıdır, İonialılar ve Kariyalılar burada uzun süre oturmuşlardır. Sonradan kral Amasis onları buradan Memphis’e aldırılmış ve Mısırlılara karşı kendisini korumak için bunlardan bir birlik kurmuştur. Onların Mısır’a yerleşmiş olmaları sayesinde ki, onlarla ilişki kurmuş olan biz öbür Yunanlılar, kral Psammetikos zamanında ve ondan sonra gelen krallar zamanında Mısır’da neler olup bittiğini tam tamına öğrenebiliyoruz; gerçekten bunlar, başka dil konuşup da Mısır’a girebilen ilk halktırlar. Sonradan ayıldıkları topraklar ben oradan geçtiğimde gene o halleriyle

duruyorlardı, gemilerini karaya çektikleri yerler ve evlerini yıkıntıları belliydi.”

_____ ; iii, 11.

“Persler çölü aştılar ve Mısırlıların karşısına gelip ordugâh kurdular, savaşa hazırlandılar. Mısır kralının ordusundaki ücretli askerler -ki bunlar, Yunanlı ve Kariyalıydılar-, Mısır topraklarına yabancı bir ordu getirmiş olduğu için Phanes’ten öç almayı, onu cezalandırmayı kurdular. Phanes, çocuklarını Mısır’da bırakmıştı; onları getirdiler; iki ordunun arasına, orta yere bir krateros koydular; çocukları birer birer getirip, babalarının gözü önünde ve kraterosun üstünde boğazlarını kestiler; çocukların hepsini böylece öldürdükten sonra kraterosun içine su ve şarap da koydular ve çocukların kanlarını son damlasına kadar içtiler. Bunların savaşa girişleri böyle oldu. Savaş ağır geçti. İki yandan da çok savaşçı düştü; sonunda Mısır’lılar tersyüz ettiler.”

_____ iii, 112.

“Böyle konuştu ve hemen arkasından denizde ve karada savaşa başladı. Denizde o gün, daha üstün olan İonialılar Fenikelilerden baskın çıktı. Bu savaşta en başarılı olanlar Samos’lulardı. Karada karşılaşan iki ordu savaşa girdiler. İki şef arasındaki karşılaşma şöyle oldu: Artybios atı üzerinde Onesilos’a saldırınca, onesilos Kariyalı adamı ile karşılaştırdıkları gibi, bütün

gücüyle Artybios'a vurdu; şahlanan at ayaklarıyla Onesilos'un kalkanına çarptı; o arada Kariyalı eğri pala ile hayvanın dizlerini doğradı. Pers komutanı Artybios atı ile beraber düştü.”

_____; viii, 68.

“Artemisia, Mardonios'a bunları söylerken, kendisini sevneler üzüyorlardı, deniz savaşını istemiyor diye üzerine kralın öfkesini çekebileceğini düşünüyorlardı; tersine, onu sevmeyenler ve müttefikler arasında özellikle ayrıcalı tutulduğu için çekemeyenler, bu sözlerle kendi sonunu hazırlıyor diye seviniyorlardı. Ama ileri sürülen görüşler Kserkses'e ileildiği zaman, en çok Artemisia'nın görüşünü beğendi ve zaten büyük bir insan olarak tuttuğu bu kadın daha sıcak övgüleri kazandı...”

_____; viii, 69.

“Mardonios, Sidon'dan başlamak üzere her kaptana sırayla sordu, hepsi de aynı şeyi söylediler, savaştan yana çıktılar; bir tek Artemisia onların görüşüne katılmadı.

a) “Benim tarafımdan krala şunu söyle Mardonios, dedi; ben ki Euboia yakınındaki savaşta, ne onun askerlerinden daha az yararlık gösterdim, ne de yardımcılarının en gevşegi oldum. Efendimiz diyeceksin ona şimdi, benim gerçek düşüncem ne ise onu sana bildirmem ve senin en çok yararına olduğunu

sandığım şeyi açıklamam gerekir. Onun için sana şunu söylüyorum. Gemilerini sakın, denizde savaşa girme, bir erkek bir kadına ne kadar üstünse, buranın denizcileri de senin denizcilerinden o kadar üstündür. Denizde savaşa girmenin gereği nedir?...”

_____ ; i, 171

bkz, böl.II.A.,s.25.

_____ ; i, 175

bkz, böl.III.E.,s.163.

_____ ; i, 176.

bkz; böl.III.E.,s.163.

_____ ; viii, 104.

“Artemisia ile birlikte çocuklara bakmak üzere Hermotimos’u da yolladı, bu Pedasos’luydu ve Büyük Kral’ın harem ağaları arasındaki görevi hiç de sıradan bir görev değildi...”

_____ ; i, 174.

bkz, böl.III.E.,s.131.

_____ ; v, 119.

bkz; böl.III.E.,s.148.

_____ ; vii, 31.

bkz; böl.II.A.,s.63.

THUKYDİDES; Peloponnesos'lularla Atina'lıların Savaşı ii, 9.

“...Atina'lıların müttefikleri şunlardı: Khioslular, Lesboslular, Plataialılar, Naupaktas'taki Mesenia'lılar, Akarnonların ekseriyeti, Kerkyralılar, Zakynthoslular ve aşağıda yazılı memleketlerde haraca bağlı olan diğer devletler: Deniz sahilindeki Karia, Karlara hudud olan Dorlar, İonia, Hellosontos Trakya sahilleri, Peloponnesos ile Girit arasında doğuya doğru bütün adalar ve Melso ve Thera müstesna diğer bütün, Kykladlar. Bunlardan Khioslular, Lesboslular ve Kerkyralılar birer donanma kontenjanı koydular, ötekiler de piyade ve para verdiler...”

_____ ; ii, 69

“... Fakat, (Atina'lılar) ayrıca altı (gemi) de Melesandros ve sevk ve idaresinde Karia ve Lykia'ya yolladılar...”

_____ ; i, 116.

bkz; böl.III.E.,s.120.

M.Ö. V. - IV. Y.Y.

KSENOPHON, *Hellenika*, II.1,15,

“...Lysandros... Karia’da Keramos körfezine gitti. Orada, Aina’lıların müttefiki olan Kadreidi şehrine taarruz ederek, ertesi günü onu hücumla ele geçirdi ve insanların köle olarak aldı; şehrin ahaliyi yarı Hellen, yarı barbardı. Oradan Rhodos’a gitti...”

_____; iii, 4.12.

“Tissaphemes, hem Agesilaos’un süvarisi olmasından (ve Karia süvari için uygun olmadığından) ve hem de onun ihaneti dolayısıyla ona kızgın olduğunu emin olduğundan, aklına toplayarak onun Karia’daki ikâmetgâhına doğru yürüyüşe geçti ve bu sebepten bütün piyadesini ve süvarisini karşı karşıya bu eyalete göndererek Maion ovası içine yaydı. Zira onların süvari için uygun olmayan bölgelere ulaşmalarından önce kendi atlarının Grekleri ayaklarını altında ezecek kâfi kuvvete sahip olduklarını düşünüyordu. Bununla beraber, Agesilaos, Karia’ya doğru ilerlemek yerine, ters yöne, Phrygia’ya...”

KSENOPHON; *Anabasis*, ii, 4.

“Kyros, Sardeis’ten, saydığım birliklerle yola çıktı. Lydia içinde üç gün yürüyüşle, yirmi fersenk yol alıp Maiandros’un kıyısına vardı. Bu ırmağın genişliği iki

yüz kademdi; üstünde, yedi tekmeden oluşan bir köprü vardı...”

_____ ; ii, 7.

“Kyros oradan ayrıldıktan sonra üç günlük yürüyüşle, yirmi fersenk aşır, Phrygia’dan kalabalık, büyük ve zengin bir şehir olan Kelaenai’ye ulaştı. Orada, bir sarayı ve atlarına talim yaptırma ve bedenini çalıştırmak istediği zaman atla avlandığı vahşi hayvanlarla dolu büyük bir parkı vardı. Sarayın bulunduğu yerden doğan Maiandros, parkı ortasından aştıktan sonra şehirden geçer.”

M.Ö. III. II. Y.Y.

POLYBIOS; Historiai, xvii, 7.

bkz, böl.III.E.,s.167.

M.Ö. I. Y.Y.

SİCİLYA’LI DIODORUS; Bibliotheke Historike, xi, 3.7.

“...Kserxes, Doriscus adındaki şehre varınca donanmasının buraya gelmesini emretmiş ve böylece kuvvetlerinin her iki ordus tek bir yerde bir araya gelmişti. Burada tüm ordusunun bir listesini çıkardı ve

insanların tamamını sağlayan ve kapkacağı tedarik eden Grekler ile sahip olduğu bin iki yüz savaş gemisinin üç yüz yirmisi yine Greklerin olmasına karşın kara kuvvetlerinin toplam yekünü sekizyüzbin kişiyi aşkın bir güçten oluşuyordu. Geriye kalan gemiler Barbarlar'ın olarak listelenmiştir; bunların ikiyüzünü Mısırlılar sağlamış, üçyüzünü Phoenikia'lar, seksenini Kilikyalılar, kırkını Pamphyialılar, aynı sayıyı Lykialılar, ayrıca seksenni Karialılar, ve yüzellesini Kyprian (Kıbrıslılar) oluşturmuştur. Rodoslular ve Koan'lar ile birlikte Karia'dan ayrılan Doria'lı Grekler kırk gemi göndermiş, Khioslular ve Soamialılar ile birlikteki Ionialılar yüz gemi, Lesboslular ve Tenedan'lar ile birlikteki Aeolia'lılar kırk gemi, Pontos körfezleri boyunca ikamet edenler ile birlikteki Hellespontos bölgesi halkı seksen gemi ve adalar yerleşmecileri, elli gemi göndermişti..."

_____ ; xi, 57.6.

bkz, böl.II.A.,s.64.

_____ ; xiii, 42.

bkz; böl.III.E.,s.138.

_____ ; x,15.

"Perslerle mücadelede tükenmeye başlayan Karialılar Miletoslular'a ittifaklarına alıp almayacakları bir ittifaka dair bir araştırma yaptılar. Ve kâhin yanıtladı:

Eski Miletos'un oğulları güçlü insanlardı. Fakat yakında yaklaşan dehşet onları ilk hasımlıklarının diğer biriyle unutmalarına sebep olmuş ve onları bütün hızıyla tirremes insanı olmaya zorladı. İonialılar'ın bir elçi olarak atadıkları Milesia'lı Hekataeas, neyin Artaphernes'is onlara karşı inançsız olmaya sebep olduğunu sordu. Artaphernes yenilgileri sırasında aldıkları zarar nedeniyle onların küskünlüğü gileyebileceklerinden korktuğunu söyleyince, Hekataeas "öyleyse, ızdırap veren hastalık tehditinin kötü kader yaratmaya etkisi varsa, başa gelen iyi tehditin mutlaka Persler hakkında iyi niyetli olacak şehirlerimize mal olacaktır" dedi. Ve açıklamayı beğenen Artaphernes, bu şehirleri kendi kanunlarıyla düzenledi ve güçlerine göre onları sabit vergiler ödemeye yükümlü kıldı."

M.Ö. I. Y.Y. - M.S. I. Y.Y.

STRABON; *Geographika*, xiv,i.10.

bkz; böl.II.A.,s.65.

_____ ; xiv, 11.17

"Bu kentte, Aleksandros tarafından zorla ele geçirildiği zaman bir terslikle karşılaşıldı. Kariyalıların kralı Hekatomnos'un üç oğlu; Mausolos, Hidrieus ve Piksodaros ve iki kızı vardı. Kardeşlerin en büyüğü

Artemisia ile, ikinci oğlan Hidrieus diğr kız kardeş Ada ile evlendi. Mausolos kral oldu, ocuksuzdu, ülkeyi yukarda sözünü ettiğimiz mezarı yaptırmış olan karısına bıraktı. Fakat o üzüntüden bitkin bir duruma düştü ve kederinden öldü ve ondan sonra Hidrieus kral oldu. O da bir hastalıktan ölünce karısı Ada onun yerine geçti, fakat Hekatomnos'un geriye kalan oğlu Piksodaros tarafından sürgüne gönderildi. Piksodaros, Pers yanlısı olduğundan, ülkeyi paylaşmak üzere bir satrap gönderilmesi için haber yolladı. O da ölünce satrap Halikarnassos'u eline geçirdi. Aleksandros geldiği zaman satrap kuşatmaya karşı koydu. Satrap'ın karısı, Piksodaros'un Kappadokia'lı bir kadın olan Aphenis'den doğan kızı Ada idi. Fakat Hekatomnos'un kızı olan, Piksodaros tarafından sürgüne gönderilen Ada, Aleksandros'a kendisinin elinden alınmış olan krallığını ihya etmesi için yalvardı ve ülkenin ayaklanma halinde olan kısımlarıyla ve bunların elebaşlarıyla ilişkisi olduğunu söyleyerek onu ikna etti ve onunla iş birliği vaadinde bulundu; ve ona bizzat kendi oturduğu Alinda'yı verdi. O da bunu kraliçe olarak atadı ve Akropolis dışında (bir ifte kentti) kent ele geçirildiğinde, kendisi Akropolis'in kutaşılmasıyla görevlendirdi. Kuşatma artık bir kızgınlık ve kişisel düşmanlık haline gelince burası da kısa bir süre sonra ele geçirildi.

_____ ; v, 117.

“Daurises, Hellespontos siteleri üzerine yürüyerek Dardanos’u aldı, Abydos, Perkote, Lampsakos ve Paisos’u aldı; bu kentleri birer gün ara ile ele geçirmişti. Paisos’tan Parion üzerine yürürken, Karialıların da İonialılara uyararak Perslere karşı ayaklanmış olduklarını haber aldı. Ve Hellespontos’tan geri dönerek Karialılar üzerine atıldı.”

_____ ; v, 118.

“Rastlantı öyle getirdi ki, onun gelişini Karialılar haber aldılar. İdrias ülkesinden geçerek Maiandros’a karışan Marsyas çayı (Çine Çayı) kıyılarındaki Beyaz Direkler denilen yerde toplandılar. Karialıların kurdukları mecliset birçok görüş ortaya atıldı. Bana kalırsa en iyisi, Kilikia kral Syennesis’in kızlarından birisiyle evlenmiş olan Kindye’li Mausolos oğlu Piksodaros’un görüşüydü. Bu adamın düşüncesi Miandros’u geçmek, sırtını ırmağa vererek, yani Karialılara kaçma olanağı bırakmayarak savaşa girmek ve sonuna kadar dayanmaktı. Ama onu dinlemediler. Kendi almaları gereken durumu Persler’e bırakmaya, yani ırmağı onların geçmesine karar verdiler; böylece Persler eğer savaşta yenilirse kendilerini ırmağa atacak kaçamayacaklardı.”

_____ ; v, 119

bkz; böl.III.E.,s.147.

_____ ; v, 120.

“Onlar böyle görüşürlerken, yardıma koşan Miletoslularla müttefikleri çıkageldiler. Bu yardım karşısında Kariyalılar ilk tasarılarını bırakıp yeni bir savaşla talihlerini denemeye karar verdiler. Üzerlerine gelen Perslerle tutuştular ve öncekinden daha ağır bir yenilgiye uğradılar; kayıplarının toplamı yükseldi, Miletosluların kayıpları daha da büyük oldu.”

_____ ; v, 121.

“Ama bu felâketten sonra Kariyalılar toparlandılar ve savaşa yeniden başladılar. Perslerin Karia siteleri üzerine yürümeye hazırladıklarını öğreince Pedasos’a giden yol üzerinde pusu kurdular. Persler gece pusuya düştüler ve başlarındabuluann Daurises, Amorges, Sisimakes de içinde olduğu halde kılıçtan geçirildiler; bunlarla beraber Gyges’in oğlu Myrsos da öldü. Bu işi başaranların başında Mylasa’lı İbanollis oğlu Herakleides vardı. İşte Perslerin bu ordusu böyle mahvolmuştur.”

_____ ; vi, 25.

“Miletos için girişilen deniz savaşından sonra Fenike’liler, Syloson oğlu Aiakes’i Samos’a

götürdüler; Perslerin buyruğu böyleydi, onu kendileri için değerli bir yardımcı sayıyor, iyilik etmek istiyorlardı. Dareios'a başkaldıran uluslar arasında yalnız Samos'luların kentleri ve tapınakları yanmaktan kurtuldu, çünkü savaş sırasında gemilerini kalıp gitmişlerdi. Miletos'un alınışından hemen sonra Persler Karia'yı da egemenlikleri altına aldılar, Karia kentlerinden kimisi kendiliğinden, kimisi de zor karşısında boyun eğmiştir.”

_____; vii, 97.

“Donanmaya gelince, başında Dareios oğul Araibignes. Aspathines oğul Preksaspes, Megabates oğul Megabazos ve Dareios'un Gobryas'ın kızından olan oğul Ariabignes'in komutasındaydılar; Mısırlılara Kserkses'in ana baba bir kardeşi Akhaimenes komuta ediyordu; geri kalanları öbür ikisi arasında paylaşılmıştı. Otuz ve elli kürekli gemiler, hafif gemiler, at taşıyan küçük gemiler, hepsinin toplam sayısı aşağı yukarı üç bini buluyordu.”

_____; viii, 98.

“...Karia'dan Thymnes oğul Histiaios, Hysseldomos oğul Pigres ve Kendaules oğul Damasithymos.” “Öbür kaptanları saymıyorum, saymanın yararı yok. Yalnız Artemisia'yı özellikle anmak istiyorum onun bir kadın olduğu halde Yunanistan seferine katılmış olmasını hayranlıkla karşılıyorum; kocası ölmüştü; oğul

küçüktü, tyranlığı kendisi yönetiyordu; girişken ruhu, erkekçe korksuzluğu, onu, gereği olmadığı halde, sefere katılmaya sürüklemiştir. Adı Artemisia'ydı; Lygdamis'in kızıydı; baba tarafında Halikarnassoslu, ana tarafından Girit'liydi. Halikarnassosluların, Kosluların, Nisyrosluların ve Kalydnosluların başına geçmişti. Beş gemi getirmişti ve bütün donanmada, Sidon'lu denizcilerden sonra, en ünlü gemiler onunkilerdi; bütün müttefikler içinde krala en iyi fikirleri veren oydu. Şunu da söyleyeyim ki, komuta ettiğini söymediğim sitelerin hepsi de Dor ırkıandı, Halikarnassoslular Troizen'den, öbürleri Epidauros'dan gelmediler.”

; viii, 87.

bkz; böl.III.E.,s.115.

; viii, 88.

“İşte birinci kazancı: Kaçtı ve gemisini kurtardı; ikincisi, Kserkses'e kötülük etmiş olduğu halde, sonuç olarak onun gözünde değeri arttı. Anlattıklarına göre, Büyük Kral savaşı seyrederken, bindirmek üzere olan bu gemiyi görmüş; çevresinde bulunanlardan birisi o aralık kendisine şunları söylemiş: “Efendimiz, görüyor musunuz, Artemisia nasıl yiğitçe dövüşüyor? Bak işte düşman gemisini batırdı.” Kserkses bu geminin gerçekten Artemisia'nın gemisi olup olmadığını sormuş ve yanındakiler, onundur demişler; çünkü gemisindeki

heykeli tanıyorlardı; batan gemiyi de düşman gemisi sanıyorlardı. Ve Artemisia'nın asıl şansı, batan gemiden bir tek kişi kurtulamamıştı, ki çıkıp da kendisini suçlayabilsin. Bu başarı üzerine, Kserkses'e şu sözleri söylettiler: "Erkekler bugün kadın gibi, kadınlar da erkek gibi davrandılar." Böyle olmuş anlaşılabilir cevabı."

_____; viii, 93.

"Bu deniz savaşında Yunanlılardan en büyük başarıyı Aiginalılar, onlardan sonra Atinalılar kazandılar; kişi olarak günün kahramanları Aigina'lılardan Polykritos, Atinalılardan, Anagyrus Demos'undan Eumenes ve Artemisia'nındır, şüphesiz peşini bırakmaz, ya ele geçirir, ya kendisi ele geçerdi. Zira Atinalı kaptanlar bu konuda özel yönerge almışlardı, Artemisia'yı diri getirene on bin drahmi verilecekti; bir kadının kendilerine karşı çıkabilmiş olmasına pek şaşırıyorlardı. Ama o, anlatıldığı gibi, kaçabilmiştir. Kurtarılabilen Pers gemileri Phaleron'da buluştular."

_____; viii, 101.

"Bu sözler üzerine Kserkses, içine düşmüş olduğu sıkıntıdan kurtuldu, yüreğini büyük bir sevinç kapladı. Mardonios'a, düşünüp bu ikisinde hangisine karar verirse, kendisine bildireceği cevabını verdi. Persleri toplayıp bir savaş meclisi kurdu, başa gelenleri baştan en doğru olarak görmüş olduğunu düşünerek,

Artemisia'yı da çağırtdı. Artemisia geldiği zaman Kserkses herkesi, bütün Pers danışmanalrını ve korumacılarını dışarı ıkarttırdı ve ona şunları söyledi: "Mardonios bana burada kalıp Peloponnesos'a saldırmamı öneriyor. Bu ters işte, Perslerin ve kara ordusunun bir suç bulunmadığını söylüyor ve bunu kanıtlamak için kendilerine olanak sağlanmasını istiyor. Bana böyle yap diyor ya da ben ordudan  yüz bin seçme asker alayım, Yunanistanı burnundan yakalayıp sana teslim edeyim diyor. Böyle olursa ben askerın geri kalanını alıp yurduma döneceğim. Sen ki beni deniz savaşından vazgeçirmek için o kadar akıllı sözler söyledin, şimdi de bana yol göster: Hangisi daha iyi? Benim amacıma hangi yol ulaştırır?"

_____ ; xii, 59

bkz;böl.

TITUS LIVIUS; Ab Urbe Condita, xxxvii, 22.2

bkz;böl.III.E.,s.142.

_____ ; xxxvii. 33, 5

bkz; böl.

VITRUVIUS POLLIO; De Architectura, II, 8,10-16.

bkz; böl.III.E.s.94.

M.S. I. II. Y.Y.

PLUTARKHOS; *Bioi Paralleloi*, (Alexander), ix, 6.

“Fakat Karia'nın satrapı Piksodaros, bir akrabalık ilişkisi kurarak Philipos'a askerî bir ittifak kurmaya çalışıyordu. Büyük kızını, Philip'in oğlu Arrhidæus ile evlenmek için vermek istedi. Ve Aristokritusla Makenodia'ya gönderdi. Arkadaşı ve annesi Aleksandros'a hikayeyi anlattı. Philip, parlak bir evlilik ve büyük bir akrabalık bağıyla Arrhidæus üzerine bir krallık kurmaya çalışıyordu. Bu hikayeler büyük rahatsızlık verdi. Aleksandros, trajedi aktörü Thessalus'u Karia'ya gönderdi. Piksodaros'la erkek kardeşinin cahilliğini tartıştı. Hem de bir aptaldı. Bu plan öncekinden çok daha fazla müddet etmişti Piksodaros'u. Fakat Philip bunun farkına vararak Aleksandros'a gitti. Aleksandros'un arkadaşlarını dayanına aldı. Parmenio'nun oğlu Philotas'ı sertçe hareket etti. Çünkü Kariyalı ve esir bir adamı damat olarak istiyordu. Thessalus'a gelince. Philip Korinth'lilere yazarak onu zincirli olarak Makedonya'ya geri göndermelerini istedi. Üstelik Aleksandros'un diğer arkadaşlarını Makedonia'dan sürdürü...”

_____ ; (Alexander), xvii, 3.

bkz; böl.III.E.,s.144.

_____ ; xxii, 4.

“...Hagnon’a da yazarak onu azarladı ve ondan Krobylus’u almasını istedi. Crobylus Korinth’de güzelliğiyle ünlüydü. Ona bir hediye alarak sunulacaktı. Dahası Damon ve Timotheus’u öğrendiğinde ki bunlar Parmenio’nun hakimiyetinde iki Makedon askerdi ve bazı ücretli askerlerin karılarının ırzına geçmişlerdi. Parmenio’ya yazıp, bu iki adamı yargılayıp, öldürmelerini emretti. Bu mektupta açıkça şöyle yazdı: “Bana gelince gerçekten Dareios’un karısını görmedim veya görmek istemedim. İnsanların bana onun güzelliğini anlatmalarına izin vermedim... İsteklerini üzerindeki hakimiyeti bitti. Bunu bir çok yolla gösterdi. Özellikle Karianın kraliçesi yaptığı ve anne ünvanıyla onurlandırdığı Ada’ya söyledi...”

_____ ; (Artakserkses), xii, 3.

Kral hemencecik insanları yerlerine gönderdi ve Artasyas hemen oraya gitmesi emredildi fakat o sırada Yunanlılar hakkında konuşuluyordu. Onlar her yeri zaptediyorlardı ve her yerde kendilerini lider yapıyorlardı. O Kyrus’u görmesi için büyük bir grup gönderdi. Meşalesiyle otuz tane adam gönderdi. Bu sırada kral susuzluk sebebiyle öldü. Haremağası sarhoların arasında onu aramaya başladı. Orada hiç su yoktu. Ve kamp yeri de oldukça uzaktı. Sonunda o, fakir olan Kaunosluların yanına geldi. Onlar ki iğrenç ve suları da alabildiğince kirliydi. O, o sudan bir parça

alıp krala götürdü. Daha sonra kral o sudan içti. Haremağası ise kraldan o sudan nefret edip etmediğini sordu, fakat kral ise; “Tanrı’ya yemin ederim ki daha önce asla bunun gibi şarap ve bu kadar temiz su içmemiştim” dedi. Bunun yanısıra kral şöyle dedi: Bu içeceği kim verdiyse onu mükâfatlandıracağım. Ve dua ederim ki; Tanrı bu suyu içeni hem de varlıklı yapsın.”

_____; Artakserkses, XIV

“Savaştan sonra kral en güzel ve en seçilmiş hediyelerini oğlu Artagarses’e gönderdi, O ki Kyros’un elinde tutsaktı. Ve Ktesias’ı ve diğerlerini de cömertçe mükâfatlandırdı. O suyu onun, vermiş olduğunu keşfetti ve onu yani Kaunosluları yoksulluktan kurtarıp varlıklı bir hale getirdi. Cezalıları arasında çok uyumuklar da vardı. Örneğin, bu durumda savaş esnasında Arbakes, Kyros’a kaçtı ve Kyros’a esir düştü. İşte o zaman tekrar geri dönmeyi başardı. Kral onu suçlu olduğuna, ancak hain olmadığına ve de kötü niyette olmadığına karar verdi. Ama güçsüzlük ve korkaklık nedeniyle onun başını gövdesinden ayırıp bütün gün pazar yerlerinde dolaştırılmasını emretti. Onların ikisini öldürdüğünü iddia eden ve yalan yere övünen bir adam için kral tarafında dili üç iğneyle delinmesi emredildi. Bundan başka bütün herkes ona inanıyor ve Kyros’u, kendi elleriyle öldürdüğünü savunuyorlardı. O Mihtridates’e hediyeler gönderdi. Kyros’a ilk o vurduğu için ve hediyeler akabinde şunları söyledi: Bu

hediyeler kral tarafından sana gönderildi. Ve tekrar kral ona hediyeleri alması gerektiğini emretti ve şunları da ekledi: bu güzel toparlanman neticesinde kral san ikinci kez hediye verdi. Birincisi Artasyras içinde ve daha sonra Kyros'un ölümüyle birlikte sen tekrar gelmedin. Şimdi Mithridates sözün dışına çıkarak çok kızgın bir şekilde. Fakat Alçak Karian'ın ve onun aptallığı düşüncesi onda hakim oldu. O oldukça rüşvetçiydi ve bütün güzel şeylere sahi olma yolunda onlar izin verdiler. Fakat o öfkeliydi ve şahitleri yüksek bir sesle huzuruna çağırarak onun suçunun ta kendisi olduğunu söyledi başka da kimse olamazdı. Ayrıca Kyros'u da öldürmüştü. Ve bütün şanını haksızca çalmıştı. Bütün bunları duyan kral çok şiddetli kızdı ve emretti: "Başı vurulmalıdır" dedi. Bunun üzerine, başta olan Kral'ın annesi ona şöyle dedi: "Karia'yı bu kadar kolay bitirmesine izin vermeyin" ve onu lanetli olarak atfetti. Ve kral onu Parysatis'e teslim etti ve o da cellatlara onu tekerlek üzerinden on gün için işkence etmelerini istedi. Ve son olarak da kulağına pirinç taneleri dökerek ölümüne sebep oldular."

_____ ; (Artakserkses), x,3.

"Bundan böyle Kyros düştü bazılarına göre kral tarafından yaralandı. Kariyalılara darbe sırasında kral tarafından mızrağının üzerinde taşıyacağı bir altın horoz ile mükafatlandırıldı. Ve hep o mızrağı bütün seferleri sırasında en önde tutacaktı. Persler Kariyalıları

horozlar olarak adlandırdı. Çünkü hepsi miğferlerini o şekilde süslemişlerdi.”

_____ ; (Artakserkses), xi, 5.

“Sonra Kyros darbe sonucu zorlukla kendini topladı. Birkaç haremağası onu başka bir ata bindirerek daha emniyetli bir yere götürdüler. O ata binmede oldukça beceriksizdi ve kendi ayakları üzerinde gitmeyi yeğledi. Onu yol boyunca desteklediler. Onun başı çok ağırdı bayılacak gibi oraya buraya sendeliyordu. Fakat o mülteci gibi selamlayn sesler işitti. Ve o sesleri ayırt etmeye çalıştı. Bu sırada bazı Kaunoslular oldukça yoksullardı. Kralın askerleri Kyros’a ilgili partile katıldıkları için şanslıydılar. Onları bir arkadaş olarak gördüler. (Zannettiler) Fakat sonunda onların mor renklerinden tanıdılar. Çünkü kralın adamları beyaz giyinmişlerdi ve onların renklerinden düşman olduklarını anladılar...”

_____ ; (Agesilaus), xiii, 5.

“... Başka durumlara rağmen o kesindi ve yasalara dayanıyordu. Arkadaşlarının durumları itibarıyla o mahkemede sözde, bahanelerdi. Her şeye rağmen Hidrieus’un Kariyalılara yazdığı mektupta şöyle der; Eğer Nikias masumsa onu beraat ettir. Eğer suçluysa benim hatırım için beraat ettir. Fakat her durumda da onu affet. Agesilaus’un en fazla arkadaşlarıyla arasındaki enteresan bağlantılar ilgisini çekti fakat

bazen o kendi yöntemini kullandı. O bazı örnekler verdiği zaman aceleyle karışıklığa sebep oldu. Daha sonra onun en önemli adamı onu hastalığından dolayı bıraktı.”

_____; (Agesilaus), xvii, 3.

bkz; böl.V.s.207.

_____; (Demetrios), XLX, 3.

bkz, böl.III.E.,s.128.

_____; (Nikias), xxix,3

bkz; böl.III.E.,s.128.

M.S. I. - II. Y.Y.

FLAVIUS ARRIANOS; Aleksandrou Anabasis, I, 29.1.

“...İskender beşinci gün Kelainai (Dinar) önüne vardı. Bu şehirde, her yanı dik bayır olan bir kale vardı. Phrygia satrabı bin Kariyalı ve yüz Hellen ücretli askerini tutmaktaydı.”

_____; i, 20.

bkz; böl.V.s.99.

_____ ; i, 21.

bkz; böl.V.s.101.

_____ ; i, 23.

bkz; böl.V.s.101.

M.S. II. Y.Y.

PAUSANIAS; *Periegesis Tes Hellados*; (Lakonia) x1, 4.

bkz; böl.V.s.103.

_____ ; (Arkadia), xiii, 5.

bkz; böl.III.E.,s.104.

SAMOSATA'LI LUKINIAUS (Menipus), v, 17.

“...Saçma, efendim Mausolos’un kendisini görseydiniz -Kariyalı demek istiyorum, çok iyi biliyorum, anıtı o kadar ünlü ki, gülmekten kendini alamayacaksınız, alçak gönüllülükle yıkıldığı yede yatıyor, küp biçiminde bir çukur içinde, fikrimce, üzerinde o kadar büyük bir ağırlıklı yükün altında yattığı anıtından yalnızca bu fazlaca memnurlukla türüyen plebian ölüsünden geriye kalanlar arasında apaçık otadır. Aecus her birine ölçülü boşluklar ayırırken, dostum- ve her birine en çok bir ayakdan fazl olmamak üzere verirken - her hangi biri,

sınırlarıyla uymak üere birlikte karmaşık toplandığı bu şeyin içinde yatmaya razı olmalıdır. Ancak, sarınım ki, krallarınız ve satraplarımızın orada zenginliğı azalmış halde ve hem ihtiyaçlarından dolayı tuz balığı satan ve hem de alfabeyi öğreten ve hor kullanılmış ve en adi köleler gibi yeni gelenlerin tümü tarafından başına vurulmuş halde görseydiniz kendinizi gülmekten alamayacaktınız. Aslında Makedonialı Philip'i görünce gülmemi kontrol edemedim. Acemice tamir edilmiş iyice eski çakırlı beni işaret ediyordu ve diğerleri de kavşakta yalvarır durumda görebilirdi - yani" sizin Kserkses, Dariuses ve Polykrateses'iniz.

M.S. II. III. Y.Y.

ATHENAIOS; *Deipnosophistai*, i, 3.

bkz; böl.V.s.145.

PLILOSTRATUS FLAVIUS; *Bioi Sophiston*, i. 482.

"...Atrometus'un oğlu Aeschines Athena'daki politik hayatından sürgün edildikten Karia ve Rhodos'daki bekleyiş hayatına başladıktan sonra; Aeschines'in takipçileri, Georgias'ın takipçileri, arzuladıkları gibi kendilerine göre davranmalarına karşın ustalık kurallarına göre kendi konularını belirliyorlardı..."

_____; 1. 483.

“...Aeskhines, Rhodos’dan Kariyalı Mausolos’un huzuruna çıkmak için yola çıktıktan sonra hemen orada yaptığı doğaçlama ile kralı memnun etmişti. Ancak fikrim şu ki, Aeskhines gerçekten elçiliklere gittiğinde ve bu görevlerin raporlarını verdiği zaman ve mahkemedeki memurları savunduğu ve tumturaklı, sıkıcı söylevler verdiği zaman herhangi bir diğer sözcüden daha sıkça doğaçlama yapmıştı...”

V. BÖLÜM İÇİN BİBLİYOGRAFYA

Akarca 1954: 8

Hornblower 1982: 1-3

Ruge 1921: 1946, 1943-1956

VI. HELLENİSTİK DÖNEMDE KARİA

M.Ö. III. - II. Y.Y.

POLYBIOS, *Historiai*, xvi, 10.

“Lade’deki deniz savaşı sona erdikten sonra yoldan çıkan Rhodoslular ve Attalos henüz tüm sınıfı eleştirememişlerdi ancak yalnızca anmaya değer gördüklerim ve detaylı bir tekkikten geçirdiklerim dışında. Bunlar, kayda değer görüp bir kaç nedenden dolayı değerlendirmeye aldığım Rhodoslu Zeno ve Antisthenes’di. Sadece açıkladıkları olaylar ile çağdaş olamamışlar fakat aynı zamanda siyasette de rol almışlar ve genellikle kazanma uğruna yapmadıkları işleri konuşuyorlar fakat şöhret edinmek için devlet adamı olarak görevlerini yapıyorlardı. Aynı olaylar için yaptıkları için ben kendim onları sessizlik içinde geçemezdim, Rhodoslu olmalarına ve Rhodosluların şöhretine borçlu olmamak için, kendimden ziyade onları izlemek için eğilebilen öğrencilerden onları ayrı tuttuğum durumlarda deniz sorunlarına karşı oldukça büyük bir anişalıkları vardı. Daha sonra her ikisi de Lade savaşının Khios savaşından çok daha az önemi olmadığını fakat daha acımasız ve korkunç olduğunu ve çatışmada olan ayrı müddeleler meselesi ile zaferin genel sonucuna bakılınca her ikisinin de Rhodoslularla beraber olduklarına bakılınca her ikisinin de

Rhodoslularla beraber olduklarını açıklarlar. Şimdi kabul etmeliyim ki yazarlar, kendi ülkelerinin kısmiliğine muktedir olmalıdırlar. Fakat gerçeklere zıt olanlar hakkında açıklamalar yapmamalıdırlar. Biz yazarların suçlu olduğu ve bizim için güç olan fakat insani olan kesinlikle kaçınmak durumunda olduğumuz hatalar, oldukça kâfi idi; Ancak eğer biz, ülkemizin veya arkadaşlarımızın ya da lütuf yararına yanılmış ifadeler kullanırsak bizim ve hayatlarını kalemleriyle kazananlar arasında ne fark vardır...”

_____ ; xviii, 2.4

“...Attalos’un temsilcisi Dionysodoros ilk konuştu. Dedi ki; Philip. Khios savaşında aldığı Kralın gemilerini teslim etmeli. Onlarla birlikte ele geçirdiği adamları da. Parçalanan Aphrodite ve Nikephorium Tapınakları orjinaline uygun olarak yeniden yapılmalı. Gelecek Acesimbrotus, Rhodoslu amiralin Philip’ten istedikleri Rhodoslulardan alınan Peraea’ya boşaltılmalı. Garnizonlarını Iasos, Bargylia ve Euromos’tan çekmeli, Perinthliler Byzantion ile konfederasyon kurmaları için izin verilmeli. Sestos, Abydos ve Asya’daki tüm ticarî ambar ve limanlardan geri çekilmeli...”

_____ ; xxi, 24.10.

“Senato’da, Asya’da Skipio ile yapılan anlaşmanın uygunluğu oylandı. Birkaç gün sonra halk da anlaşmayı

onayladı. Antipater ve meslektaşının değiş tokuş edilmesi için yeminler edildi. Asyadan diğer elçiler takdim edildikten sonra, senato kısaca dinledi ve cevap verdi. Bu cevap Kasabalar arasındaki anlaşmazlıklara karar vermek için on Papa elçisi gönderilmesiydi. Verilen bu cevaptan sonra on elçi atadılar. Detayda anlaşamadılar fakat takip edecekleri genel planda karara vardılar. Eskiden Antiokhos'a bağlı bulunan Tauros bölgesindeki eyaletler Eumenes'e verilecekti. Ancak Lykia ve Maiandros'un güneyinde kalan Karia bölümü hariç. Eskiden Attalos'a vergi olarak ödenen Yunan şehirleri aynen Eumenes'e ödenecek. Fakat Antiokhos vergiden vazgecekti. Asya hükümeti için konulan bu genel prensipler on elçi tarafından prokonsül Gnaeus Manlius Vulso'ya verildi..."

_____ ; xxi, 45.

"...On legat ile Prokonsul Manlius, Apameia'da tüm başvuruları dinledikten sonra toprak veya mülk ve farklılıkları dolayısıyla iskanetmeye her iki kesimin de üzerinde anlaştığı şehirler konusunda uyuşmazlıkların çıktığı durumlarda tespitte bulundular. Yaptıkları genel tertipler şöyledir. Daha önce Antiokhos'a vergi vermiş fakat şimdi Roma'ya sadık kalmış tüm otonomi sahibi şehirler vergiden kaçmışlardı: Attalos'a vergi ödemeyi kabul edenlerin tamamı aynı yekunu Eumenes'e vermek zorunda kalmışlardı: Roma ittifakından çıkarılmış ve savaşta antiokhos'a katılmış herhangi bir şehrin zaafından yararlanılmıştı. Onlar, Kymae ve

Mylasa halkı olan Notium yerleşmecileri Kolophonlular'a vergi vermekten kaçmışlar ve bu dokunulmazlığa ek olarak Drymussa adındaki adayı Klazomenai'ye verdiler ve Milesialılar için, daha önceleri savaşlar nedeniyle inzivaya çekildikleri kutsal bölgeyi restore ittiler. Bir çok yönden Khios, Smyrna ve Erythrai'ye ilerlediler ve tanrının hatırı için haklarla onlara ait olarak değerlendirilen ve o zaman elde etmek istedikleri bölgeleri onlara tahsis ettiler. Ayrıca Pholaeia'yı onun eski yapısını ve eski bölgesini restore ettiler. Sonraki yerde, Telmessos dışında Maiandros'un güneyi ve Lykia ve Karia'yı ona veren Rhodosluların iddialarıyla ilgilendiler. Kral Eumenes ve kardeşlerine gelince, onlar Antiokhos ile anlaşmalarında onlar için gereken tüm olası hazırlığı yaptılar ve hakimiyetleri altına şu yerleri eklediler: Europe'da Khersonese, Lysmakhia ve bitişik kaleler ile bölgeleri ve Asia Hellepontos'unda Phrygia, Prusia'luların evvelce Lykaonia, Milyas, Lydia, Tralleis, Ephesos, Telmessos'u Eumenes'den yoksun bıraktığı Mysia bölgesi olan Büyük Phrygia bu çeşit hediyeleri Eumenes'e verdiler..."

_____ ; xxi, 45.9

"...Kral Eumenes ve kardeşleri için daha Antiokhos ile onlan anlaşmalarında en iyi kuvvetleri ayarlamıştılar. Şimdi ise onun ülkesini Avrupa'daki Khersonessos, Lysimakheia çevresinde yerleşilmiş yerler olarak genişlettiler ve Antiokhos'a ait olan yerleri Asia'da ise

Hellespontos Phrygia'sını, Büyük Phrygia'yı, Mysia'yı - ki burayı Prusias onun zamanında ele geçirmişti-, Lykaonia, Milyas, Lydia, Tralleis, Ephesos ve Telmissos'u veridiler. Tüm bunları Eumenes'e hediye ettiler. Eumenes'e göre bu tarafta, Antiokhos'un elçilerine göre ise Tauros'un diğer tarafında olan Pamphylia dışında anlaşılabilirler. Bu sorunun çözümünü Senato'ya bıraktılar...”

_____; xxx, 31.

“Senato, Rodosluları teslim almaya çağırdı ve bir oturumu duyurdu. Astymedes en son elçiliğin-dekinden daha iyi ve ılımlı bir pozisyonu üstlendi. Suçlamalar getirmek yerine, kölelerin kamçılanırken kurtulmak için yalvarmalarını gibi, ülkesinin bu cezalara layık olduğunu ve yeterince ceza çektiğini söyleyip özür dilemeye başladı. Ardından, Lykia ve Karia eyaletlerinden onların başlangıçta hatırı sayılır bir miktar aldıklarını, onlara karşı 3 savaşa girmek zounda kalınca onlardan elde ettikleri gelirin büyük bir kısmından mahrum kaldıklarını hatırlatıp, Rodosluların kayıplarını özetleyecek kadar ileri gitti. “Ama belki de” dert, “burda siz haklasınız, çünkü bu eyaletleri, halkımıza bir lütûf ve iyi niyet göstergesi olarak siz verdiniz, bu hediyenizi geri almanızla, şimdi biz sizin şüphenizi ve düşmanlığınıza hedef olma konumuna geliyoruz. Siz, akıllıca hareket etmiş gözükübilirsiniz. Ama, Kaunos kadar, siz de kabul edersiniz ki, biz eyaleti Ptolemaios'un generallerinden ikiyüz talent (madeni Yunan parası)e aldık ve burası bize Seleukos'un oğlu

Antiokhos tarafından armağan olarak bağışlandı. Bu iki şehirden bizim eyaletimiz yıllık yüz yirmi talent (madeni yunan parası)lık vergi almaktaydı. Eğer sizin şartlarınızı kabul etmeye razı olursak, bu gelirimizin tamamını kaybederiz. Bu noktada anlamalısınız ki, sizin ezeli düşmanınız olmuş olan Makedonlular'dan aldığınızdan daha ağır vergileri, küçük bir hatadan ötürü Rhodoslulardan almaktasınız. Ancak bizim şehrimizin başına genel en büyük felaket budur.

Sizin Delos'u serbest liman yapmanıza bağlı olarak, kendi limanımızdan aldığımız gelir durmuştur ve halkımız limanımızla ilgili haklara dayanan özgürlüğünden mahrum kalmıştır; şelimizin diğer bütün hakları göz altına alınmıştır. Bunun doğruluğuna sizi inandırmak zor değildir. Önceden, liman işletim haklarınızı bir milyon drahmiye kiraya verilirken şimdi sadece yüz elli bin drahmi gelir sağlanmaktadır. Şöyle ki, siz Roma'luların hoşnutsuzluğu da budur; eyaletin en önemli kaynakları oldukça ağır ziyaret edilmektedir. Şimdi tüm halk (hatamızın cezasını çekmektedir) hatamızdan sorumluydu ve size yabancılaşmış durumdaydı, belki siz biraz adalet gösterisiyle bu hoşnutsuzluğu sürdürebilirsiniz ya da bağışlamayı gözdardı edebilirsiniz; fakat, sizin de bildiğiniz gibi, bu deliliğin yazarları sayıca oldukça azdır ve bizzat eyalet tarafından hepsi ölmüle cezalandırılmışlardır; siz, tüm diğer halklar arasında en nazik ve alicenap olarak kabul gören sizler, hiç bir şekilde suçlayacak durumda olmayan bu insanlar tarafından razı edilmeyi neden reddediyorsunuz?"

_____ ; xxxi, 4

“Rhodoslular, bu zor durumlarından kurtuldular, şimdi rahat bir nefes aldılar. Kalyndahılar’dan onları bırakmalarını istemek ve Lykia ile Karia’da mülk sahibi olan vatandaşlarının eskiden olduğu gibi, bunlara, bu mallara tekrar sahip olabilmelerine senatonun izin vermesini istemek için Cleagoras’ı, romadaki elçiliğe gönderdiler ve de Roma Halkının otuz gez (cubit) uzunluğundaki muazzam bir heykelini Athena tapınağında dikmek üzere oylama yaptılar.

_____ ; xxxi, 5.

Kaunos’un ve Kaunosluların Kalynda şehrini kuşatmalarından çekinen Kalyndahılar, yardım için ilk önce, Knidos’a gittiler. Knidosluların yardımıyla düemo karşı bir süre dayandılar, fakat gelecekte olanlardan korktuklarından, Rhodos elçilik görevlilerini yollama ve şehirlerini Rodosluların ellerin teslim etmeye karar verdiler. Rodoslular karadan ve denizden yardım göndererek kuşatmayı kaldırdılar ve senato tarafından kendilerine verilen sahip olma hakkıyla şehri zaptettiler.”

M.Ö. I. - M.S. I. Y.Y.

LUCIUS ANNAEUS SENECA; *Den Beneficiis*, v, 6.1.

“Makedonialıların kralı Aleksandros’un dışarıda yaptığı faydalı işlerden dolayı hiç kimse övünmedi. Hiç bir netice yoktu çünkü. Onun aşırı gururu Makedonialılar, Grekler, Kariyalılar, Persler ve diğer milletlere bakmasını zorunlu kılıyordu. Thrakia’daki bilinmeyen denizleri dahi kraliyete kattı. Sokrates ve Diogenes’e aynı nedenden dolayı övündüler. Bunlar bu gururları ve övünmelerinden dolayı hiç kimseye hiç birşey vermediler ve kendileri de hiçbir şey kazanamadılar...”

STRABON; *Geographika*, xii, 3.40.

“...Bithynialı Nikodemes’in kuvvetlerini Mithridates Eupator burada tamamen yok etti, fakat bunu şahsen değil, generalleri vasıtasıyla yaptı. Nikodemes’in birkaç kişi ile beraber anavatanına güvenle kaçıp oradan deniz yoluyla İtalya’ya gitmesine rağmen, Mithridates işin peşini bırakmadı ve ilk hücumda yalnız Bithynia’yı almakla kalmayıp Karia ve Lykia’ya kadar Asia’yı eline geçirdi...”

_____; xiv, 1, 21.

“...Lysimakhos bugün kentin etrafına bir sur yaptırdı, fakat halk, gönül rızasıyla oturtukları yerleri elden çıkarmak istemediler. Bu nedenle o, bir yağmur

sağanağını bekledi ve bundan yararlandı. Kenti su basacak şekilde lağımaları tıkadı ve böylece halk yerlerini değiştirmiş olmaktan memnun kaldılar. Lysimakhos karısına atfen kente Arsinoe adını verdiyse de eski isim ağır bastı. Burada kura ile seçilmiş üyelerden oluşan bir senato vardı ve kentin her türlü işlerine idare eden, Epikletoslar özel şekilde atanmış olan bu senato ile işbirliği yapardı...”

TITUS LIVIUS; **Ab Urbe Condita**, xxxiii, 19.9

“...Kralının bütün gücünü kullanarak çok büyük kara ve deniz kuvveti topladı. Baharın başlangıcında, iki oğlunu, Ardyes ve Mithradates’i orduların başına gönderdi. Onlara kendisini Sardeis’te beklemeleri emrini verdi. Yüz süslenmiş gemi ve iki yüz hafif tekne, iki direkli yelkenlilerle birlikte yola çıktı. İki amacı vardı. Kilikia, Lykia ve Karia kıyıları boyunca Ptolemaios kontrolü altındaki şehirleri almaya çalışmak ve Philippos’un ordu ve donanmasına yardım etmek. Savaş daha bitmemişti.”

_____ ; xxxvii, 14.9.

“...Çok yorucu bir atış saldırısı vardı, başlangıçta, düzenli bir muharebeden çok bir kaç adamın küçük karşı hücumlarıydı. Geniş miktarlar şehirden fırlayıp çıktılar ve şimdi tüm nüfus ileri doğru sel gibi akarak Livius’a kuşatılacak diye saldırdılar ve kıyıdaki gemileri bile tehlikeye attılar. Bu yüzden Livius döğüşe

başladı, sadece deniz piyadeleri değil müttefik savaş gemileri ve kalabalık kürekçiler bile bulabildikleri her silahı kullandılar. Sonucu belirsiz bir savaş vardı. Sadece askerler kaybolmadı, bu gelişigüzel düğüşte Lucius Apustus da öldü. Sonuç olarak Lykia'lılar kaçırılıp şehre sürüldü. Romalılar, bir zafer kazanarak, kan dökmeksizin gemilerine döndüler. Livius Telmessos körfezine doğru yola çıktı. Bir tarafta Karia'ya yaklaşırlar diğer tarafta Lykia'ya Patara'ya karşı herhangi bir hareket planlamaktan vazgeçtiler. Rhodoslular evlerine gönderildi ve Livius, Asya'nın kenarından geçerek Yunanistan'a geçti. Skipios'a akıl danıştıktan sonra Thessalya'nın etrafından, İtalya'ya geçebilirdi.”

_____ ; xxxvii, 40.4

“...Phalangitae'nin sağına binbeşyüz Galatyalı piyadeyi yerleştirdi. Bunlara da Catophracti dedikleri zırhlı atlıları ekledi. Bunlara ek olarak Agema dedikleri yaklaşık üç bin zırhlı süvariye ekledi... Sol tarafta Planagitae'nin yakınında binbeşyüz Galat piyadesi ve yarı zırhlı ikibin Kappadokia'lı bulunuyordu... Bunu takriben, kalabalık olan diğer bir piyade birliği, sağ taraftakileri karşılamak için geldi; ilk önce Tarentus'lular bundan sonra ikibinbeşyüz Galat piyadesi, buradan bin Neocreta'lı ve bin beşyüz hafif zırhlı Kariyalı ve Kilikia'lı...”

_____ ; xxxvii, 45.5

“Şehirlerini teslim etmeye Tralleis’ten, Maiandros nehri üzerindeki Magnesia’dan ve Ephesos’tan elçiler geldi. Polyksenidas savaşı duyduğunda Ephesos’tan ayrıldı. Donanmasıyla birlikte Lykia’da Patara’ya kadar yelken açtı, Megiste’de bulunan muhafız Rhodos gemilerinden korkarak. Birkaç adamla karaya çıktı ve Suriye topraklarına ilerledi. Asya şehirleri, konsülün iyi niyeti ve Roma halkının iradesiyle onlara emanet edildi. Konsül şimdi Sardeis’teydi. Publius Skipio da Elaea’dan oraya geldi...”

_____ ; xxxvii, 55.4.

“...Asya’dan diğer elçiliklerde kabul edildi. Bunların hepsine aynı cevap verildi. Senato, atalarının geleneklerine göre on komisyon üyesi gönderdi, Asya’da meydana gelen olayları yargılamak ve ayrılıkları gidermek için. Hâlâ genel prensipler takip ediliyordu. Antiokhos karlılığının sınırları içerisindeki Tauros Dağları’nın bulunduğu bölge Eumenes’e bağlandı. Ancak Lykia ve Maiandros nehrine kadar Karia hariç. Buralar Rhodoslular devletine verildi. Attalos’a vergi olarak verilen diğer Asya şehirleri de Eumenes’e verildi. Antiokhos’un vasalları özgür ve vergiden bağımsız olacaktı. On komisyon üyesi olarak şunları seçtiler: Quintus Minucius Rufus, Lucius Furius Purpurio, Quintus Minucus Thermus, Appus Claudius Nero, Gnaeus Cornelius Merula, Marcus Junius Brutus,

Lucius Aurunculeius, Lucius Aemilius Paulus, Publius
Cornelius Lentulus, Publius Aelius Tubero.”

_____; xxxvii,56

“... Kral, Prusias’dan alınan tüm Lykaonia, Phrygia’nın ve Mysia’nın her ikisi krala geri verildi. Kral Antiokhos’la yapılan savaşta özgür bırakılan şehirler hariç Milyae, Lydia ve Ionia da geri verildi. Sipylos yakınlarındaki Magneia, Hydrela diye adlandırılan Karia ve Phrygia Hydrela toprakları. Maindros nehri boyunca kaleler ve köyler, savaştan önce özgür bırakılanlar hariç kasabalar, Telmessos ve Telmessii kampı, Telmessos’un Ptolemiao’a ait toprakları hariç. Bütün bu yerler Kral Eumenes’e verildi. Lykia Rhodoslulara verildi, aynı Telmessos. Telmessi kayıp ve Telmessos’un Ptolemaios’a ait toprakları hariç. Bu bölge, Eumenes ve Rhodosluların her ikisinden de hariç tutuldu. Karia’nın Maiandros nehri karşısında, Rhodos adası yakınlarındaki bölümü de onlara verildi. Kasabalar, köyler, kaleler, Pisidia toprakları, Asya’da Kral Antiokhos ile yapılan savaştan önce özgür olan kasabalar hariç...”

_____; xxxviii, 17.1.

“Konsül (G.M.Vulso), bu civardaki halklara böylesine korkunç görünen bir düşmanla savaşacağı için, bir toplantıda askerlerine şöyle konuştu. “Askerlerim! Gallialıların savaş ününün Asia’daki tüm halkları

geride bıraktığını biliyorum. Neredeyse tüm gezegeni savaşlarla geçen bu vahşi halk, kendi ikâmet yerlerini en yumuşak şekilde seçti. Onların uzun vücutları, uzun ve kızıl saçları, korkunç kalkanları, çok uzun kılıçları. buluşmalarda (çatışmalarda) başlattıkları savaş naraları. ağlamaları, savaş dansları ve bu onların bir çeşit töreleridir. Silahlarını kalkanlarına vurduklarında çıkan gürültü, tüm bunlar korku vermek için hesaplanmıştır. Bunlara yeni ve yabancı olanlar korkmalıdır, Grekler, Phrygialılar, Karialılar; Fakat Romalılara bu Gallialı ses savaşı yeni bir şey değildir ve tüm taraflarıyla tanıdaktır...”

_____ ; XLV, 22.2

Yanlış yapıp yapmadığım şimdiye kadar kanıtlanmamıştır, fakat şimdi biz tüm cezalardan ve utançlardan acı çekiyoruz. İlk zamanlarda Kartaca yenilgisi sonrası Philip veya Antiokhos’un boyun eğmiş olduğu zaman Roma’ya varışımızda halk eğlencesinden senatoya, senatonun beyfendilerine tebriklerimizi sunmak için gelmiştik ve senatodan Capitol’e tanrılarınıza armalı hediyeler sunmak için çıkmıştık. Bugün bir ortalama bir handan başka beden ödemek için oldukça güç durumlarda bir sığınak bulabiliyoruz ve hepsinden ziyade düşmanlar gibi bu şehrin dışında kılmamız emredildi. Ve bu yaslı kıyafet içindeki biz Rhodoslular Roma’nın Senato binasını girdik. Sizden en sınırsız hediyeler ve onurlar almış

Lykia ve Karia eyaletlerine sizi, daha sonraları tanıtık...”

_____ ; XLV; 24.5.

“...Philokrates ile Astymedes bu elçiliğin liderleriydi. Philokrates ile onlardan birinin, bir bölümü Astymedes ile haklarını ne yapıldığını anlamak ve bilgilenmek için Roma’da kalırken, elçilik hakkında Rhodos’a yazı yazması gerektiğine karar verildi. O zaman için, belirli bir tarih etrafında valilerinin Lykia ve Karia’dan çekmeleri gerektiğine dair emirler verildi. Bu olaylar Rhodos’a bildirildi...”

_____ ; XLIV, 15.

“Cladius, senatonun hiç bir cevabı olmadığını anlamış, yalnızca Roma halkının Karia ve Likyalılar’a özgürlüklerini veren fermanı okumuştur. Kıbrıslı dili olan Rhodos elçilik başkanını duyunca haber sekvkerinin her iki halka derhal gönderilmesini emretmişti. Ne var ki bir süre önce oldukça küçük gibi gözükse de senato binası şimdi para darlığı sıkıntısı çekiyordu...”

M.S. I. Y.Y

QUINTUS CURTIUS RUFUS; **Historiarum Alexandri Magni Macedonis**, VI, 3, 6.

“Illyrialılar, Triballi, Boeotia, Thrake, Sparta, Akhalılar ve Peloponnesos hakkında genel olarak hiç birşey

söylenmemiştir. Bunlardan bazıları bizim boyunduruğumuz altında kalmıştır.

Hellespontos'taki savaşın başlangıcında biz Ionia'lılar Aeolisle beraber kölelik ve barbarlara karşı özgürlüğümüzü kazandık. Biz, Lydia, Kappadokia, Phrygia, Paphlagoni, Pamphylia, Pisidialılar, Kilikia, Syria, Phoenikia, Armenia, Persia, Medos ve Parthiene'ye karşı Karia'yı kendimize lider seçtik..."

_____ ; x,10.2

"Perdikkas, askerlerin şehre girmesine izin verdi. Bunların başına bir kişiyi gönderdi ve oradaki yetkilerin paylaşılması gerektiğini ve bütün otoritenin bir şef tarafından kralın elinde bulunması gerektiğini. Ptolemaios'un Mısır'da olması gerektiğini ve Afrika yarışlarının Makedonia'lıların yetkisine verilmesini istedi. Leomedon ve Phoenikia'ya Suriye verildi. Philotos'a Kilikia tayin edildi. Antigonos Lykia'lıların Büyük Phrygia'da yakalanmasını Pamphyliyalılar emretti. Kassander, Karia'ya, Menander Lydia'ya gönderildi. Onlara Phrygia'nın daha küçük sınırlarının Hellespontos ve Leonatus vilayetlerinin hudutlarının içinde olması gerektiğine söyledi..."

_____ ; x, 10, 1-3.

"... Laomedonon'a Syria ile Phoenikia, Philotos'a Kilikia verildi, Anginos ise, Lykia, Pamphylia ve Büyük Phrygia'ya atandı, Kassandros, Karia'ya..."

_____; vi, 3.3.

“... (İskender’in konuşması)

Hellespontos’ta savaşı başlatarak, İonia’lıları ve Aeolila’lıları vahşi barbar köle olmaktan kurtardık kendimizi Karia, Paphlagonia, Pamphylia, Pisidia, Kilikia, Syria, Phoenikia, Armenia, Persia ve Medler, Lydia, Kappadokia, Phrygia ve Parthiene’nin sahipleri kıldık.”

M.S. I. Y.Y. II

PLUTARKHOS, Bioi Paralleloi, (Aratos) xii, 4

“...Bir kaç gün sonra hâlâ bu kötü durumdayken Aratos kendini bir parça şanslı buldu ve Roma gemilerinde kendine bir yer buldu. O dışarıyı gören ve kendini saklayabileceği bir yerde kalıyordu. Gemi Suriye’ye gidiyordu. Fakat Aratus geminin Karia’ya doğru gitmesi için onları ikna etti. Bu denizde tehlike arz ediyordu. Karia tarafından uzun zaman sonra onun yönünü Mısır’a çevirdi. Orada kralı buldu...”

_____ (Caesar), xlvii

“Zaferin birçok mucizesi vardı. Fakat en dikkade değer olan bir tanesinin Tralleis’te görüldüğü kaydedilir. Şehrin zafer tapınağında Caesar’ın bir heykeli vardı, etrafındaki toprak doğal olarak serttir ve sağlam taşlarla

kaldırım döşenişti. Hâlâ denir ki; helkelin dibinde bir hurma ağacı çabucak büyümüştür. Üstelik Pævium'da falcı olarak tanınan bir adam Caius Cornelius tesadüfen o gün augury'nin bulunduğu yerde oturuyordu ve Livius'a göre savaşı sezdi... Tekrar gördü ve işaretleri gözlemledi. Ağlayarak kendinden geçtiğinde havaya zıpladı. "Muzaffer sensin ey Caesar!" Seyircileri hayrette bırakıyordu..."

M.S. II. Y.Y

APPIANOS, *Romaike Historia*, Mithr, 118.

"... (Romalılar) Mithradates'in kendilerinden çaldığı Paphlagonia, Galatia, Phrygia ve ona komşu Mysia'yı, hatta Lydia, Karia, Ionia ve Pergamon çevresinde geri kalan tüm Asia'yı ve son olarak da eski Yunanistan ve Makedonia'yı çok çabuk geri aldılar. Daha önceleri Romalılara vergi ödemeyen bu halklar, şimdi bununla yükümlü tutuldular..."

PAUSANIAS; *Periegesis Tes Hellados*, 11, 5.

"Lebedos şehri Lysimakhos tarafından sadece Ephesos nüfusu artabilsin diye yerle bir edilmişti. Lebedus çevresi bölgelerden yalnızca biri mutluydu; o da kıyıdaki diğerlerinden daha fazla sayıda ve daha hoş olan sıcak hamamlarından dolayıydı kuşkusuz. Köken olarak Lebedos'a İonia'lılar ile Kodros'un oğlu Andraeman tarafından çıkarılıncaya kadar Karialılar yerleşmişti..."

M.Ö. IV. - III. Y.Y.

DEINARKHOS; *Kata Demosthenous*, x, 73-75.

DEINARKHOS; *Kata Demosthenous*, x, 73-75.

“...Bütün hatalardan en uzak olarak tek doğru şey liderlerin halk için sorumluluk sahibi olması ve bütün şanssızlıları, şanslı hale dönüştürmesi. Atina’lılar zamanını da tekrar düşündüğümüzde aynı fikirle karşılaşırız. Bizim şehrimiz Yunanistan’da meşhur, büyük ve geçmişte bilinenlerin içerisinde çok değerli bir yere sahipti. Bizim büyüklerimiz Knidos’taki deniz savaşı için şunları söyler; Iphikrates yıkıldığı zaman Sparta’lılar grubu Khabrias, Naksos denizinde Sparta’lıları korudu. Tmotheus, Korkyra bu sayede deniz savaşını kazandı...”

VI. BÖLÜM İÇİN BİBLİYOGRAFYA

Akarca 1954: 12

Bean 2000: 7 vd

Varinlioğlu 1994: 25 vd.

Yıldırım 2000: 10

Yıldırım 2007: 10

Yıldırım 2008: 10 vd.

Yıldırım 2010: 10

VII. ROMA DÖNEMİNDE KARİA

M.S. II. Y.Y.

PAUSANIAS; *Arkadia*, XLII, 4.

“...Kos ve Rhodos ile beraber Lykia ve Karia kentleri. onları vuran şiddetli bir depremle yıkıldı. Üstelik bu şehirler, onları yeniden inşa etmek için gayretli çaba harcayan ve bu iş için muazzam bir meblağ tahsis etmiş olan imparator Antoninus tarafından restore edildi.”

M.S. IV.Y.Y.

ST.BASİL; iii.409.

“...Kışın ortasında o (Eustathius) bir meclisin dinsi adamını Galatia’ya getirdi ve; Hypsinus’u sürgün ederek onun yerine Ecdicius’u koydu... Tekrar başkalarını Galatiahların meclisine ve Pontikalılara verdi, hepsini Nysa’ya götürmek için...”

VII. BÖLÜM İÇİN BIBLİYOGRAFYA

Demircioğlu : 49 vd.

VIII. DİN VE DİL

A- Din

M.Ö. V. Y.Y.

HERODOTOS; *Historiai*, i, 144.

“...Bunun gibi Dor Pentapolis’inde de, ki eskiden Heksapolis denilirdi, öyleydi, bunlar da Tripopion tapınağına öbür Dor halklarının yaklaşmaması için titiz bir dikkat gösterirlerdi; hatat kendi aralarından tapınağına karşı saygısızlık gösterenler çıkarsa onları da içeriye almazlardı. Apollon onuruna düzenlenen törenlerde kazananlara eskiden bronz üç ayaklar verilirdi ödül olarak; bunu kazanan alıp tapınaktan dışarıya çıkamaz, tanrıya adak olarak orada bırakırdı. Halikarnassos’lu Agasikles adında birisi, bu adeti umursamamış, kazandığı üç ayağı evine götürmüş, duvara asmıştı. Bunun üzerine öbür beş kent, Lindos, İalysos, Kameiros, Kos ve Knidos altıncısına, Halikarnassos’a tapınağın kapılarını kapatmışlardı. Onlar da onu işte böyle cezalandırmışlardı.”

_____ ; i, 172.

bkz; b6l.III.E.,s.119.

_____; 1, 178.

“Amasis Yunanlılarla dost olmuş, bunlardan bazılarına tanıdığı özel yararlarından başka Mısır’a uğrayan, ama orada yerleşmeyi düşünmeyenlere, kendi tanrıları için tapınma yerleri yapabilsinler diye yerler ayırmıştır. Bu tapınaklardan en büyüğü ve en çok rağbet göreni Hellenion tapınağı adıyla anılanıdır: bunu şu siteler ortaklaşa yaptırmışlardır. İonia’dan Khios, Teos, Phokaia, Klazomenai; Dorlardan Rhodos, Knidos, Halikarnassos, Phaselis, Aioliyalılardan yalnız Mytilene. Bu tapınak bu sitelerindir; zaten ticaret komiserlerini de bunlar gönderirlerdi; bu tapınak üzerinde bunlardan başka hak iddiasına kalkanlar haksızlık etmiş olurlar. Aiginalılar kendi hesaplarına bir Zeus tapınağı, Samoslular bir Here ve Miletoslular bir Apollon tapınağı kurmuşlardır.”

_____; v, 119

bkz; böl.III.E.,s.148.

M.Ö. III. II. Y.Y.

POLYBIOS; *Historiai*, xvi. 12.9.

bkz; böl.III.E.,s.109.

M.Ö. I. Y.Y. - M.S. I. Y.Y.

STRABON; *Geographika*, xiv, 2.23.

bkz; bđl.III, E; s.150.

_____ ; xiv, 2.20.

bkz; bđl.III.s.156.

M.S. II. Y.Y.

PAUSANIAS; *Periegesis Tes Hellados*, 1, 5.

“... Eleahılar’ın genellikle Kalydon ve Aetolia’dan geçtiklerini biliriz. Onların daha erken tarihlerin şu şekilde olduğunu buldum. Söylediklerine göre bu ülkenin iki yöneticisi, Zeus ve Deukalion’un kızı Protogeneia oğlu ve Endymion’un babası olan Aēthlius’du. Ay’ın Endymion’a aşık olduğunu ve ondan elli kız çocuğu doğurduğunu söylerler. Diğerleri, daha büyük bir olasılıkla Endymion’un Asterodia’yı bir eş olarak aldığını söylerler. - daha başkaları ise onun, Amphiklyon’un oğlu Itonus’un kız Kromia, olduğunu söylerler; yine daha başkaları onun Arcas’ın kızı Hyperippe olduğunu söylerler.”

SAMOSATA'LI LUKIANOS; *Ikaromepippus*, v, 14.

“...Görüyorsun, kratere balıklama daldığımda duman beni kavradı ve Aetna dışında kustu. Şimdi ayda oturuyorum. Havada yürümeme rağmen, çiğ üzerinde yaşıyorum... Var olan kuşkularının dışındı seni üzer, sana eziyet eder. Sanırım herşesi açıkça göremiyorsun dünyada. “Çok teşekkür ederim sana Empedokles.” dedim “çok naziksin, en kısa zamanda tekrar Yunanistan’a uçacağım. Bağışlanan içkileri bacadan sana akıtmayı unutmayacağım. Her ay ağzımaçılaak üç kez bir dua eder.” “Büyük Endymion!” o dedi ki: “Buraya ödemeye gelmedim. Seni kederli gördüğümde yüreğime bir parça dokundu. İyi görebilmek için ne yapmam gerektiğini biliyor musun?” “Hayır” dedim...”

B. Dil

M.Ö. IX. - VIII. Y.Y.

HOMEROS; *İlias*, II, 864-869.

“Mesthles’le Antiphos’tur Maionialıların önderi,
Gygaie Gölü tanrıçasıyla Talaimenes’in oğullarıdır, ikisi de
Buyururlar Tmolos eteğinde büyümüş Mainoialılara
Nastes, kaba konuşan Kariyalıların başında yürür, Miletos’ta
otururlar, yaprağı bol Phiron Dağında
Maionia kıyılarında, yüksek doruklarda Mykale’nin eteğinde”

M.Ö. V. Y.Y.

HERODOTOS; *Historia*, viii, 135.

“Thebai’liler beni pek şaşırta bir şey anlatırlar. Europos’lu Mys, tapınaklar arasında mekik dokurken, derler, Apollon Ptoos kutsal alanına da uğramış. Bu tapınak Ptoon tapınağı diye anılır ve Thebai’lilerindir; Kopias gölünün üzerinde, dağın eteklerinde ve Akraiphia kentinin ucunda kurulmuştur. İşte bu Mys adındaki zat bu tapınağa gelmiş; devlet katından gündeilmiş olan üç de yurttaş varmış, orakli yazakcaklarmış ve işte büyük rahip birden bire Barbar diliyle konuşmaya başlamış. Orada bulunan

Thebai'liler Yunan dili yerine bu yabancı sözlere
işitince şaşırılmışlar; ne yapacaklarını bilememişler. O
zaman Europos'lu Mys, ellerindeki tableti çekmiş
almış, rahibin söylediği sözcükler yazmış ve bununla
Karia dili olduğunu söylemiş; cevabı yazmış, sonra
Thessalia'ya dönmüş.”

_____ ; i, 142.

“Panionion'da toplanan İonlar, kentlerini bizim yeryüzünde
bildiğimiz en güzel ~~güney~~ güneyde ve en güzel iklimde
kurmuşlardır. Ne daha kuzeydeki bölgeler, ne de daha güneyde
kalanlar İonia ile bir tutulamaz, Hatta ne doğusu, ne de batısı,
kimisi soğuk ve ıslak, kimisi sıcak ve kurak olur. Dile gelince,
hepsi aynı ağız kullanmazlar, dört değişik konuşmaları vardır.
Güneyden başlayarak ilk kentleri Miletos'tur; hemen sonra Myus
ve Priene gelir; Karia'da kurulmuş olan bu kentler, aynı bölge
dilini konuşurlar. Lydia'da Ephesos, Kolophon, Lebedos, Teos,
Klazomenai, Phokoia vardır. Bunların dili daha önce saydığımız
kentlerin diline hiç uymaz, hepsi de ortak bir bölge dili konuşurlar.
Bunlardan başka üç İon kenti daha vardır ki, ikisi Samos ve Khios
adalarındadır, üçüncüsü Erythrai anakaradadır. Bunlardan Khios
ve Erythrai aynı bölge dilini konuşur, Samos'luların ise
kendilerine özgü ayrı bir dilleri vardır. Böylece birbirinden ayrı
dört bölge dili çıkmış olur ortaya.”

_____ ; i, 171.

bkz; böl.III.E.,s.25.

M.Ö. I - M.S. I. YY.

“Ozan, *masthles*, sırası gelince barbarca konuşan Kariyalıları yönetti” dediği zaman bu nasıl böyle olmuştur diye sormaya neden yoktur, o pek çok yabancı kabileler tanıdığı halde sadece Kariyalıların barbar dilinde sözediyor, fakat hiç bir yerde “*barbarlardan*” söz etmiyor. Bu nedenle Thukydides haklı değildir, zira o, “*Homeros barbar deyimini kullanmamıştır, çünkü Hellenler henüz kendilerini başkalarından ayırt edecek bir ada sahip değillerdi*” der. Ozan ise Thukydides’in Hellenlerin henüz o kadar ayırt edilmemiş olduğu şeklindeki beyanını “*Kocam ki onun ünü Hellas içerlerine ve orta Argos’a kadar yayılmıştır*” ve tekrar “*Şayet Hellas ve orta Argos’a bir gezi arzu edersen*” sözleriyle yalanlamaktadır. Bundan başka, bunlara “*barbarlar*” denmiyorsa “*barbar dili konuşanlara*” ne denebilirdi? Bu bakımdan Thukydides hatalıdır. Aynı zamanda bu genel deyim Hellenler ve özellikle kötü anlamda ve düşmanlıklarından ve devamlı seferlerinde ötürü onlardan nefreteden İonia’lılar tarafından Kariyalılara karşı kullanıldığını söyleyen gramerci Apollodoros da hatalıdır. Fakat soruyorum, neden Homeros onları “*barbarca konuşan*” halk diye adlandırıyor da bir kerecik olsun “*barbarlar*” olarak adlandırmıyor? “Çünkü” diye yanıtlıyor Apollodoros, “*çoğul hal vezne uygun düşmüyor, işte o bu nedenle onları barbarlar olarak adlandırmıyor*”. Fakat bu halin ölçüye uygun olmadığı söyleniyorsa da, yalın halin de “*Dordonoslular*” sözcüğünde de görüldüğü gibi, ölçü bakımından bir önceki halden farkı yoktur. Bunun gibi

Troialılar, Lykialılar ve Dardanoslularda da durum aynıdır. Karialıların dili çok kaba dediği zaman da hatalıdır, çünkü öyle değildi. Hatta Karia'yı yazan Philippos'a göre bu dilin, içinde pek çok Grekçe sözcük vardır. Kanımca "barbar" sözcüğü ilk önce, sözcükleri zorlukla, kabaca ve boğuk sesle, ses benzerliği yaparak konuşan halk için söylenmiştir, tıpkı bizim "battarizein", "traulizein" ve "pesellizein" sözcüklerimiz gibi; fakat buna karşın biz yaradılıştan, bunlar gibi ses veren sözcükleri, bütünlüğüne değer vererek ifade etmeye çok yetenekliyizdir. Bu nedenle ses benzerliği olan sözcükler dilimizde pek boldur, örneğin: "Kelaryzein", "klange", "psophos", "boê" ve "krotos" gibi, bunların çoğu şimdi kendi özel anlamlarında kullanılır. Buna dayanarak, ses benzerliği yaparak sözcükleri boğuk şekilde söyleyenlerin tümü barbar olarak adlandırılmıştır, yani bütün yabancı ırklar, Grek olmayanlar demek istiyorum. Bu nedenle onlar, barbar sözcüğünü ilk önceleri, o insanlar sözcükleri boğuk ve kaba olarak söylediklerinden dolayı, onlarla alay etmek için özel anlamda kullandılar. Ve sonra biz diğer bütün ırklarla Grekler arasında mantıklı bir ayırım yapmak için, genel bir etnik deyim olarak bu sözcüğü yanlış olarak kullandık. Fakat gerçek şudur ki, derin bilgilerimizle ve barbarlarla olan ilişkilerimizle en sonunda bu sonucun meydana geldiği görülüyor, bu bir anlaşılmaz söyleyişten veya herhangi bir ses organındaki doğal kusurdan değil, fakat çeşitli dillerin özelliklerindedir. Bizim dilimizde de her hangi bir kimse Grek'çeyi yeni konuşan barbarlar gibi söylerse dilimizde barbarların

söylediklerine benzer hatalı bir söyleyiş meydana gelir. Bizim için de onların dilini konuşurken durum aynıdır. Bu, özellikle Kariyalılar için geçerlidir, çünkü diğer halklar, henüz Grek'lerle ne pek fazla ilişki kurmuş, hatta ne de Grek tarzında yaşamaya ve dilimizi öğrenme girişiminde bulunmuştur, belki ender kişiler raslantı sonucu, tek başlarına Greklein bazılarıyla karışmış olabilir, oysa şimdiye kadar Kariyalılar bütün Yunanistan'ı seferlerde ücret karşılığı görev yaparak dolaşmıştır. Bu yüzden, Grekler arasında onlar için barbar deyimi çok kullanılmıştır. Daha sonraları Grek'lerle birlikte adalarda ve Asia kıyılarında beraber oluşları, yani İon ve Dor kolonizasyonunu kastediyorum, bu hususu daha da artırmıştır. "Barbarizein" sözcüğü de keza aynı kökendir; bu nedenle bunu da Karia dili konuşanlar için değil de Grekçeyi kötü konuşanlara uygulamalıyız. "Barbarizein" sözcüğü "Karizein" sözcüğünde çıkartılarak, Grek dilini konuşma sanatının yapıtlarında başka bir anlamda kullanılmıştır, keza, Soli'den çıkarılmış olan "Soloikizein" sözcüğü de böyledir."

VIII. BÖLÜM İÇİN BİBLİYOGRAFYA

- Akarca 1954: 55
Akurgal 1998: 290-296; 295, 298
Blümel 1997: 393
Kowalski 1974: 73 vd
Lamonier : 42, 45
Lamonier 1998
Masson 1978
Meier - Brügger 1983
Özgünel 1979: 48
Robert 1935: 152 - 153
Robert 1940: 144-148

IX. SOSYAL YAŞAM

M.Ö. II. I. Y.Y.

MARCUS TULLIUS CICERO; *Epistulae ad Familiares*, ii, 11.

“...düzenli olarak panterleri avlayanlara yardım etmek amacıyla, emirlerim doğrultusunda dikkatle çalışırken sürpriz olarak az panter vardı. Avcılar bana, yaşayan yaratıkların hiç biri benim bölgede tuzak kurulmadığını şikâyet ettiler. Bu yüzden karar verdiler. Karia’daki meşguldü... Bütün hayvanlar sana yardım için yakalandı. Fakat ne kadar olduğu hakkında bir fikrim yok...”

M.S. I. Y.Y.

GAIUS PLINIUS SECUNDUS; *Naturalis Historia*, vii, 56, 203

“Kuşlardan fazla bakma Kar’lardan tarafından keşfedilmiştir, Karia adını bunlardan almıştır; Orpheus diğer hayvanlardan fala bakmayı eklemiştir...”

M.S. I. - II. Y.Y.

PLUTARKHOS; *Bioi Paralleloi*, (Cicero) xxxvi, 6

“... O memleketteki zenginliği keşfetti ve şehirleri daha iyi bir hale getirmek için zimmetine geçirdi. O daima halkla beraber oldu ve onların hatalarını düzeltme yolunda oldu. O savaşlarda meşgul oldu ve rotasını hırsızlara doğru çevirdi. Amonus dağı üzerine bir ev kurdu ve bunun için askerleri tarafından bir imparator gibi selâmlandı. Celius hatip olduğunda Cicero ona Kilikia’dan, panterlerini Romaya gönderdi. Onların istilası üzerine ona Kilikia’da panterlerin olmadığını yazdı. Onlar öfke içinde Karia’ya kaçtılar çünkü onlar orada yalnızdılar ve herşeyin barış içerisinde olmasını istiyorlardı...”

_____ : (Cicero), xxxvi, 4.

“...Hatiplerin, söylediği şarkılar veya sözler daha çok o zamanlarda aşırı duygusal ve sarhoşların eğlenceleri gibiydi. Duyguları öldürmekten daha çok konuşmacıların teması kadar, kızgınlık, öfke, acıma gibi duygular nezaketi içerir. Fakat zulüm, itibar ahaliye sesli bir şekilde duyurulurdu. Cicero için şarkılarının Lykia ve Karia’dan sonra geldiği söylendi. Fakat gerekete biz şarkıdaki stilleri zorla yükledik. Eğer birisi şarkı söylediğinde onların konuları katil veya bunun gibi unsurları içerirse kaçamak cevaplarla bertaraf edilecek veya konu detaylı olarak

açıklanmayacak ve hikaye kısa kesilecek. Herhangi bir konu hakkında yalvardığında ve tamamıyla onun sözü tutulacak, gerçekten harpler ve flütler tarafından seslere eşlik edilmesi gerekir hatta semboller tarafından daha yerinde eserler konuşulacak...”

_____ ; (Cicero), iv, 4

“...Roma’daki arkadaşları mektupla ondan ciddi bir dilekte bulundular. Antiokhos kendisini halkın işlerine vermekte sertçe ısrar etti. Yeteneklerini halka hizmet için hazırlamaya çalıştı. Yani söz bilimi stilini. Politik gücü yükseldi. Gayretle kendini yetiştirdi. Popüler söz bilimcilere dersler verdi. Aynı amaçlarla Asia ve Rhodos’a bir gezi yaptı. Asia’da, Adramyttium’dan Ksenokles, Magnesia’dan Dionysios ve Kariyalı Menippus ile birlikte oratorya yaptı. Rhodos’ta da Molon’un oğlu Apollonius ile oratorya ve Poseidonius ile felsefe yaptı. Apollonius, bize anlatıldığına göre, Roma dilini anlamıyordu, Cicero’dan Yunancasını diledi. Bu istek üzerine Cicero seve seve razı oldu. Bu yolla onun yanlışlarını düzeltebileceğini düşünüyordu...”

_____ ; (Cicero), xxxvi, 5.

“...Halkın mallarının zimmete geçirildiğini keşfetti. Şehirleri yeniden kurarak zenginleştirdi. İnsanların zararlarını tazmin etti, cezaları artırmadı, sivillerin haklarını iyileştirdi. Savaşla meşguldü. Amanous dağı

yurt edinen haydutları bozguna uğrattı. Bu yüzden askerleri tarafından imparator olarak karşılandı. Caelius Cicero'dan, Roma'da yapılacak bir gösteri için Kilikia'dan panterler göndermesini istediğinde, Cicero serüvenleriyle övünerek, Kilikia'da panter olmadığını yazdı. Çünkü Karia'ya kaçmışlardı... Eyaletinden deniz seferine çıktığında ilk Rhodos'e ulaştı. Sonra memnuniyetle Athens'te zaman geçirdi. Orada eski hatıralarını anmaktan zevk alırdı. Sonra eski arkadaşlarıyla selamlaştı. Yunanistan'ın tahditini alarak Roma'ya döndü..."

_____ ; (Theseus), viii, 3.

"...Theseus onu çağırdı ve ona bir güvence verdi. Ona onurlu bir şekilde davrandı ve hiç yanlış birşey yapmadı. O geldi, Theseus'la arkadaşlık etti ve ona Melanippus'u doğurdu. Sonradan Deioneus'la birlikte yaşadı. Theseus'a onu veren, Eurytus'un oğlu Oechalian. Theseus'un oğlu Melanippus'dan Ioxus doğdu. Oryntus ile birlikte Karia'da bir koloniyi aldılar. Atadan kalma bir adet olarak Ioxids'le birlikte kadınlar ve erkekler kuşkonmaz veya saz otu yakıp saygılarını sundular."

M.S. II. - III. Y.Y.

ATHENAIOS, *Deipnosophistai*, VII, 320.

“...Gastronomy adlı eserinde Arkhestratus : Ephesos’lu bir papağan balığına sor; hasta Karialıların yakınında Miletos’un bir köyü olan Kumlu Teikhioessa’da yakalanan lezetli balıkları yalnızca kışın ye, “der...”

_____ ; I,30.

“...Yağ.- Samia yağı Antiphanes (ya da Alexis) tarafından anılmıştır. “İşte en beyazından on galon Samia yağınız var.” “O, kendini Karia yağıyla yağlar...”

M.S. III. Y.Y.

DIOGENES LAERTIUS; *Lives o Eniment Philosophers, (Cleobulus)*, i.

“Eugoras’ın oğlu Celobulus Lindos’ta doğdu. Fakat Duris’e göre bir Karialı, Bazi söylenenlere göre, Herakles’in izini takip etti. Kuvveti ve güzelliği ayırıldı ve Mısır felsefesiyle tanıştı. Cleobuline adında bir kızı vardı. Cleobuline bilmeceleeri hexametrede birleştirdi. Cratinus tarafından ondan bahsedilir, Cratinus bir oyununa Cleobuline adını verdi...”

M.S. III. Y.Y.

LONGOS; Poimenika ta Kata Daphnin Kai Khloen, i, 28.

“Fakat sohbahar geliyordu ve üzümber olgunlaşıyordu, bazı Tyrian korsanları, barbar olarak görünmekten korktukları için, bir Karia gemisinde yelken açtılar ve kılıçlarla silahlanmış olarak karadan karaya gidiyorlar, yarı korsan, yağmaya, ganimete düşmüş ve şarabın güzel kokusundan, büyük tahıl stoklarından, çanaktaki ballardan büyülenmiş. Darko'nun sürüsünü dağıttılar; başı boş dolaşırken Daphnis'i aldılar...”

M.S. IV. - VI. Y.Y.

BYZANTION'LU STEPHANOS; Etnicorum Quae Supersunts. xiv,9.

“... Fakat Apollonius, Karia Tarihi adlı kitabının xvii. bölümünde...”

BİBLİYOGRAFYA

A- HELLEN, ROMA VE BİZANS KAYNAKLARI

M.Ö. IX. - VIII. Y.Y.

HOMEROS; **İlias**,

Trsl. A.T. Murray, William Hinemann Ltd., London 1954-1957
(Loeb).

_____; **İlyada**,

Çev. Azra Erhat, Can Yayınları, İstanbul 1984

M.Ö. VIII. Y.Y.

HESIODOS; **Theogonic**,

Hrsg. von F. Jacoby, Berlin 1930.

_____; **Eseri ve Kaynakları**,

Çev. Sabahattin Eyüboğlu - Azra Erhat, TTK Basımevi, Ankara
1991.

M.Ö. IV. - V. Y.Y.

HERAKLEITOS; **Peri Physeos**, (Şurada: Grek Antology)

W.R.Paton, William Hinemann Ltd. London 1919.

TIMOKLES; Heroes and Ikarians,

(Şurada; Select Papyri III) Trsl. D.I. Page, William Hinemann Ltd.,
London 1970 (Loeb)

M.Ö. V. Y.Y.

HERODOTOS; Historiai,

Çev. Müntekim Ökmen - Azra Erhat, Remzi Kitabevi, İstanbul
1991.

THUKYDIDES; Peloponnesos'lularla Atina'luların Savaşı I. Kitap,

Çev. Halil Demircioğlu, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih -
Coğrafya Fakültesi Yayınları, TTK Basımevi, Ankara 1950.

_____; **Peloponnesos'lularla Atina'luların Savaşı II. Kitap,**

Çev. Halil Demircioğlu, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih -
Coğrafya Fakültesi Yayınları, TTK Basımevi, Ankara 1958.

M.Ö. V. - IV. Y.Y.

ISOKRATES; Epistolai,

Trsl. George Norlin George Norlin - La Rue van Hook, I-III,
London 1928-1945 Loeb.

KSENOFON; Hellenika I-II,

Çev. Suat Sinanoğlu, MEB Yayınları, Ankara 1963.

_____; **Hellenika,**

Trsl. C.L Brownson - O.J.Tood, William Hinemann Ltd., London
1961. (Loeb).

_____; **Anabasis,**

Çev. Gökçöl, Sosyal Yayınları, İstanbul 1984

DEINAKHOS, **Kata Demosthenous,** (Şurada: Minor Attic Orators II),

K.J. Maidment and J.O. Burtt, William Hinemann Ltd., London
1954.

KALLIMAKHOS; **Hymnoi,**

(Şurada: Grek Antology) Trsl. W.R Paton, William Hinemann
Ltd., London 1921. (Loeb).

M.Ö. III. Y.Y.

APOLLODOROS; **Bibliotheke,**

Trsl. J.G.Fraser, William Hinemann Ltd., London 1921.
(Loeb).

M.Ö. III. II. Y.Y.

POLYBIOS; **Historiai,**

Trsl. W.R.Paton, William Hinemann Ltd., London 1960. (Loeb).

_____; **Geschichte,** Übers, H. Drexler, I. II., Zürich-Stuttgart 1961-1963.

M.Ö. I. Y.Y.

SÍCİLİYA'LI DIODOROS; Bibliotheke Historike,

Trsl. C.H. Oldfather, William Hinemann Ltd., London
1952-1957. (Loeb).

HALİKARNASSOS'LU DIONYSOS; Romaike Arckaiologia,

Trsl. E. Cary, William Hinemann Ltd.,
London 1937. (Loeb).

PARTHENIOS; Ta Erotika Pathemata,

Trsl. J.M. Edmond and J. Geseler, William Hinemann Ltd.,
London 1924. (Loeb).

PUBLIUS OVIDIUS NASO; Metomorphoses,

Trsl. F.J. Miller, William Hinemann Ltd., London
1935. (Loeb).

VERGILLIUS; Aeneis,

Trsl. H.R. Fairclough, William Hinemann Ltd., London 1930.
(Loeb).

QUINTUS HORATIUS FLACCUS; Odes, Trsl. C.E. Bennet, William
Hinemann Ltd., London 1939. (Loeb).

MARCIUS TULLIUS CICERO; Epistulae ad Familiare, Trsl. W. G. Williams,
William Hinemann Ltd, London 1937 (Loeb).

M.Ö.I. - M.S. I. Y.Y.

LUCIUS ANNAEUS SENECA; De Beneficiis,

Trsl. John W. Basore, William Hinemann Ltd.,
London 1935. (Loeb)

_____ ; **Epistulae Morales,**

Trsl. R.M.Gummere, William Hinemann Ltd., London 1936.
(Loeb).

_____ ; **Epistulae Morales, (Ahlâki Mektuplar), Kitap I-XX**

Çev. Türkan Uzel TTK Basımevi, İstanbul 1999. 2.Basım.

STRABON; Geographika,

Trsl. H.L. Jones, William Hinemann Ltd., London 1950-1957.
(Loeb).

_____ ; **Geographika (Coğrafya) Anadolu XII, XIII, XIV. Kitaplar,**

Çev. Adnan Pekman, İstanbul, 1987

TITUS LIVIUS; Ab Urbe Condita,

Trsl. E.T.Sage, William Hinemann Ltd., London 1961. (Loeb).

_____ ; **Şehrin Kuruluşundan İtibaren,**

I. II. Çev. Sabahat Şenberk, William Hinemann Ltd., İstanbul
1992-1994.

_____ ; **Şehrin Kuruluşundan İtibaren,**

III-IV. Çev. Sabahat Şenberk, William Hinemann Ltd. İstanbul 1996.

VITRUVIUS POLLIO; **De Architectura,**

Trsl. F. Granger, William Ninemann Ltd., London 1962.
(Loeb)

_____; **Mimarlık Üzerine On Kitap,**

Çev. Suna Güven, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul 1993.

M.S. I. Y.Y.

GAIUS PLINIUS SECUNDUS; **Naturalis Historia,**

Trsl. H.R. Rackham - W.H.S. Jones, William Hinemann Ltd.,
London 1947. (Loeb).

QUINTUS CURTIUS RUFUS; **Historiae Alexandri Magni regis Macedonum**

Trsl. J.C.Rolfe, William Hinemann Ltd.,
London 1962. (Loeb).

M.S. I. - II. Y.Y.

FLAVIUS ARRIANOS; **Aleksandrou Anabasis,**

Trsl. E.T. Robson, William Hinemann Ltd., London
1929-1933 (Loeb).

_____; **İskender'in Anabasisi,**

Çev. Hayrullah Örs, MEB Yayınları, İstanbul 1945.

PLUTARKHOS; Moralia,

Trsl. F.C. Babbit - W.C. Helmbold, William Hinemann Ltd.,
London 1928-1967 (Loeb).

_____ : **Vitae Paralleloi,**

Trsl. B. Perrin. William Hinemann Ltd., London 1959
(Loeb)

M.S. II. Y.Y.

APPIANOS; Romaike Historia

Trsl. H. White, William Hinemann Ltd., London 1928. (Loeb).

SAMOSATA'LI LUKLANOS; Ikaromenippus,

Trsl. A.M. Harmon, William Hinemann Ltd., London
1929. (Loeb).

_____ : **Seçme Yazılar,**

Çev.Nurullah Ataç, Hürriyet Yayınları, İstanbul 1976.

PAUSANIAS; Periegesis Tes Hellados,

Trsl. W.H.Jones, William Hinemann Ltd., London 1964 (Loeb).

PTOLEMAIOS; Geographike Hyphegeseis,

ed. C. Müller, Lipsiae 1843. M.S. II. III. Y.Y.

ATHENAIOS; Deipnosophistai,

Trsl. C.B.Gulick, William Hinemann Ltd., London 1961. (Loeb).

CLAUDIS AILIANOS; De Natura Animalium,

Trsl. A.F. Scholfield, William Hinemann Ltd., London 1961.
(Loeb).

LONGOS; Poemenika ta Kata Dapnin Kar Khloen,

Trsl. William Hinemann Ltd., London 1924. (Loeb).

PHILOSTRATUS FLAVIUS; Bioi Sophiston

Trsl. W.C. Wright, William Hinemann Ltd.,
London 1952. (Loeb).

M.S. III. Y.Y.

**DIOGENES LAERTIOS; Bioi kai Gnomai ton en Philosophia Eudaki
mesanton,**

Trsl. W.C. Wright, William Hinemann Ltd., London
1952 (Loeb).

M.S. IV. Y.Y.

SAINT BASIL; Tou en Agiois Patros Hemon Basileou Epitolai,

Trsl. R.J. Deferrari, William Hinemann Ltd., London 1926.
(Loeb).

M.S. VI. Y.Y.

BYZANTION'LU STEPHANOS; Etnicorum quae Supersunt,

Ed. A. Meineke, Berlin 1844

B- MODERN YAYINLAR

AKARCA, A;

1993 **Milas, Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi**
İstanbul Matbaası, İstanbul.

AKURGAL, E;

1993 **Anadolu Uygarlıkları,**
Net Yayınları, İstanbul.

1998

Anadolu Kültür Tarihi,
Tübitak Yayınları: Ankara.

ANABOLU, M :

1967 "Alında Karpuzlu", TAD XVI 1-2 (1965)
T.C. Kültür bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü,
Ankara, s.87-91.

BEAN, G

1968 "Gerga in Caria", **An.St** 19. Journal of the British
Ankara, London, s.179-182.

1987

Karia,
Çev. Burak Akgüç, Cem Yayınevi, İstanbul

2000

Eskiçağ'da Menderes'in Ötesi,
Çev. Pınar Kurtoğlu, Arion Kitabevi, İstanbul

- BEAN, G., - COOK, J.M;
1952 "The Cinidia"
The Annual of the British School at Athens 47,
London, sy. 171-212.
-
- 1955 ;
"The Halikarnassus Peninsula", **The Annual of the British School at Athens 50,**
London, sy. 85-71.
-
- 1957 ;
"The Carian Cost III",
The Annual of The British School at Athens 52,
London, s.56-148
- BERGES, D ;
1994 "Alt Knidos und NewKnidos",
İst. Mitt. 44, İstanbul, s.5-16
- BLÜMEL, W. ;
1985 a **Iasos I**
DR.Rudolf Habelt GMBH. Bonn.
-
- 1985 b ;
Iasos II
DR. Rudolf Habelt GMBH. Bonn.
-
- 1987 ;
Die Inschriften von Mylasa I,
DR. Rudolf Habelt GMBH. Bonn.
-
- 1988 ;
Mylasa II,
DR. Rudolf Habelt GMBH. Bonn.

1992

DR. Rudolf Habelt GMBH. Bonn.

BRANDENSTEIN, W ;

“Karische Sprache”

RE Suppl. VI, J.B. Metzlersche

Verlagsbuchhandlung, Stuttgart, s.140.146.

BOCKISCH, G ;

1968

Die Karer und ihre Dynasten”,

Klio 51, Beiträge zur Alten

Geschichte, Berlin, s.117-175.

BOYSAL, Y ;

1962

“Karya Bölgesinde Yeni Araştırmalar”, **Anatolia XI**,

Dil ve Türk Coğrafya Fakültesi Arkeoloji Enstitüsü, Ankara. s.1-27.

1968

“Turgut kazısı 1969 Yılı Raporu”, **Anatolia XII**,

Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Arkeoloji Enstitüsü, Ankara,
s.64-77

BUCKLER, W.H. - CALDER W.M;

1939

Monumenta Asia Minoris Antiqua;

Monuments and Documents from Caria and Phrygia,

Manchester

BÜRCHNER;

1912

“Halikarnassos”

RE VII/2, Stuttgart. S.2253-2264.

BÜRCHNER ;

“Knidos”

RE XI/1 J.B. Metzlersche

Verlagsbuchhandlung, Stuttgart,

S. 914-921.

- CAHN, H;
1970 **Knidos die Münzen des G.und S.**
Jahrhunderts, Berlin
- CRAMER, A.J.;;
1971 **A.Geographical and Historical Descrpton**
of Asia Minor, Amsterdam
- DARKOT, B. - TUNÇEL, M;
1995 **Ege Bölgesi Coğrafyası,**
İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul
- DEMİRCİOĞLU, H.;;
Roma Tarihi I. Cumhuriyet,
Atatürk Kültür ve Tarih Yüksek
Kurumu TTK Yayınları, TTK
Basımevi, Ankara.
- DIEST, W. Von;
1913 **Nysa and Meandrum, Berlin**
- ECTENSTEİN, F-FABRICUS, E;
1981 **Körteke Kalesi in Karien. Ein befestige**
Bergstadt
İst. Mitt 30, İstanbul, 321-328.
- ERİM, K. ;
1968 **“Aphrodisias Results of the 1967**
Campaign”
TAD XVI/I (1967) Ankara
- ERİM, S.;;
Aphrodisias City of
Venus Aphrodite,
Müller Blond and White
Lim. London

FORBİGGER, A ;
1844 **Handbuch der alten Geographie**, Leipzig

FRASER, P.M, - BEAN, G. ;
1954 **The Rhodian Peraea and Islands**,
London.

GÖNEY, S. ;
Büyük Menderes,
İstanbul Üniversitesi Coğrafya
Enstitüsü Yayınlarından, Edebiyat
Fakültesi Basımevi, İstanbul

HELLSTRÖM, P.,-THIEME, T;
The Temple of Zeus Labranda.
Stockholm.

HORNBLLOWER, S ;
1982 **Mousolus**,
Oxford.

IŞIK, F ;
1990 **“Frühe Funde aus Theangela unal die
Grundung der stadt”**,
İst. Mitt 40, İstanbul, s.17-36.

JEPPSEN, K. K ;
1990 **“Tot operum opus. Ergebnisse der
dänischen Forschungen zem Maussoleion
von Halikarnass seit 1966”**,
JdAI 107, Berlin. s.59-102.

- JEPPESEN, K. K.; - LUTTERELL A;
1985 **The Maussoleion at Halikarnassos
Report of the Danish Archaeological
Expedition to Bodrum; The written sources
and the Archaeological Background,**
Aarhus.
- KAMMENHUBER, A ;
"Karer, Karia",
KP 3, Stuttgart, s.118-121.
- KOWALSKI, T.W. ;
1975 "Letters cariennes essai de déchiffrement
de l'écriture carienne"
14, Zeitschrift für vor- und frühgriechische Epigraphik
Berlin, s.73-93.
- LAMONIER, A;
1933 "Notes sur un Voyage en Carie",
Revue Archéologique Ser II, Paris, s.31-46
- _____ ;
1936 "Archeologie Carienne"
BCH 60, Ecole Française d' Athènes, Paris. s.303-336.
- _____ ;
1958 **Les Cultes Indigènes en Carie,**
Bibliothèque des écoles françaises d' Athènes et de Rome
188, Paris.
- LINDERS, T., HELLSTRÖM, P ;
1989 **Architecture and society in Hecatomnid
Caria;**
Proceeding of the Upsala Symposium 1987.
Upsala.

MARCHESE, R.T. ;
1989

**The Historical Archaeology of Northern Caria.
A study in Cultural Adaptation,
BAR International Series 536, Oxford.**

_____ ;
1992

“Orthosia Revisited: A small city in
Northern Caria”,
Anatolica XVIII s. 71-86

_____ ;
1991

“Anatolian Languages; the Carian Language”,
CAH III/2 Combridge sy. 674-676

MASSON, O ;
1978

**Carian Inscriptions from North Saggara and Buhan,
London.**

_____ ;
1991

“Anatolian Languages: The Carian Language”,
CAH III/2, Combridge, sy.674-678

MEIER - BRÜGGER, M ;
1983

**Die karischen Inschriften
(dus Labrawnda): Uabranda, swedish Excauations
and Resarches II/4
Stockholm.**

MELLINK, M;
1991

“The Native Kingdoms of Anotolia: “Caria”,
CAH III/2, Combridge, s.662-665.

MYRES, J. L.;
1896

“Karian sites and Inscriptions”,
JHS 16, Society of sciences and Letters Warsaw

NEUMANN, G ;
1969 "Eine neue Inschrift aus Chalketor"
Kadmos 8, Zeitschrift für vor-und frühgriechische Epigraphik.
Berlin, s.152-157

ÖZGÜNEL, C;
1979 **Karia Geometrik Seramiği**,
TTK Yayınları, Ankara.

RADT, W ;
1969 "Kuyruklu Kalesi"
İst. Mitt 19, İstanbul, s.165-176

1971 "Die Leleger auf der Halbingel von Halikarnassos".
Antike welt 3, Berlin, s.3-16.

RAMSAY, W ;
1960 **Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası**,
Çev. A. Pektaş, MEB Yayınları, İstanbul

ROBERT, L ;
1945 **La Sanctuarie de Sinuri près de Mylasa I**,
Paris.

1952 "La ville d'Euhippe en Carie",
Compter Rendus I' Académie des Inscr. Et Belles Lettres.
Paris, s.589-599.

ROBERT, Louis ;
1935 "Rapport Sammaire sur
un Second Voyage en
Carie" Extrait de la Revue
Archeologique Librerie II. Paris,
s. 152-153.

“La Bibliothèque de Nysa
de Carie” Hellenica I,
Recueil D’ epigraphie de numismatique
Et D’ antiquites Grecques, Limoges
Impimerie A. Bontemps 1940, sy.144-148.

ROBERT, J.,-L ;
1954 **La Carie II. Le plateau de Tabai et ses environs.**
Paris.

1983 **Fouilles d’ Amyzon en Carien,**
Paris.

ROUECHE, C., REYNOLDS, J.M.;
1989 **Aphrodisias in Late Antiquity,**
JRS, Monograph 5, Society for the Promotion
of Roman studies, London

RUGE ;
1921 “Karia”
RE XI/1 J.B. Metzlersche
Verlagsbuchandlung, Stuttgart,
S. 1943, 1956.

1931 “Stratonikeia”
RE IV/A1, J.B. Metzlersche
Verlagsbuchandlung, Stuttgart,
S. 322-325.

1933 “Mylasa”
RE XVI, J.B. Metzlersche
Verlagsbuchandlung, Stuttgart,
S. 1046-1063.

RUGE ;
1976 "Stratonikeia,
RE IV/A, Stuttgart, s.321-325.

ŞAHİN, M.Ç.;
1976 **The Political and Religious structure in
the Territory of stratonikeia in Caria,
Ankara.**

_____;
1980 "A Carian and three Greek Inscriptions
from Stratonicea", ZPE 39,
Bonn, s.205-213.

TIRPAN, A ;
1987 "Myndos ve Theangela"
V. AST I, T.C. Kültür Bakanlığı, Anıtlar ve
Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara s.167-90

_____;
1988 "Keramos",
VI. AST, T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve
Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, s.363-383.

_____;
1989 "Alabanda"
VII. AST., T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve
Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, s.171-190

_____;
1990 "Knidos Akropol Surları",
VIII. AST, T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve
Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, s.429-435.

VARINLIOĞLU E;

Pera'da Rodos Yurttaşı Olmak,
VIII. AST, T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve
Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, s.223-227.

_____ ;
1991

“Pisiköy”
IX. AST, T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar
ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, s.137-139.

_____ ;
1992a

“Pedasa (?)”
X. AST, T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve
Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, s. 213-218.

_____ ;
1992b

“Lelegian Cities on the Halicarnassian
Peninsula in the Ahenian Tribute Lists”
AMS 8, Bonn, s.17-22.

_____ ;
1993

“Uranion kenti ve çevresi Stratonikea”
Stratonikea'da Dionysos Sınağı”,
XI. AST, T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve
Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, s.199-204.

_____ ;
1994

“Karya'nın Hellenistik Dönem Kentleri”.
XII. AST, T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve
Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, s.25-27.

WEICKER ;

“Kaunos”
RE XI/1 J.B.
Verlagsbuchandlung,
Stuttgart, S. 322-325.

SONSÖZ

Güneybatı Türkiye'deki, Büyük Menderes nehrinin güneyindeki Antik Karya; Hellenistik dönemden, Roma İmparatorluğu dönemine ve daha ötesine dair şehirleşmeyle ilgili çok önemli veriler sunan. Hem antik dünyanın politik savaşlarındaki başlıca katılımlar, hem de bölgedeki önemli kültür merkezleri, klasik antikliği etkilemiş olan şehirleşmedeki ilerlemenin sessiz tanıkları olarak önemlidir. Pek çok sebepten dolaydır ki; bu daha az bilimin topluluklar, şehirseller haklar kazanmışlar antik çağda şehir-site işlevi görmüşlerdir.

Bölgenin en parlak dönemi Mausolos dönemidir. Karısı Artemisia'nın kendisi için yaptırmış olan Mousellium antik çağ dünyasının en önemli yapıtlarından birini teşkil eder.

Karia dili henüz çözümlenememiştir. Bölgede yapılan ve yapılacak olan Arkeolojik Epigrafik, filolojik araştırmaların değerlendirilmesiyle bölgenin tarih ve kültürleriyle ilgili problemlerin ortadan kalkacağı muhakkaktır.

Tarihin babası adledilen Herodotos tarihçi Scylax, Karialıdır. Praxiteks'in önemli yapıtı Knidos Aphrote heykeli önemli bir yapıttır. Kariyalılar Eskiçağ tarihinde denizci ve savaşçı bir toplum olarak bilinirler.